

Wonen met perspectief

Goed wonen Gemert: in opdracht van Marja van Wolferen & Ton Moors
Civil Society Lab: Lisa van den Heuvel

Onderzoek door: Anna de Haan, Stan Romijnders, Hanna Verhaar & Lisanne Tax

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport 'Wonen met perspectief', dat geschreven is door Anna de Haan, Stan Romijnders, Hanna Verhaar en Lianne Tax. De uitvoering van het onderzoek en de verslaglegging hebben in totaal vier maanden in beslag genomen en heeft van september 2016 tot en met januari 2017 geduurd.

Dit rapport is geschreven in opdracht van Goed Wonen Gemert in samenwerking met de minor Samenwerken aan een duurzame Civil Society en de minor Stad en Land van Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

Tijdens dit onderzoek zijn wij begeleid door verschillende mensen en deze mensen willen wij graag bedanken. In het bijzonder willen wij Ton Moors en Marja van Wolferen, onze begeleiders vanuit Goed Wonen Gemert bedanken. Zij hebben ons gedurende het onderzoek bijgestaan en al onze vragen beantwoord. Wij willen ook Joos Meesters, Lisa van den Heuvel, Mariska Gootzen en Dort Spierings, de docenten vanuit de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen bedanken voor hun feedback gedurende het onderzoek.

Wij hopen dat dit onderzoeksrapport bij zal dragen aan een betere opvang voor jongeren binnen de gemeente Gemert- Bakel.

Wij wensen u veel leesplezier toe.

Anna, Stan, Hanna & Lianne

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inhoudsopgave	2
Samenvatting	6
Achtergrond.....	6
Doel en vraagstelling	6
Methode van onderzoek	6
Resultaten	6
Voornaamste conclusie	6
Leeswijzer	6
1 Inleiding	7
1.1 Praktijkorganisatie.....	7
1.2 Betrokken organisaties.....	8
1.2 Aanleiding van het praktijkonderzoek.....	9
1.3 Introductie van de (globale) opdracht.....	10
2 Literatuurstudie	11
2.1 Probleemanalyse vanuit de praktijk.....	11
Sterke punten	11
(Mogelijke) risicofactoren	12
2.2 Probleemanalyse vanuit de literatuur.....	12
2.2.1 Wet- en regelgeving vanaf 18 jaar	12
2.2.1 Veranderingen in de wet- en regelgeving	12
2.2.3 Kenmerken doelgroep	13
2.2.4 Kwetsbare jongeren en huisvestingsproblematiek	14
2.2.5 Participatie door/voor jongeren.....	15
2.5 Conclusie van de probleemanalyse	17
2.6 Probleemstelling.....	18

2.6.1 Doelstelling.....	18
2.6.2 Onderzoeksvraag.....	18
2.6.3 Deelvragen.....	18
2.6.3 Toelichting begrippen.....	18
3 Methode van onderzoek	19
3.1 Onderzoeksbenadering	19
3.2 Participanten	19
3.3 Procedure van onderzoek	20
3.4 Meetinstrumenten	21
3.5 Analyse	22
3.6 Betrouwbaarheid en validiteit.....	23
4 Resultaten	25
4.1 Interviews jongeren.....	25
Begeleiding/ ondersteuning.....	25
Zelfstandig	26
Woonwensen.....	26
Vinden van woonruimte	27
Eigen bijdrage	28
4.2 Interviews professionals.....	29
Problemen bij het vinden van een woning.....	29
Ondersteuning bij zelfstandig wonen	30
Omgeving van de jongeren	31
Woonwensen.....	32
4.3 Dialogosessie	33
5 Conclusies.....	43
Deelvraag 1.....	43
Deelvraag 2.....	44

Deelvraag 3.....	45
Deelvraag 4.....	45
Deelvraag 5.....	47
Onderzoeksvraag.....	51
6 aanbevelingen	52
Aanbeveling 1: Projectvoorstel	52
Aanbeveling 2: Afspraken maken en verbindingen leggen	53
Aanbeveling 3: Inzetten van (ervaringsdeskundige) vrijwilligers	54
Aanbeveling 4: Samenwerken om jongeren op te sporen & één centraal aanspreekpunt	55
Aanbeveling 5: Het woningaanbod	56
Discussie	57
Bronnenlijst	58
Bijlage 1: Overzicht stakeholders	60
Bijlage 2: Interview Marlies van de Akker (Vivare)	61
Bijlage 3: Wetgeving voor kinderen en jongeren	62
.....	62
Bijlage 4 : Omschrijving risicojongeren	63
Bijlage 5: Omgevingsanalyse Gemert.....	64
Sociaal-demografische gegevens	64
Diefstal en inbraak in Gemert-Bakel	67
Mishandeling, bedreiging en vernieling in Gemert-Bakel.....	67
Straatroof en overvallen in Gemert-Bakel	67
Stedenbouwkundige analyse	68
Bijlage 6: Interviewgide hulpverleners & jongeren.....	70
Interviewgide hulpverleners	70
Interviewgide jongeren	71
Bijlage 7 Gebruikte codes.....	72

Interview jongeren	72
Interview professionals	74
Codes pizzapuntbijeenkomst	76
Bijlage 8: Maquette 'Ideale woning'	78
Bijlage 9: Cartotheek	79

Samenvatting

Achtergrond

Binnen de gemeente Gemert-Bakel schrijven zich elk jaar (kwetsbare) jongeren in die hun leven weer op de rails willen krijgen. Deze jongeren hebben vaak de nodige ellende meegemaakt waardoor zij onvoldoende in staat zijn om hun (zelfstandige) leven opnieuw vorm te geven. Mogelijk lijkt de problematiek van de jongeren in Gemert-Bakel relatief eenvoudig, maar als deze jongeren geen extra succes kansen aangeboden krijgen, blijkt het opbouwen van een zelfstandig bestaan een klus die de meeste jongeren niet voor elkaar krijgen. Het opdoen van vaardigheden en het opbouwen van vertrouwen, voorkomt terugval en vergroot de kans op een positieve toekomst. Goed Wonen Gemert wil vanuit haar maatschappelijke betrokkenheid graag iets betekenen voor deze doelgroep en heeft daarom het onderzoek *“Investeren in Perspectief”* opgezet. Dit onderzoek zal zich richten op de woonwensen en behoeften van kwetsbare jongeren.

Doel en vraagstelling

Doel van het onderzoek is om kwetsbare jongeren perspectief te bieden op een eigen plek in de samenleving. Onderdeel hiervan zal het bieden van ondersteuning bij het zelfstandig wonen zijn en daarmee hoopt Goed Wonen Gemert een positiever perspectief te bieden op het gebied van wonen, leren, werken en vrije tijd. Hieruit vloeit de volgende onderzoeksvraag voort:

“Hoe kan Goed Wonen Gemert ondersteuning bieden aan kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar bij het zelfstandig wonen?”

Methode van onderzoek

De onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek beantwoord door middel van een kwalitatieve onderzoeksbenadering. Hiervoor zijn negen professionals en zes jongeren geïnterviewd en er heeft een dialoogsessie plaatsgevonden waar acht jongeren aan hebben deelgenomen. Om vanuit verschillende invalshoeken en belangen naar de wensen en behoeften van jongeren te kunnen kijken, is ervoor gekozen om professionals van verschillende organisaties te benaderen. Daarnaast is er gestreefd naar een participatief onderzoek, hierin werken onderzoekers en betrokkenen samen aan het onderzoek.

Resultaten

Jongeren geven aan begeleiding te willen bij het creëren en/of onderhouden van een sociaal netwerk, plannen van school en bij het regelen van financiële zaken. Wat betreft woonwensen geven jongeren zeer uiteenlopende wensen aan. Wel geven zij allen aan dat het lastig is om een geschikte woning te vinden. Net als de jongeren, geven ook professionals aan dat het niet gemakkelijk is om een woning te vinden voor jongeren. Professionals vertellen ook dat jongeren ondersteuning kunnen gebruiken op meerdere levensgebieden wanneer zij zelfstandig gaan wonen.

Voornaamste conclusie

Uit de interviews met de jongeren komt naar voren dat zij ondersteuning willen krijgen op verschillende gebieden namelijk bij het opbouwen, uitbreiden en/of onderhouden van een sociaal netwerk, bij het plannen van school, het beheren van financiën en bij overige zaken die geregeld moeten worden bij zelfstandig wonen. Daarnaast is het ook van belang dat jongeren ondersteund worden bij het vinden van een woning, omdat jongeren en hun begeleiders hierbij veel problemen ondervinden.

Leeswijzer

Dit onderzoeksrapport bevat in totaal 7 hoofdstukken. In hoofdstuk 1 staat een omschrijving van de aanleiding van het onderzoek, de betrokken organisaties en informatie over de context van het onderzoek. Na de inleiding staat in hoofdstuk 2 de literatuurstudie met daarin de probleemanalyse vanuit de praktijk, literatuur en de onderzoeksvragen centraal. In hoofdstuk 3 wordt de gehanteerde onderzoeksmethode beschreven. De resultaten op basis van de geanalyseerde data worden gepresenteerd in hoofdstuk 4 en in hoofdstuk 5 leest u de conclusies. In hoofdstuk 6 staan de aanbevelingen en discussie waarin kritisch gekeken wordt naar het onderzoek.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Praktijkorganisatie

Goed Wonen in Gemert-Bakel is in 1960 opgericht met als statutaire naam Stichting Goed Wonen (Goed Wonen Gemert, 2015). Het is een ondernemende en betrokken woningcorporatie met 2.500 woningen in de gemeente Gemert- Bakel, gelegen in Noord-Brabant (Goed Wonen, z.d.). Goed Wonen Gemert (vanaf nu GWG) staat midden in de lokale samenleving, heeft oog voor wat er in de buurten en kernen leeft en draagt actief bij aan het verbeteren van het woon- en leefklimaat van hun klanten. Bij GWG werken 29 medewerkers, zij doen hun werk vanuit een sociaal gevoel en ze willen een continue, creatieve bijdrage leveren aan de uitvoering van hun Ondernemingsplan 2016-2020 (Goed Wonen Gemert, z.d.).

De missie van Goed Wonen is om inwoners te helpen aan huisvesting:

“Wij zijn een maatschappij gedreven organisatie. We huisvesten woningzoekenden die, vanwege hun inkomen, niet in staat zijn om zelf passende woonruimte te vinden. We helpen hen om zelfstandig en met plezier te wonen in een 'eigen' huis en een fijne buurt (Goed Wonen Gemert, z.d.).”

Meer dan voorheen concentreert GWG zich nu op het huisvesten van mensen met lage inkomens in sociale huurwoningen. Specifiek de doelgroep met een jaarinkomen tot € 34.911,- , terwijl mensen met een hoger inkomen minder mogelijkheden hebben om bij hen nog een woning te huren (Goed Wonen, 2015, p. 3). Eind 2015 had Goed wonen 2656 woonegelegenheden in eigendom en beheer. Daarnaast beheert Goed Wonen een woning in Gemert voor de gemeente, zeven woningen in Gemert voor woningbouwvereniging Bergopwaarts en 46 woningen voor ORO-Diomege. In figuur 1 is te zien hoe de woningen over de kernen en de huurprijsklassen verdeeld (Goed Wonen Gemert, 2015)

*Huurprijsklassen per 1 januari 2015

	Huurprijsklasse*				Totaal
	Goedkoop tot €403,06	Betaalbaar van €403,06 tot €618,24	Duur van €618,25 tot €710,68	Vrije sector vanaf €710,69	
Bakel	51	178	36	19	284
De Mortel	13	45	2	0	60
De Rips	14	31	15	5	65
Elsendorp	11	38	8	1	58
Gemert	258	1.305	317	73	1.953
Handel	14	104	16	3	137
Milheeze	9	83	4	3	99
Totaal	370 13,9%	1.784 67,2%	398 15,0%	104 3,9%	2.656 100,0%

De woonegelegenheden zijn als volgt verdeeld:

	Aantal
Appartement met lift	282
Appartement zonder lift	241
Eenheid verzorgingshuis	44
Grondgebonden niet nultredenwoning tot 2 slaapkamers	200
Grondgebonden niet nultredenwoning vanaf 3 slaapkamers	1.550
Grondgebonden nultredenwoning	302
Overige woonelegenheden	37
Totaal	2.656

Figuur 1: Woningaanbod Gemeente Gemert-Bakel

GWG hanteert al een aantal samenwerkingsverbanden die relevant zijn om bij het onderzoek te betrekken.

Begeleiding bij wonen

GWG zorgt voor begeleiding van klanten die een steuntje in de rug nodig hebben als het gaat om zelfstandig wonen. GWG heeft hiervoor een contract gesloten met de Stichting Maatschappelijke Opvang in Helmond. Kosten: € 40.000. Ook is geïnvesteerd in begeleiding door Saldo Plus. GWG financiert de begeleiding vanuit Saldo Plus tot het moment dat er een structureel inkomens- en uitgavenpatroon is (Goed Wonen Gemert, 2015).

Huisvesting voor cliënten van de GGZ

GWG voelt zich ook medeverantwoordelijk voor de huisvesting van cliënten van de GGZ. Ten behoeve van cliënten van de GGZ zijn in 2015, 12 zelfstandige appartementen met een gemeenschappelijke ruimte aan de Antoon Roelofsstraat in Gemert opgeleverd. Hiermee heeft Goed Wonen gehoor gegeven aan de vraag vanuit de GGZ om op een eigentijdse wijze vorm te geven aan de zorg en begeleiding van hun cliënten (Goed Wonen Gemert, 2015).

Omklapwoningen

In 2011 kwam GWG met de GGZ, ORO-Diomege en Autismebegeleiding bijeen om cliënten gezamenlijk te ondersteunen bij het zelfstandig wonen en werken. Zij doen dit met de zogenaamde omklapwoningen. De drie zorgaanbieders hebben cliënten die er na een bepaalde tijd van intensievere begeleiding aan toe zijn om zelfstandig te gaan wonen. Uit ervaring blijkt dat er vaak lange wachttijden voor huurwoningen zijn waardoor cliënten in hun huidige woning moeten blijven wonen. Het verdere proces stagneert hierdoor en het risico bestaat dat ze terugvallen in oude gewoonten. Wanneer gebruik gemaakt zou worden van een omklapwoning, huurt de cliënt voor de periode van één jaar de woning waarbij woonbegeleiding bij het huurcontract is inbegrepen. De zorgaanbieder vraagt om een woning en bepaalt welke cliënt aan die woning gekoppeld wordt. De verhuurder zoekt een passende woning in een zo prettig mogelijke woonomgeving waardoor de kans van slagen toeneemt. Als na dit jaar blijkt dat het zelfstandig wonen goed gaat, wordt deze woning *omgeklapt* en gaat de bewoner een regulier huurcontract aan voor onbepaalde tijd. GWG is bereid om per zorgaanbieder tot maximaal drie woningen per jaar beschikbaar te stellen. In 2015 is er vanuit ORO-Diomege en Autismebegeleiding geen vraag geweest. Vanuit de GGZ kwam er een vraag voor een andere doelgroep; cliënten die toe zijn aan de stap naar zelfstandige woonruimte maar ook langdurig begeleiding nodig blijven houden. Voor deze doelgroep verhuurt GWG vier woningen, vanuit de in 2015 opgeleverde nieuwbouw, aan de GGZ (Goed Wonen Gemert, 2015).

1.2 Betrokken organisaties

Goed Wonen Gemert werkt samen met collega corporaties en andere partijen, zo kunnen ze efficiënter werken. Daarnaast zoeken ze steeds de verbinding met externe partijen om hun netwerk te verbreden. Goed Wonen Gemert streeft naar een breed netwerk zodat ze huurders goede service kunnen bieden in samenspraak met de netwerkorganisaties.

Hieronder een lijst met de stakeholders van GWG die relevant zijn voor dit onderzoek:

- Stichting Maatschappelijke Opvang regio Helmond (SMO)
- Geestelijke Gezondheidszorg Oost Brabant (GGZ)
- Stichting Leven & Verbinden (LEVGroep)
- ORO-ORO-Diomege
- De verschillende wijkteams binnen de gemeente Gemert-Bakel
- Stichting Bijzonder Jeugdwerk
- Senzer, het werkbedrijf voor de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel

Zie [Bijlage 1](#) voor de stakeholdersanalyse.

GWG heeft een aantal ketenpartners, dit zijn instellingen of zorgaanbieders die zorg verlenen in samenhang, dan wel voorafgaand aan of volgend op de zorg die GWG verleent en waarbij sprake is van een zekere mate van continuïteit van activiteiten. Met deze organisaties wordt nou samengewerkt. Ketenpartners die relevant zijn voor het onderzoek 'Wonen met perspectief' zijn:

- GGZ Oost Brabant
- ORO-ORO-Diomage
- LEVgroep
- Bijzonder Jeugdwerk Brabant

Met deze stakeholders werken ze intensief en in een keten samen aan een gezamenlijk doel: een vitale en leefbare samenleving. Zo koopt GWG uren in bij SMO, wanneer huurders op sociaal of financieel gebied ondersteuning kunnen gebruiken, dit kan bijvoorbeeld aan het licht komen bij een huurachterstand of door meldingen van bureaus. GWG heeft huisvesting verzorgd voor enkele woonprojecten van GGZ Oost Brabant. Ook gaan ze 3-partijencontracten aan.

Een 3-partijencontract kan worden aangegaan wanneer een cliënt van ORO-ORO-Diomage, GGZ Oost Brabant of de LEVgroep op zoek is naar woonruimte. Door het afsluiten van een huisvestings- en zorgcontract tussen GWG, de cliënt en de zorginstelling krijgt de cliënt een tijdelijke huurcontract van twee jaar. De cliënt krijgt een woning toegewezen passend bij diens inkomen en de woningtoewijzing gaat buiten de normaal geldende wachttijdregeling om. Tijdens deze twee jaar moet de cliënt zorgafspraken met de organisatie nakomen. Als dit twee jaar goed is gegaan, kan de cliënt een zelfstandig huurcontract krijgen.

De LEVgroep is vertegenwoordigd in alle wijkteams. GWG werkt vooral met hen samen door hun huurders met problemen naar hen door te verwijzen. Wanneer er signalen van mogelijke problematiek van huurders binnenkomen bij GWG, gaat de LEVgroep erop af. De LEVgroep begeleidt ook statushouders, dit zijn vluchtelingen met een verblijfsstatus en GWG biedt hen huisvesting.

GWG verzorgt ook voor ORO-ORO-Diomage huisvesting, ditmaal van projecten voor dagbesteding en dagactiviteiten. Ook werken ze met hen samen aan het ontwikkelen van nieuwe producten, denk hierbij aan huisvesting voor de doelgroep van ORO-ORO-Diomage. Ook werkt GWG nauw samen met de wijkteams. Zo zijn er vanuit GWG drie projectcoördinatoren 'wonen zorg en welzijn' werkzaam in de wijkteams. Zij bespreken casuïstiek en reageren op signalen. De samenwerking met Senzer bestaat eruit dat ze huurders met vragen over werken inkomen naar Senzer doorverwijzen. Daarnaast wordt samengewerkt met de gemeente Gemert-Bakel door het gezamenlijk maken van prestatie afspraken over lokale woonopgaven en het afstemmen van beleid. De gemeente speelt een toezichhoudende rol ten opzichte van Goed Wonen Gemert. Tot slot wordt Bijzonder Jeugdwerk Brabant benaderd wanneer Goed Wonen Gemert signalen doorkrijgt van problemen met een gezin. Andersom benadert BJ hen wanneer een gezin problemen heeft op het gebied van huisvesting (Goed Wonen Gemert, 2015, p. 9). In **bijlage 1** is een overzicht te vinden van de stakeholders die betrokken zijn bij dit project.

1.2 Aanleiding van het praktijkonderzoek

Binnen de gemeente Gemert-Bakel schrijven zich elk jaar (kwetsbare) jongeren in die hun leven weer op de rails willen krijgen. Deze jongeren hebben vaak de nodige ellende meegemaakt waardoor zij onvoldoende in staat zijn om hun (zelfstandige)leven opnieuw vorm te geven. Zij hebben baat bij ondersteuning zodat zij opnieuw kansen kunnen creëren en zicht hebben op een beter perspectief in de maatschappij. GWG merkt dat binnen hun gemeente nog een hoop jongeren zijn die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Bij hen komt zo'n vijf keer per jaar de vraag vanuit jeugdzorginstanties en in sommige gevallen van ouders binnen of ze kunnen helpen bij het bieden van een woning aan deze kwetsbare jongeren.

De maatschappij kan van grote invloed zijn op het leven van deze jongeren. Wanneer jongeren onvoldoende ondersteuning krijgen vergroot dit de kans op problemen. Zo leren zij mogelijk niet om zelfstandig te wonen en vergroot het de kans op werkloosheid, thuisloosheid, criminaliteit en verslaving. Kwetsbare jongeren hebben vaak weinig vertrouwen en door het ontbreken van reëel perspectief brokkelt het vertrouwen nog meer af. Het is voor hen dan ook niet eenvoudig hulp te zoeken en te accepteren. Lijkt de problematiek van de jongeren in Gemert-Bakel nu relatief eenvoudig, zonder projecten, waarin kansen gecreëerd worden, gewerkt wordt aan het opdoen van vaardigheden en het opbouwen van vertrouwen, ontstaat er een groter risico op problemen zoals eerder in deze tekst omschreven.

Het onderzoek "*Wonen met perspectief*" richt zich op de woonwensen en behoeften van kwetsbare jongeren en is een initiatief van GWG. GWG wil vanuit hun maatschappelijke betrokkenheid graag iets betekenen voor deze doelgroep. Doel van het onderzoek is om kwetsbare jongeren perspectief te bieden op een eigen plek in de samenleving. Onderdeel hiervan zal het bieden van ondersteuning bij het zelfstandig wonen zijn en daarmee hoopt GWG een positiever perspectief te bieden op het gebied van wonen, leren, werken en vrije tijd.

1.3 Introductie van de (globale) opdracht

De opdrachtgever GWG wil graag voorkomen dat kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar tussen wal en schip vallen op het gebied van wonen, werken en vrije tijd. Dit zijn jongeren die onder andere vanuit de jeugdzorg komen en door hun leeftijd nu buiten de jeugdzorg vallen, maar toch problemen hebben met zelfstandig wonen. GWG wil deze jongeren een perspectief bieden op een eigen plek in de samenleving. In het verleden is getracht een huisvestingsproject, met begeleiding op te zetten voor deze doelgroep, maar dit is niet van de grond gekomen. GWG wil graag opnieuw een dergelijk project opzetten. Zij willen jongeren, die dak- of thuisloos zijn, of jongeren die geen ideale woonsituatie hebben een woonruimte aanbieden met daarbij perspectief op een eigen plek in de samenleving. GWG wil echter meer dan alleen woonruimte bieden, ze willen dat de jongeren ook begeleiding krijgen op verschillende levensgebieden, namelijk op het gebied van onderwijs, werk, inkomen & financiën, vrijetijdsbesteding en het sociale netwerk. Hiermee willen ze bereiken dat jongeren (weer) naar school gaan, een opleiding gaan volgen of gaan werken, hun vrije tijd goed in kunnen vullen en een sociaal netwerk kunnen opbouwen of onderhouden. Een eigen plek waarbij de jongeren meedraaien in de maatschappij, waarin ze midden in de samenleving staan.

GWG wil graag weten waar de kwetsbare jongeren zich bevinden, hoe zij hen in beeld kunnen krijgen. Wat voor begeleiding denken deze jongeren zelf nodig te hebben bij het zelfstandig wonen, werken en invulling geven aan hun vrije tijd? GWG wil verder weten of ze al geschikte woningen voor de jongeren hebben, of dat er gesloopt en gebouwd moet worden. Ook wat betreft de financiën liggen er vragen; Wie is er verantwoordelijk voor de kosten? Hoe kan voorkomen worden dat er kosten gemaakt worden? Is er geld vanuit de provincie beschikbaar en hoe kan dit logisch gefaciliteerd worden?

Kortom, GWG wil graag handvatten/aanbevelingen voor een toekomstig project. Hoe kan dit opgestart worden en succesvol blijven draaien en wat is daarbij nodig?

Hoofdstuk 2: Literatuurstudie

2.1 Probleemanalyse vanuit een vergelijkbare praktijk

Om een duidelijk beeld te schetsen van het probleem zoals zich dit voordoet in de praktijk, is er met de opdrachtgevers van GWG gesproken en hebben we gekeken naar projecten met kwetsbare jongeren die momenteel al lopen. Een aantal jaar geleden is een project opgestart door Vivare met de naam "Keten van kansen". Dit project sluit mooi aan bij de doelstelling van GWG.

De projectmanager van het Vivare project vertelt in een interview: 'Wanneer je werkt aan een soortgelijk project moet je rekening houden met de grilligheid van de doelgroep: Wie vandaag aanwezig kan zijn is er morgen mogelijk niet meer. Er is weinig cijfermatig materiaal bekend zoals bijvoorbeeld omvang van de doelgroep en de urgentie van de doelgroep loopt meestal niet synchroon met de voortgang van een project. Soms heb je tien jongeren en soms geen enkele. Het is belangrijk om bij samenwerking met professionals te starten vanuit een gemeenschappelijk belang en dat je steeds blijft toetsen of het in het belang is van de persoon waarvoor je het doet en niet alleen voor een individuele organisatie. De focus moet liggen op het gezamenlijk belang en niet op de verschillen. Goed projectmanagement is belangrijk bij dit soort projecten. Geld is een moeilijk onderdeel. Toeslagen moeten aangevraagd worden en de doelgroep moet leren omgaan met geld en werk/onderwijs weer oppakken. Het is van belang om persoonlijke begeleiding te geven aan jongeren en geen standaard product te gebruiken. Ze zitten niet voor niks in maatschappelijke opvang. Maatwerk is belangrijk bij deze doelgroepen'.

Het volledige interview is terug te lezen in **Bijlage 2**.

Op twee november 2016 hebben we de regisseur Jeugd van de gemeente Gemert-Bakel gesproken. Dit interview maakt deel uit van de onderzoeksopzet die staat beschreven in hoofdstuk 3. Tijdens het interview vertelde hij ons dat er een tijd terug al eens het plan lag vanuit GWG om een project op te starten om huisvesting te bieden aan kwetsbare jongeren uit de omgeving van Gemert. De regisseur Jeugd gaf aan dat er een aantal sterke punten in dit projectplan stonden en dat het door omstandigheden niet is gestart. Als onderzoekers vinden wij het belangrijk om te kijken welke punten eventueel mee genomen kunnen worden in de ontwikkeling van het nieuwe project. Daarom hieronder een overzicht van sterke punten en risicofactoren uit het vorige project die wij mee zullen nemen in het onderzoek en in de ontwikkeling van een eventueel nieuw projectplan.

Sterke punten

- In een eerste, snelle inventarisatie zijn er zes tot acht jongeren naar voren gekomen die potentiële deelnemers konden zijn voor het project. Dit betekent dat er wel degelijk een doelgroep is die deel zou kunnen nemen. Het ging toen om jongeren zonder inkomen, die geen startkwalificatie hadden, jongeren uit de jeugdzorg en jongeren met een belemmerende huisvestingsituatie.
- Wanneer de jongeren deel zouden nemen aan het project, zou dit hen het volgende opleveren na twee jaar: goede huisvesting, zelfstandig of met begeleiding, werkervaring met als doel een arbeidsovereenkomst bij een werkgever, of zinvolle dagbesteding, ondersteuning bij leren wonen en zelfstandig financieel beheer en een sociaal netwerk door inzet van dorpsondersteuners.
- Het projectplan is toen opgezet in samenwerking met GWG, Bijzonder Jeugdwerk Brabant (BJB), gemeente Gemert-Bakel en Lev-groep. Dit betekent dat er al een samenwerking aanwezig was, wat de kans op slagen vergroot.
- Wanneer het project zou slagen zou het de volgende punten opleveren voor de maatschappij (op langere termijn): minder jongeren met een uitkering, minder overlast in de buurt, minder inzet van zorginstellingen, zelfstandige huurders, minder inzet van de wijkagent en een vermindering van criminaliteit. Naar verwachting gaat een project als dit op de lange termijn veel geld besparen.

(Mogelijke) risicofactoren

- Een concreet risico is de niet urgente huisvestingssituatie van de jongeren. Ze zijn geen van allen dakloos, waardoor de motivatie voor deelname en volbrenging van dit project echt intrinsiek in henzelf gevonden moet worden. Eerst een aantal maanden werken en daarna de huisvesting, kan hierin helpen.
- De samenwerking tussen de partners is niet vrijblijvend en schept de 'verplichting' verantwoordelijkheid te delen, open te communiceren via korte lijnen en te werken aan het bereiken van het gemeenschappelijk doel, ook wanneer dat strijdig is met andere (persoonlijke) doelen. Dit zou werkdruk kunnen creëren doordat medewerkers een groter takenpakket krijgen.
- Er zal in het opstellen van het project een projectleider aan moeten worden gesteld. De projectleider faseert en benoemt activiteiten en wijst verantwoordelijkheden en taken aan werkgroep leden toe.

Bovenstaande informatie is afkomstig uit documenten van de gemeente. Zoals eerder benoemt hebben wij deze documenten gekregen van de regisseur Jeugd, werkzaam bij de gemeente Gemert-Bakel.

2.2 Probleemanalyse vanuit de literatuur

2.2.1 Wet- en regelgeving vanaf 18 jaar

Wanneer je 18 wordt ben je volgens de wet volwassen. Toch is het voor veel jongeren erg lastig om zelfstandig en/of met steun van hun eigen sociale netwerk werkelijk volwassen te worden. Deze jongeren vallen dan onder de doelgroep 'kwetsbare jongeren'. Een uitgebreide omschrijving van de doelgroep 'kwetsbare jongeren' is te vinden in paragraaf 2.2.3.

Op het moment dat een jongere 18 wordt, kan zijn of haar context veranderen, onder andere door wet- en regelgeving. Betrokkenheid van voogden en/of instanties vanuit de jeugdhulp stoppen op de dag dat de jongere 18 wordt. Plotseling zit de jongere zelf aan het stuur en zal hij zijn eigen problemen op moeten lossen wanneer deze zich voordoen. Waar de jongere eerst nog afhankelijk was van de Jeugdwet, krijgt hij nu te maken met de WMO en de participatiewet. Dit maakt het lastig, want de WMO heeft minder mogelijkheden voor deze doelgroep dan de Jeugdwet. Hierdoor vallen deze jongeren vaak tussen wal en schip (NJI, 2016).

Wat verandert er dan precies wanneer een jongere 18 wordt en waar heeft hij recht op? In **Bijlage 3** is een schema te vinden dat laat zien welke wetten in Nederland gelden voor kinderen, jongeren en volwassenen van verschillende leeftijden.

2.2.1 Veranderingen in de wet- en regelgeving

In 2015 zijn er een aantal veranderingen aangebracht in de Woningwet die invloed kunnen hebben op de jongeren die deel zouden kunnen gaan nemen aan het project.

In de Woningwet 2015 staan heldere spelregels voor sociale huisvesting en het beperkt de financiële risico's. In deze wet staat dat woningcorporaties zich moeten concentreren op hun kerntaak: zorgen dat mensen met een laag inkomen goed en betaalbaar kunnen wonen. Zij maken prestatieafspraken over de lokale woonopgaven samen met huurders, vertegenwoordigers en gemeenten. Een nieuwe Autoriteit Woningcorporaties houdt financieel en volkshuisvestelijk toezicht op de woningsector (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2015). Gemeentes hebben een volkshuisvestingsbeleid en woningcorporaties dragen hier aan bij. De bijdrage van de woningcorporatie wordt vastgelegd in de prestatieafspraken tussen gemeente, woningcorporatie en de bewonersorganisatie. Deze drie partijen kunnen elkaar aan de prestatieafspraken houden. Eventuele geschillen kunnen zij voorleggen aan een adviescommissie waarin alle drie de partijen zijn vertegenwoordigd (Woningwet 2015, z.d.).

Wajong

Wajong staat voor 'Wet werk en arbeidsondersteuning van jong gehandicapten'. Het CBS meldt dat door de aanscherping van de toegang tot de Wajong het aantal jongeren met een bijstandsuitkering is gestegen. Sinds vorig jaar hebben alleen jongeren die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn en dus geen arbeidsvermogen hebben of opbouwen recht op een Wajonguitkering. Door de invoering van de Participatiewet hebben jongeren die wel gedeeltelijk kunnen werken, maar desondanks geen baan hebben, recht op een bijstandsuitkering (Dikkenberg, 2016).

Participatiewet

Vanaf 1 januari 2015 is de Participatiewet ingevoerd. Van iedereen die kan werken, ook al is het gedeeltelijk of met ondersteuning, wordt verwacht dat zij werk proberen te krijgen. Het doel van deze wet is om zoveel mogelijk mensen, met of zonder arbeidsbeperking, werk te laten vinden. De Participatiewet vervangt de Wet werk en bijstand (WWB), de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en een groot deel van de Wet werk en arbeidsondersteuning jong gehandicapten (Wajong) (Rijksoverheid, z.d.).

Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning is in 2007 in werking getreden en in 2015 is de wet herzien. Officieel heet deze wet Wmo 2015. Het maatschappelijke doel van de Wmo is: meedoen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. Voorbeelden van deze ondersteuning zijn begeleiding, dagbesteding, opvang bijv. in geval van huiselijk geweld, enz. Iedere gemeente organiseert de toegang tot ondersteuning op zijn eigen manier. De gemeenten Asten, Deurne, Gemert-Bakel, Helmond, Laarbeek en Someren regelen de Wmo samen onder de naam Peel 6.1. Dit is een Wmo-loket. Ook hanteert de gemeente Gemert-Bakel een dorps- en wijkgerichte aanpak. Voor alle zes kernen binnen de gemeente en voor de drie wijken in Gemert is een dorpsondersteuner aangesteld en zijn er dorps- en wijkteams samengesteld.

De dorpsondersteuner vormt het aanspreekpunt bij zorgvragen die niet direct medisch van aard zijn of betrekking hebben op professionele hulp. De dorpsondersteuners zijn de coördinerende en ondersteunende sleutelfiguren uit de/het betreffende wijk/dorp en ze maken de verbinding tussen het formele en het informele netwerk. De opdracht voor de dorpsondersteuners is het opzetten of verbeteren van het informele netwerk in de wijk en de samenwerking van dit informele met het formele netwerk (wijkteam). Ook kijkt de dorpsondersteuner bij individuele zorgvragen naar de vraag achter de vraag en samen met de hulpvrager zoekt hij naar een oplossing in de buurt die het goedkoopst is of de handicap (t.a.v. het meedoen) van de hulpvrager zo goed mogelijk compenseert. Hierbij wordt eerst gekeken naar wat het eigen sociale netwerk aan ondersteuning kan bieden (familie, vrienden, kennissen, vrijwilligers) voordat er een beroep gedaan wordt op professionele ondersteuning. Naast de dorpsondersteuners zijn in Gemert-Bakel ook negen dorps- en wijkteams actief in de drie wijken van Gemert en de overige zes dorpen in Gemert-Bakel. In deze teams werken verschillende disciplines samen om optimale ondersteuning voor (kwetsbare) bewoners te realiseren. Kernpartners in de wijkteams zijn gemeente (WMO-consulent, woningbouwcorporatie GWG, maatschappelijke organisaties LEV-impulsgroep, de dorpsondersteuners en politie; buurtbrigadier (auteur onbekend, 2012). In de wijkteams zitten ook opvoedondersteuners, dit zijn ervaren en deskundige jeugdhulpprofessionals die helpen bij vragen of problemen bij het opvoeden en opgroeien. Zij werken onder de vlag van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG, z.d.). Wanneer het nodig is kunnen andere partners uitgenodigd worden, bijvoorbeeld de huisarts of hulpverleners uit de tweede lijn (auteur onbekend, 2012).

2.2.3 Kenmerken doelgroep

Cijfers en doelgroep

De gemeente Gemert-Bakel had in 2015 29 513 inwoners. 12 % daarvan valt in de leeftijdscategorie 15 tot 25 jaar, dit komt neer 3541 jongeren. Naar schatting valt 15% van deze jongeren in onze doelgroep 'kwetsbare jongeren'. Onze onderzoeksdoelgroep zou dus kunnen bestaan uit zo'n 531 jongeren. (CBSInuwbuurt, z.d.).

Kwetsbare jongeren in Nederland

De groep kwetsbare jongeren die ondersteuning nodig heeft bij het volwassen worden is ongeveer 15% van alle jongeren in Nederland tussen de **16 en 27** jaar oud. Deze groep jongeren heeft problemen op meerdere leefdoeinen, denk aan problemen die gaan om leren, werken, sociale relaties en/of zelfredzaamheid (NJI, 2016). Een uitgebreide omschrijving van deze risicjongeren is te vinden in **Bijlage 4**.

Daarnaast is in **Bijlage 5** een omgevingsanalyse van Gemert te vinden. Belangrijke conclusies uit de omgevingsanalyse voor het onderzoek zijn onder andere:

- Gemert is een dorp met ongeveer 16 000 inwoners in de gemeente Gemert-Bakel (29 500 inwoners). Uit de gegevens van CBS blijkt dat er vergrijzing optreedt in Gemert. De doelgroep **18- tot 23-jarigen** is het minst vertegenwoordigd in Gemert. Het project '*Investeren in perspectief*' zal dus een vrij kleine groep omvatten (CBSInuwbuurt, z.d.).
- Jongeren zonder vaste woon- of verblijfplaats zijn niet opgenomen in de metingen (CBSInuwbuurt, z.d.).
- Het percentage met algemene bijstandsuitkeringen is in Gemert relatief hoog. Het gebied van Gemert heeft 30 tot 50 inwoners met een algemene bijstandsuitkering per 1000 inwoners. Dit is veel in vergelijking met de directe omgeving wat van invloed kan zijn op het aantal jongeren dat als kwetsbaar gezien wordt. Dit omdat een uitkering in relatie staat met werkloosheid (CBSInuwbuurt, z.d.).
- 10% tot 15% in de leeftijdscategorie **15 tot 25** jaar heeft betaald werk voor minimaal twaalf uur per week. Dit is gemiddeld voor Nederlandse begrippen. Veel personen uit deze leeftijdscategorie volgen namelijk nog een opleiding. De werkloze jongeren die daarnaast geen opleiding volgen, vormen wel een risicogroep, zij kunnen als kwetsbaar gezien worden (CBSInuwbuurt, z.d.).
- In 2015 maakte 7,8% van de jongeren in de gemeente Gemert Bakel gebruik van jeugdhulp zonder verblijf. Deze cijfers zullen in 2016 niet extreem veel veranderd zijn. Hoewel het in Gemert-Bakel iets beter is gesteld dan het gemiddelde van Nederland, zijn dit toch nog ongeveer 250 jongeren. De vraag is of deze jongeren na hun recht op jeugdhulp wel op het goede pad belanden. De uitdaging is om deze groep jongeren te vinden en een passende oplossing voor hen te zoeken (Waarstaatjegemeente, 2016).
- In Gemert-Bakel zijn veel jongeren onder 17 jaar al betrokken geweest bij criminele activiteiten. In 2013 zijn 205,6 jongeren per 10.000 inwoners doorverwezen naar bureau Halt. Dit is ver boven het Nederlandse gemiddelde. Hoewel dit in 2014 is afgenomen, is dit nog steeds een groter probleem dan in de rest van Nederland. Dit kan ook een signaal zijn en duidelijk maken dat er relatief veel jongeren zijn die moeite hebben om zich aan te passen aan het huidige maatschappelijke verwachtingspatroon (Waarstaatjegemeente, 2016).

2.2.4 Kwetsbare jongeren en huisvestingsproblematiek

Problemen met huisvesting kunnen al ontstaan wanneer risicjongeren nog thuis wonen. Veel jongeren wonen samen met hun ouder(s), broer(s) en/of zus(sen) in een (te) kleine woning. Door een gebrek aan privacy kunnen spanningen en ruzies ontstaan en dit kan voor jongeren een reden zijn om van huis weg te lopen of voor ouders om hun kind uit huis te zetten.

Slechte verhouding met een of beide ouders kan ook voor problemen bij de jongeren zorgen. Een voorbeeld hiervan is wanneer ouders zelf verslaafd zijn, psychische problemen of schulden hebben en hierdoor niet goed in staat zijn om de verantwoordelijkheid voor hun kinderen, op een geaccepteerde manier vorm te geven. Jongeren leren bijvoorbeeld niet hoe ze voor zichzelf, een huis en/of hun financiën moeten zorgen.

De omgeving van de jongeren kan ook een risicofactor zijn. Vaak groeien deze jongeren op in een buurt waar armoede heerst, waar veel sprake is van burenruzies en/of overlast. De jongeren leren in hun eigen wijk dan niet wat 'goed gedrag' is als het gaat om leven in een buurt. Voor veel van deze jongeren is de stap naar zelfstandig wonen zonder enige vorm van begeleiding dan ook te groot (Noorda, 2009, p. 61-63).

Gevolgen huisvestigingsproblematiek

Jongeren met huisvestigingsproblematiek kunnen tegen de volgende problemen aan lopen:

- Jongeren met huisvestigingsproblemen kunnen vaak letterlijk en figuurlijk de rust en ruimte niet vinden om te leren. Zij hebben geen plek waar ze rustig, zonder gestoord te worden hun huiswerk kunnen maken en dit zorgt ervoor dat school sneller verwaarloosd wordt of het is lastig om aan een (nieuwe) opleiding te beginnen.
- Het gebrek aan rust of het ontbreken van een inschrijving op een vaste woonplek kan ook zorgen voor problemen op het gebied van werk. Jongeren zonder een vaste verblijfplaats verblijven niet altijd in dezelfde stad, waardoor het lastig wordt om iedere dag op het werk te verschijnen. Vaak hebben de jongeren ook hulp nodig bij het zoeken naar werk, omdat ze bijvoorbeeld van huis uit gewend zijn te leven van een uitkering (en dus niet beter weten).
- Sommige jongeren leiden een zwervend bestaan en hebben mede daardoor geen zicht op hun financiën en creëren daardoor schulden. Dakloze jongeren die eerst nog naar school gingen, bouwen bijvoorbeeld een studieschuld op omdat ze hun opleiding niet hebben afgemaakt. Thuiswonende jongeren begeven zich vaak ook op straat, omdat de situatie thuis onhoudbaar is. ook op straat kunnen jongeren schulden opbouwen (drank, drugs, roken etc.).
- Jongeren zonder een vaste verblijfplaats komen vaak met mensen in aanraking die problemen hebben. Ze komen dan in milieus terecht waar drugs, drank en prostitutie op de loer liggen. Ze bouwen zo een *niet steunend* sociaal netwerk op (Noorda, 2009, p.65-68).

Voor risicjongeren met huisvestigingsproblemen is het vaak lastig om hun huisvestigingsproblemen op te lossen. Tijdens het zoeken naar een woning lopen ze tegen verschillende knelpunten aan.

- Een groot deel van de jongeren loopt tegen het probleem aan dat er te lange wachttijden zijn. Daarnaast zijn er te weinig plekken voor jongeren die specifieke begeleiding nodig hebben. De jongeren die graag eerst begeleid zouden willen wonen (voordat ze de stap maken naar zelfstandig wonen) lopen vaak ook tegen het probleem aan dat er te weinig woningen en/of plaatsingsmogelijkheden zijn.
- Naast dat er te weinig woonplekken zijn, is er ook te weinig doorstroom binnen woningcorporaties. Doordat er te weinig plekken zijn, kunnen jongeren niet op korte termijn een woning krijgen. Jongeren haken hierdoor soms ook af. Jongeren kunnen dan terecht komen in de crisisopvang. De crisisopvang is echter niet de beste plek voor deze jongeren. Binnen de crisisopvang heerst een milieu waardoor ze nog meer in de problemen kunnen komen. In de (volwassen)opvang komen de jongeren terecht bij oudere daklozen en verslaafden.
- Als jongeren proberen een huis te vinden via het bestaande aanbod, lopen ze tegen het feit aan dat ze vaak niet aan de gestelde eisen kunnen voldoen. De jongeren hebben geen vast inkomen, geen geld en in sommige gevallen zijn ze nog te jong (Noorda, 2009, p.70-71).

2.2.5 Participatie door/voor jongeren

Op dit moment leven we in een samenleving waarin veel gebeurt en waarin verandering heel snel kan gaan. We krijgen te maken met positieve veranderingen, maar ook negatieve veranderingen. De samenleving verandert en de mensen die in die samenleving wonen, normen en waarden en ga zo maar door veranderen mee. In dit verslag zullen wij ons richten op de veranderingen in de zorg- en welzijnssector, want ook daar gaan de veranderingen snel. Dit zorgt voor onzekerheid bij de burgers, maar ook bij de professionals. De burger weet vaak niet meer op welke steun, zorg of hulp hij of zij een beroep kan doen. Daarnaast weten professionals vaak niet meer wat hun rol en/of taken zijn (Verkooijen, Andel & Hoogland, 2014, p.12).

Participatiestaat

Vanuit de overheid worden burgers de laatste paar jaar steeds meer verantwoordelijk gemaakt voor hun eigen welzijn en het welzijn van elkaar. Om dit te realiseren speelt de WMO een belangrijke rol. Het doel van de WMO is namelijk: *meedoen*. Het is een samenhangend lokaal beleid om participatie van alle burgers mogelijk te maken en te bevorderen. Dit wordt uitgevoerd dicht bij de burger, namelijk door de gemeentes. Pas op het moment dat burgers niet zelf in staat zijn om op eigen kracht of met hulp van hun sociale omgeving mee te doen in de samenleving, heeft de gemeente de verantwoordelijkheid om deze burgers te ondersteunen. Waar Nederland voorheen een

verzorgingsstaat was, ligt nu de focus meer op het realiseren van participatie en meedoen (Verkooijen, Andel & Hoogland, 2014, p.20).

Gevolgen voor de samenleving

De overheid wil dat Nederland een participatiesamenleving zal worden. Daarmee wordt verondersteld dat wanneer de overheid zich terugtrekt, burgers meer zelf gaan doen. Dit wordt verwacht van zowel individuen, als groepen burgers. Er wordt dan gesproken over een big society. Binnen een big society komt er meer particulier initiatief tot stand en zorgt iedereen voor elkaar. Echter is er op dit moment meer sprake van een civil society. Dit wordt ook wel het maatschappelijk middenveld genoemd. In een civil society wordt gestreefd naar een organisatie van burgers die niet gebaseerd zijn op familie- of vriendschapsverbanden, die geen onderdeel zijn van de overheid en die niet uit zijn op het maken van winst. Je kunt dan denken aan vrijwilligersorganisaties, een serviceclub, kerkgenootschappen en sportverenigingen.

Ook ongeorganiseerde burgers zullen actiever moeten worden. Ze zullen meer initiatief moeten gaan nemen in het kader van zorg en welzijn. Ouders, kinderen, burens, vrienden en/of kennissen zullen meer voor elkaar moeten gaan zorgen. Meer particulier initiatief betekent dat de markt ook in zal moeten spelen op het terugtrekken van de landelijke en provinciale verheid. De burger bepaalt of heeft de regie. De overheid faciliteert dit type ontwikkelingen en ziet erop toe dat de kwaliteit gewaarborgd blijft (Verkooijen, Andel & Hoogland, 2014, p.23).

Kwetsbare doelgroep

Voor sommige burgers in de samenleving is participatie, het meedoen en meedenken in de samenleving, niet gemakkelijk en niet vanzelfsprekend. Om de kans op deelname te vergroten, is het versterken van eigen kracht erg belangrijk. Daarnaast is de aanwezigheid van een (krachtig) sociaal netwerk bij kwetsbare burgers/jongeren vaak beperkt. Hierdoor komen ze in een sociaal isolement terecht. Dit zorgt ervoor dat kwetsbare burgers/jongeren vaak moeite hebben met zelfstandig gaan of blijven deelnemen/participeren. Het is daarom van belang dat deze kwetsbare doelgroep leert te participeren. Dit noem je ook wel activering (Movisie, 2010).

De taak voor de huidige hulpverlener en/of professional is daarom altijd verschillend. Soms moet de professional weten wat goed voor de hulpvrager is. Soms moet de professional vooral gericht zijn op de participatie of het meer zelf doen van de hulpvrager. De laatste optie is van belang voor ons onderzoek. De professional moet zich bewust zijn van het feit dat burgers steeds meer zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen welzijn. Dit nieuwe zorgen wordt ook wel *Welzijn nieuwe stijl* genoemd. Het is de taak voor de professional om de burger te helpen om zelf meer verantwoordelijkheid te nemen. Volgens het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zijn hierbij acht dingen van belang:

1. Je richt je op de vraag achter de vraag. Hierbij gaat het om het centraal stellen van de vraag zodat vraaggestuurd- of vraaggericht organiseren de uitgangspunten kunnen worden.
2. Eigen kracht van de burger. Niet de professional is de eerst aangewezen om het probleem op te lossen, maar de hulpvrager en/of het eigen sociale netwerk.
3. Direct erop af, om zorgmijders tijdig in beeld te krijgen.
4. Voorkomen van onnodige professionele inzet.
5. Doordachte balans van collectief en individueel. Individueel waar het moet, collectief waar het kan.
6. Integraal werken of een integrale, samenhangende inzet van professionele steun, zorg en/of hulp voor hulpvragers.
7. Niet vrijblijvend, maar resultaatgericht. Aan de inzet van hulpverlening moeten duidelijke, concrete en haalbare doelen verbonden zijn.
8. Gebaseerd op ruimte voor de professional. De professional moet zelfstandig kunnen handelen.

Het vangnet voor mensen die hun welzijn niet zelf kunnen realiseren blijft bestaan. Behalve acht bakens gericht op het realiseren van welzijn, zijn ten behoeve van *Welzijn nieuwe stijl* vier bakens van belang voor het waarborgen van het zelf realiseren van welzijn:

1. Hulpvragers weten waar ze aan toe zijn. Dit betekent: dat er meer moet duidelijkheid moet zijn over het aanbod. Wat biedt de overheid of een organisatie wel en wat niet.

2. Hulpvragers hebben zeggenschap wat betekent dat ze worden uitgenodigd tot inspraak in en invloed op het aanbod.
3. Hulpvragers zijn ten aanzien van het welzijnsvraagstuk leidend, professionals en beleid zijn volgend.
4. Hulpvragers krijgen indien nodig hulp bij het ontwikkelen van hun netwerk. Dit betekent dat netwerkontwikkeling een professionele opdracht is als een netwerk onvoldoende kracht heeft.

(Verkooijen, Andel & Hoogland, 2014, p.89-9.)

2.5 Conclusie van de probleemanalyse

In Arnhem is een tijd geleden een project opgestart door woningbouwcorporatie Vivare het project 'Keten van kansen'. Het is een project dat huisvesting biedt aan kwetsbare jongeren in de gemeente Arnhem. Maatwerk is bij deze doelgroep erg belangrijk. Een belangrijk startpunt bij samenwerking tussen de verschillende organisaties is het gezamenlijk belang, daarna blijft het een aandachtspunt om te blijven werken in het belang van de persoon en niet alleen in het belang van de organisatie.

Een tijd terug is er binnen de gemeente Gemert-Bakel getracht een project op te zetten, geïnspireerd door het project in Arnhem, door woningcorporatie GWG, Bijzonder Jeugdwerk Brabant (BJB), gemeente Gemert-Bakel en de Levgroep. Dit was een project om huisvesting te bieden aan kwetsbare jongeren uit de omgeving van Gemert. Dit project zou de jongeren het volgende opleveren: passende huisvesting, zelfstandig of onzelfstandig en werkervaring met als doel een arbeidsovereenkomst bij een werkgever. Zinnvolle dagbesteding, zelfstandig leren wonen, zelfstandig beheren van de eigen financiën en het leren opbouwen en vasthouden van een sociaal netwerk zijn bijkomende voordelen. Dit project zou de maatschappij op de langere termijn geld kunnen besparen omdat minder jongeren een uitkering nodig zouden hebben, er minder overlast is in de buurt, er geen of minder inzet van zorginstellingen nodig is, er meer zelfstandige huurders zijn en tot slot een vermindering van criminaliteit, wat leidt tot minder inzet van de politie. Het project is vlak voordat het zou starten vastgelopen en uiteindelijk niet van de grond gekomen.

Ondanks dat jongeren vanaf 18 jaar voor de wet volwassen zijn, is het voor veel jongeren lastig om volwassen te worden, bijvoorbeeld omdat ze een (licht) verstandelijke beperking hebben. Tot 18 jaar was de jongere afhankelijk van de Jeugdwet, waar veel mogelijk is qua subsidies om deze jongere te helpen. Vanaf 18 jaar vallen ze onder de Wet Maatschappelijk Ondersteuning (WMO) en de Participatiewet. De WMO maakt gemeentes verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. De gemeente Gemert-Bakel heeft samen met vijf andere gemeentes een WMO-loket onder de naam Peel 6.1. Ook heeft de gemeente Gemert-Bakel een dorps- en wijkgerichte aanpak, er zijn dorpsondersteuners aangesteld en er zijn dorps- en wijkteams samengesteld. De Participatiewet is er voor iedereen die kan werken, maar daar ondersteuning bij nodig heeft. Het is een samenhangend lokaal beleid om participatie van alle burgers mogelijk te maken en te bevorderen. De overheid wil, in het verlengde van de Participatiewet, dat Nederland een participatiestaat wordt. Daarmee wordt verondersteld dat wanneer de overheid zich terugtrekt, burgers meer zelf gaan doen. Burgers zullen meer initiatief moeten gaan nemen in het kader van zorg en welzijn. Ouders, kinderen, burens, vrienden en/of kennissen zullen meer voor elkaar moeten gaan zorgen.

Voor kwetsbare mensen in de samenleving is deelname aan de maatschappij echter niet vanzelfsprekend. Om de kans op deelname te vergroten, is het versterken van eigen kracht erg belangrijk. Daarnaast is de aanwezigheid van een (krachtig) sociaal netwerk bij kwetsbare burgers/jongeren vaak beperkt. Hierdoor komen ze in een sociaal isolement terecht. Dit zorgt ervoor dat kwetsbare burgers/jongeren vaak moeite hebben met zelfstandig gaan of blijven deelnemen/participeren. Het is daarom van belang dat wij deze kwetsbare doelgroep leren te participeren. Dit noem je ook wel activering (Movisie, 2010).

Andere recente veranderingen in wet- en regelgeving, naast de WMO en de Participatiewet, die van invloed kunnen zijn op de kwetsbare jongeren zijn de Wajong 2015 en de Woningwet 2015. In de Woningwet 2015 staat dat woningcorporaties zich moeten concentreren op hun kerntaak: zorgen dat mensen met een laag inkomen goed en betaalbaar kunnen wonen. Wajong 2015 (Wet werk en arbeidsondersteuning van jong gehandicapten) is een aanscherping van de toegang tot de Wajong.

Sinds 2015 hebben alleen jongeren die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn recht op een Wajonguitkering. Dit is het gevolg van de Participatiewet. Jongeren die wel gedeeltelijk kunnen werken, maar desondanks geen baan hebben, hebben recht op een bijstandsuitkering

Een paar zaken vallen op wanneer gekeken wordt naar kenmerken van de inwoners van Gemert-Bakel. Zo treedt er vergrijzing op, is het percentage algemene bijstandsuitkeringen vrij hoog en ook het percentage jongeren wat in aanraking komt met criminaliteit is hoog. De vergrijzing heeft gevolgen voor ons onderzoek. Er is een vrij kleine doelgroep voor ons project. Wanneer we cijfers uit het jaar 2015 gebruiken, zou onze onderzoeksdoelgroep kunnen bestaan uit zo'n 530 kwetsbare jongeren. Voor een huisvestingsproject voor kwetsbare jongeren, zijn jongeren met jeugdhulp zonder verblijf interessant, omdat de vraag is of deze jongeren na hun recht op jeugdhulp wel op het rechte pad belanden. In Gemert-Bakel zit zo'n 7,8% van de jongeren in de jeugdhulp. Dit zijn ongeveer 250 jongeren en is iets minder dan het landelijke gemiddelde van Nederland.

De oorzaken van huisvestingsproblematiek kunnen onder andere gezocht worden in de thuissituatie, zoals met veel mensen in een (te klein) huis wonen, een slechte verhouding met ouder(s)/opvoeder(s) en tot slot kan de omgeving van de jongere ook een risicofactor zijn. Er zijn verschillende gevolgen van huisvestingsproblematiek zoals geen rust en/of ruimte hebben om te leren, waardoor school in het geding komt, problemen op het gebied van werk, schuldenproblematiek en 'verkeerde vrienden'. Bij het zoeken naar huisvesting lopen jongeren er tegenaan dat er weinig doorstroom binnen de woningbouwcorporatie is, wat zorgt voor lange wachttijden, dat er weinig plekken zijn voor jongeren die specifieke begeleiding nodig hebben en dat jongeren vaak niet aan de gestelde eisen voor het bemachtigen van een woning kunnen voldoen.

2.6 Probleemstelling

Wat kan Goed Wonen Gemert bieden aan de doelgroep kwetsbare jongeren tussen 18 en 23 jaar?

2.6.1 Doelstelling

Goed Wonen Gemert wil kwetsbare jongeren begeleiden naar zelfstandig wonen en daarmee perspectief bieden op een eigen plek in de samenleving.

2.6.2 Onderzoeksvraag

Hoe kan Goed Wonen Gemert ondersteuning bieden aan kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar bij het zelfstandig wonen?

2.6.3 Deelvragen

1. Wat zijn wensen en behoefte van kwetsbare jongeren tussen de 18 en 23 jaar rondom het zelfstandig wonen, werken en het geven van invulling aan hun vrije tijd, volgens de jongeren zelf?
2. Wat hebben kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar nodig om zelfstandig te kunnen wonen, werken en het geven van invulling aan hun vrije tijd volgens de professionals?
3. Welke bijdrage willen de jongeren zelf leveren om zelfstandig wonen tot een succes te maken?
4. Hoe kan ondersteuning logisch gefinancierd en gefaciliteerd worden?
5. Welke ondersteuning op het gebied van wonen, werken en vrijetijdsbesteding wordt al geboden in Gemert-Bakel en sluit goed aan bij de behoeften van jongeren?

2.6.3 Toelichting begrippen

Kwetsbare jongeren: In dit onderzoek wordt met kwetsbare jongeren uitgegaan van jongeren die om wat voor reden dan ook een vergroot risico lopen om problemen te ervaren op het gebied van zelfstandig wonen. Denk aan een klein of verkeerd sociaal netwerk, verstandelijke beperking, een verleden met jeugdzorg, enzovoorts.

Ondersteuning: alle factoren die het zelfstandig wonen van de kwetsbare jongeren tot een succes kan maken. Je zou dan kunnen denken aan de jongere een dak boven het hoofd bieden en woonbegeleiding geven maar ook aan bijvoorbeeld een ondersteuning in het zoeken naar werk of het aanvragen van een uitkering zodat de jongere het huis kan financieren. Ook wordt er ingezet op het benutten van de eigen krachten van jongeren, zodat zij sterker staan in de maatschappij.

Hoofdstuk 3: Methode van onderzoek

3.1 Onderzoeksbenadering

Het onderzoek “*Wonen met perspectief*” is een kwalitatief onderzoek (Boeije, 2014, p.22-23). We zijn op zoek geweest naar de betekenissen die mensen geven aan hun ervaringen en aan de gebeurtenissen in hun dagelijks leven. In dit geval betekende dat: Wat is *de ideale woonsituatie* van een kwetsbare jongeren?

We hebben gestreefd naar een participatieve aanpak, door jongeren zoveel mogelijk bij het onderzoek te betrekken. Tijdens het interviewen van de hulpverleners, zijn er connecties gelegd met kwetsbare jongeren. Deze jongeren hebben toegestemd om mee te werken aan het onderzoek. De jongeren hebben een bijdrage geleverd door mee te doen met een interview of dialoogsessie. Tijdens de dialoogsessie zijn tekeningen en foto's verzameld om zo goed mogelijk gebruik te maken van de inbreng van jongeren.

3.2 Participanten

Volgens Boeije (2014) wil de onderzoeker door middel van kwalitatief onderzoek erachter komen hoe de mensen die onderzocht worden de sociale situatie interpreteren. Er zijn gedurende het onderzoek vijftien respondenten geïnterviewd, negen professionals en zes jongeren. Bij het selecteren van deze respondenten is gekozen voor de aspectenmethode. Respondenten van verschillende organisaties zijn benaderd om zo, vanuit verschillende invalshoeken en belangen, naar de behoeften van jongeren te kunnen kijken (Donk & Lanen, 2015, p.207).

Professionals

Kwetsbare jongeren hebben vaak problemen op meerdere leefdomeinen, waardoor het voor hen vaak heel lastig is om aan te geven wat ze nu werkelijk willen in het leven. Om die reden is ervoor gekozen om ook professionals te vragen wat zij verwachten dat jongeren nodig hebben op weg naar zelfstandigheid. De professionals die geïnterviewd zijn, kunnen door middel van hun werkervaring en opgedane kennis een relevant beeld schetsen van de wensen en behoefte van kwetsbare jongeren.

De professionals zijn benaderd via GWG. Tijdens een overleg is aan GWG gevraagd naar de contactgegevens van de relevante (keten)partners. We hebben de volgende professionals geïnterviewd: twee opvoedondersteuners van het CJG, de regisseur Jeugd van de gemeente Gemert-Bakel, de adjunct-directrice van Bijzonder Jeugdwerk, een jongerenwerker van de LEV-groep, een re-integratie coach van Senzer, een medewerker van ORO, een woonondersteuner van SMO en de eigenaresse van een re-integratie bedrijf.

Ook is er getracht een ouder of opvoeder van een kwetsbare jongeren te interviewen. Dit vonden wij eveneens een relevante invalshoek. Dit interview hebben wij via het CJG geregeld. Ten tijde van het geplande interview bleek de ouder echter, om een voor ons onbekende reden, afwezig te zijn. We hebben dit interview, vanwege ziekte van één van de onderzoekers én een te late planning niet meer opgepakt waardoor de ervaring van ouders/ verzorgers niet meer meegenomen is in het onderzoek.

(Kwetsbare) jongeren

De opdrachtgevers gaven aan dat de meeste jongeren lastig te bereiken zijn. Daarom is bij het selecteren van de jongeren gebruik gemaakt van *convenience sampling*. Tijdens de interviews met de professionals werd hen telkens gevraagd of ze nog contacten hadden met eventuele kwetsbare jongeren (Donk & Lanen, 2015, p. 156). De meesten professionals hadden wel een aantal jongeren in gedachten waarvan ze de contactgegevens hebben gegeven. Deze jongeren hebben wij vervolgens via de mail en telefonisch benaderd. We hebben zes jongeren geïnterviewd. We hebben hen gevraagd naar woonwensen en behoefte aan ondersteuning bij het zelfstandig wonen.

Dialoogsessie

Tijdens de dialoogsessie is er eveneens gevraagd naar woonwensen en behoefte aan ondersteuning bij het zelfstandig wonen. Door jongeren met elkaar in gesprek te laten is er aanvullende informatie verzameld. Bij de dialoogsessie waren acht jongeren aanwezig, inclusief een begeleider vanuit Idris. Deze begeleider ondersteunde de jongeren die aanwezig waren vanuit Idris. De jongeren hebben we

benaderd door middel van een mailingslijst die we van GWG hebben gekregen. We hebben jongeren onder de 25 jaar geselecteerd die ingeschreven stonden als woningzoekende of als huurder bij GWG.

3.3 Procedure van onderzoek

Om antwoord te geven op de hoofd- en deelvragen zijn er verschillende stappen ondernomen.

Voor de interviews is een interviewgide opgesteld, één voor de professionals en één voor de jongeren. Aan de hand van de literatuurstudie en door goed te kijken wat voor informatie we wilden hebben om de hoofd- en deelvragen te kunnen beantwoorden, zijn er interviewvragen opgesteld voor de professionals. Deze vragen zijn vervolgens omgebogen naar vragen die we kunnen stellen aan jongeren. Deze interviewguides zijn terug te vinden in **Bijlage 6**. De vragenlijsten zijn daarna naar de opdrachtgevers gestuurd met de vraag of zij nog belangrijke punten of vragen misten. De feedback die we hierop kregen hebben we verwerkt.

Tijdens de interviews kwamen veel verschillende meningen en visies naar voren. Dit bleek lastig bij het analyseren, omdat er geen eenduidige visie of antwoord beschreven kon worden. Dit was echter niet te voorkomen, omdat we met professionals hebben gesproken vanuit verschillende organisaties en met verschillende standpunten.

Op zeven december 2016 vond de pizza-dialogo sessie plaats. Het idee van een pizza sessie was ontstaan om jongeren enthousiast te maken en een ontspannen sfeer te creëren. Dit bleek nog lastig, de jongeren waren tijdens het eten van de pizza niet erg spraakzaam en de sfeer was gespannen. We stelden ze vragen over hun dagelijks leven om het gesprek wat op gang te krijgen, de sfeer bleef echter wat ongemakkelijk. Daarnaast voldeed de doelgroep van de dialoogsessie niet helemaal aan onze onderzoek eisen. Onze onderzoeksdoelgroep was bij voorkeur tussen de 16 en 25 jaar oud, maar één van de ondervraagde jongeren was 25 en één jongere was al 27 jaar. Doordat er weinig aanmeldingen waren hebben we deze jongeren toch uitgenodigd. Daarnaast waren er twee stellen bij de bijeenkomst die al woonruimte hadden, maar op zoek waren naar een ander of groter huis, omdat ze kinderen wilden of hadden. Deze stellen vielen niet onder de doelgroep kwetsbare jongeren, ze woonden al op zichzelf. Ze wilden echter, net als de kwetsbare jongeren passende en betaalbare woonruimte. We hebben de jongeren wel deel laten nemen aan de dialoogsessie.

Toen we overstapten op de dialoogsessie hebben we de jongeren verdeeld in twee groepen van vier aan twee verschillende tafels. De jongeren hebben antwoorden zowel opgeschreven als getekend. Daarnaast zijn er geluidsopnames gemaakt van de dialoog. Op basis van deze opnames en uit onze herinneringen/aantekeningen is hier een samenvatting van gemaakt. De samenvatting is ter check en mogelijke aanvulling aan de jongeren voorgelegd. De structuur van de dialoogsessie was als volgt:

Achtergrondinformatie van de woningzoekende.

- Wat is je geboorteplaats?
- Wat is je huidige woonplaats?
- Wat is je huidige woonsituatie?
- Waarom heb je jezelf bij Goed Wonen ingeschreven
- Waarom juist in Gemert?
- Waar is je school/werkadres?
- Waar loop je tegenaan bij het vinden van een woning?

Eisen en wensen t.a.v. de woonomgeving.

- Zou je het liefste in een dorp of stad wonen? Waarom?
- Kun je op de kaart aangeven wat jou een ideale woonplaats lijkt?
- Welke faciliteiten wil je graag in de buurt hebben? Winkels, uitgaansplekken, stations?

- Hoe zou jouw wijksamenstelling eruit moeten zien? Jong, oud, gezinnen, gemengd?
- Zijn er mensen die je graag dicht in de buurt wil hebben?
- Welke faciliteiten wil je graag in jouw buurt hebben? Speeltuintjes, parken, winkeltjes, bushaltes?

Eisen en wensen t.a.v. de woning. (Hierbij lagen ook foto's als voorbeeld om de woningzoekende een beeld te geven van de mogelijkheden.)

- In wat voor woning wil je wonen? Rijtjeswoning, appartement, vrijstaand?

- Zou je in een woongroep willen wonen? Welke functies zou je gedeeld willen hebben? Woonkamer, keuken, badkamer, tuin? Met bekenden of onbekenden?
- Aan welke eisen moet het uiterlijk van de woning voldoen? Nieuw, oud, klassiek, modern?
- Welke ruimtes moeten er aanwezig zijn? En hoeveel, hoe groot?
- Welke functies moeten aanwezig zijn? Interieur, overige wensen?

Bij de vragen over hun ideale woning mochten de respondenten zelf een indeling tekenen. Dit hoefde natuurlijk niet op technisch ontwerpniveau, maar het was vooral belangrijk om een indruk te krijgen van wat de woningzoekende precies op het oog hebben. Met deze resultaten en de inbreng van de geïnterviewde experts, is later een soort een ontwerp gemaakt. Dit ontwerp laat de 'ideale' woning voor jongeren zien. Dit ontwerp is uitgewerkt in een maquette die terug te vinden is in **Bijlage 8**.

3.4 Meetinstrumenten

We hebben gebruik gemaakt van individuele- en groepsinterviews. De locatie van het interview is door de respondent bepaald, dit om een vertrouwde omgeving te creëren waar de respondent zich op zijn gemak voelt.

Voor de interviews met de professionals is een interviewgide opgesteld. Deze vormde de leidraad in het gesprek, maar hield het gesprek wel open, waardoor het verhaal van de respondent zo min mogelijk beïnvloed werd. De interviewgides zijn te vinden in **Bijlage 6**. Bij het maken van het interview is gebruik gemaakt van een trechterstructuur met een duidelijke inleiding, kern en slot (Donk & Lanen, 2013, p.212). Als eerste zijn er een aantal algemene vragen gesteld aan de respondenten. Denk aan vragen over de functie van de professional en werkervaring met jongeren. Daarna volgden vragen die zich richten op beschermende- en risicofactoren, zelfstandigheid en woonwensen. Er zijn open vragen gesteld, om de respondent zo veel mogelijk ruimte te geven zijn eigen antwoorden te vormen. De interviews zijn gebruikt om deelvraag 2 *“Wat hebben kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar nodig om zelfstandig te kunnen wonen volgens professionals?”* en deelvraag 5 *“Welke ondersteuning op het gebied van wonen, werken en vrijetijdsbesteding wordt al geboden in Gemert-Bakel en sluit goed aan bij de behoeften van jongeren?”* te beantwoorden.

Ook bij de interviews met de jongeren is er gebruik gemaakt van een interviewgide. De inleidende vragen gingen over leeftijd, woonplaats, opleiding en werkervaring etc. om de achtergrond van de jongere duidelijk te maken. Daarna zijn we overgegaan op vragen die voortkomen uit de literatuur. Hiermee wordt deelvraag 1 *“Wat hebben kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar nodig om zelfstandig te kunnen wonen?”* en deelvraag 3 *“Welke bijdrage zouden de jongeren zelf kunnen en willen leveren om zelfstandig wonen tot een succes te maken?”* beantwoord.

Bij de interviews is gekozen voor een narratieve benadering, d.w.z. dat we zo goed mogelijk naar het verhaal geluisterd hebben en zo min mogelijk gestuurd hebben.

Bij de dialoogsessie zijn jongeren met elkaar in dialoog gegaan over de vraag: Wat hebben kwetsbare jongeren nodig om zelfstandig te wonen, te werken en invulling te geven aan hun vrije tijd? Een van de onderzoekers fungeerde als dialoogleider en leidde het gesprek, zonder inhoudelijk erop in te gaan. Door de dialoogsessies met de jongeren kunnen deelvraag 1 *“Wat hebben kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar nodig om zelfstandig te kunnen wonen?”* en deelvraag 3 *“Welke bijdrage zouden de jongeren zelf kunnen en willen leveren om zelfstandig wonen tot een succes te maken?”* worden beantwoord.

Er is met GWG ook gesproken over de financiële haalbaarheid van het project. Hieruit kwam naar voren dat GWG in de eerste 2 jaar van het project 50% van de kosten op zich zou willen nemen. De andere helft moet daarbij van andere partijen komen. Ook moet er een stabiele financieringsfactor komen waarmee het project na 2 jaar, zelfstandig en niet als pilot, haalbaar blijkt te zijn.

Onderzocht zal moeten worden welke partijen belang hebben bij het project en voor wie het dus interessant is om te investeren. Er zijn financieringsvormen van bestaande projecten bekeken en hieruit zijn mogelijkheden afgewogen.

Wellicht worden er vanuit de referentieprojecten nieuwe manieren van kostenbesparing gevonden of nieuwe manieren om financiële middelen te verkrijgen voor de investerende partijen. Denk hierbij aan de participatie van de jongeren. Zij kunnen ook een bijdrage leveren, al dan niet financieel. Met deze informatie kan er antwoord gegeven worden op deelvraag 4: *'Hoe kan ondersteuning logisch gefinancierd en gefaciliteerd worden?'*

3.5 Analyse

Alle interviews (inclusief de dialoogsessie) zijn opgenomen met audioapparatuur. Alle respondenten hebben hiermee ingestemd. Vervolgens zijn alle interviews getranscribeerd. Het transcriberen van de dialoogsessie bleek echter lastig te zijn, omdat er is gewerkt met twee groepen in een kleine ruimte. Hierdoor was nauwelijks te verstaan wat de respondenten vertelden. Er is daarom besloten om de dialoogsessie op een andere manier te analyseren, hierover later meer.

De interviews

De interviews zijn geanalyseerd aan de hand van drie typen codering van Strauss & Corbin (Strauss & Corbin, 2007).

De eerste fase van deze analyse is het open coderen. Alle interviews zijn doorgelezen en ingedeeld in belangrijke tekstfragmenten. Wanneer een interview was gefragmenteerd, werd deze gecontroleerd door een van de andere onderzoekers en waar nodig aangepast. Alle gefragmenteerde interviews werden in Atlas ti ingevoerd. Vervolgens zijn alle fragmenten (van alle interviews) doorgelezen en zijn hier relevante codes aangegeven. Het coderen van alle interviews bracht ons naar een codeboom, die automatisch werd gemaakt door Atlas ti (Boeije, 2014, p.111-113). Er is gekozen twee codebomen te maken, één voor de interviews met de professionals en één voor de interviews met de jongeren. Hier is voor gekozen, omdat de interviews van verschillende niveaus waren, maar ook om bij de beantwoording van de deelvragen heel duidelijk in beeld te kunnen brengen wat jongeren zelf hebben gezegd.

De tweede fase van de analyse is het axiaal coderen. In deze fase wordt er een nieuwe ronde dataverzameling gedaan en worden er ideeën geformuleerd. Als eerste is de codering, gecontroleerd door een van de andere onderzoekers om de betrouwbaarheid te vergroten. Waar nodig werden nieuwe codes toegevoegd. Vervolgens zijn de codebomen verder geanalyseerd. Er werd gekeken naar belangrijke codes en minder belangrijke codes. De belangrijke codes vormde de hoofdthema's. De codes die overbleven werden onder de hoofdthema's geplaatst. Na deze fase is er een nieuwe codeboom ontstaan (Boeije, 2014, p.125). Deze is te vinden in **Bijlage 7**.

De laatste fase van de analyse is het selectief coderen. In deze fase zijn verbanden gelegd tussen categorieën en de hoofdthema's die in fase twee zijn vastgesteld. Door de hoofdthema's te combineren met deeltthema's en in te schatten wat hierin de belangrijkste gegevens zouden gaan weergeven, zijn analysesets gemaakt. Deze analysesets zijn ingevoerd in Atlas ti. Na de invoering van deze analysesets kwamen alle belangrijke fragmenten uit de interviews naar boven. Deze fragmenten zijn vervolgens weer gelezen. Belangrijke stukken uit deze fragmenten zijn gemarkeerd. Vervolgens zijn deze fragmenten omgezet naar tabellen en informatieve tekst. In deze tabellen worden belangrijke citaten benoemd. De informatieve tekst ondersteunt de tabellen en geeft verdere uitleg over de informatie die is verkregen uit de interviews. Na het in kaart brengen van de belangrijke informatie is de conclusie geschreven (Boeije, 2014, p.133-134).

Dialoogsessie

Zoals eerder benoemd was het niet mogelijk om de audio opnamen van de dialoogsessie uit te werken tot een transcript. Na het bespreken van dit probleem met een docent is er gekozen om de dialoogsessie op de volgende manier te gaan analyseren.

Tijdens de dialoogsessie zijn er aantekeningen gemaakt, hebben de respondenten antwoorden opgeschreven en zijn er tekeningen gemaakt. Er is daarom gekozen om de dialoogsessie uit te werken in een samenvattend verslag. De gespreksleiders van iedere tafel hebben dit verslag gemaakt. Het verslag is uitgewerkt op volgorde van de gestelde vragen. De verslagen zijn vervolgens gecontroleerd door de onderzoekers die ook aan de tafels zaten en aantekeningen hebben gemaakt.

Vervolgens zijn er codes aan het verslag toegevoegd. Deze codes zijn gebaseerd op de gestelde vragen en aan de hand daarvan is een codeboom opgesteld. De codeboom is terug te vinden in **Bijlage 7**. Elke code kreeg zijn eigen kleur. In de volgende stap is het verslag van de dialoogsessie erbij gepakt en werden de fragmenten die betrekking hadden op bijvoorbeeld code rood, (geboorteplaats), rood gekleurd. Gedurende dit codeerwerk kwamen we erachter dat er meer codes nodig waren dan van tevoren was bedacht. Daarom is de codeboom/lijst uitgebreid. Hierna is de gecodeerde tekst per kleur bij elkaar gezet in een tabel. Daarna is er per code bekeken wat op viel. Zo konden er bijvoorbeeld bij de code geboorteplaats geconcludeerd worden dat de meeste respondenten uit Noord-Brabant kwamen. Per code zijn de belangrijkste resultaten kort samengevat en zijn er tabellen gemaakt waarin feitelijke resultaten staan weergegeven die antwoord geven op deelvraag 1. Deze manier van analyseren is gebaseerd op basis van de handleiding *Richtlijnen voor verzamelen, verwerken en analyseren van gegevens uit kwalitatief onderzoek* (Han-Pedagogiek, november 2016).

3.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Betrouwbaarheid

Een onderzoek is betrouwbaar wanneer je ernaar streeft dat een onderzoek dezelfde resultaten oplevert wanneer iemand anders dit zou uitvoeren (Donk & Lanen, 2013, p.48). De manier waarop je je data verzameld is hierbij belangrijk. Wanneer je onderzoek doet met meerdere personen, is het belangrijk dat je samen op dezelfde aspecten let en dat je alert bent op het feit dat onderzoeksinstrumenten op dezelfde wijze worden gehanteerd. Dit hebben wij onder andere gerealiseerd tijdens de analyse, door steeds één persoon de analysefase te laten doorlopen en deze vervolgens te laten checken door een ander.

In het onderzoek is er ook gebruik gemaakt van triangulatie. Er zijn op verschillende manieren data verzameld, onder andere door middel van een literatuurstudie, interviews met professionals en jongeren en een dialoogsessie. Bij het schrijven van de conclusie kan er worden aangetoond dat deze zijn geschreven op basis van meerdere bronnen (Donk & Lanen, 2013, p.49). Dit maakt het onderzoek betrouwbaarder.

Validiteit

Een onderzoek is valide wanneer je onderzoekt wat je daadwerkelijk wilt onderzoeken, er moeten zo min mogelijk systematische verstoringen aanwezig zijn (Donk & Lanen, 2013, p.44).

In dit onderzoek kan er in ieder geval gesproken worden van een democratisch valide onderzoek. Dit betekent dat het onderzoek is uitgevoerd in overleg met alle partijen die betrokken zijn. De validiteit wordt verhoogd wanneer je in gesprek gaat met collega's, cliënten, en andere betrokkenen binnen en buiten de organisatie waar je onderzoek voor doet (Donk & Lanen, 2013, p.45). Gedurende het onderzoek hebben we gemiddeld gezien iedere twee weken een overleg gehad met de opdrachtgevers vanuit GWG. We hebben hen telkens op de hoogte gebracht van het proces, onze plannen voorgelegd en gevraagd om feedback. Wanneer de opdrachtgevers bijvoorbeeld aangaven het niet helemaal eens waren te zijn met de weg die we wilden inslaan, hebben we geprobeerd beter aan te sluiten bij hun wensen.

Andere betrokkenen bij het onderzoek waren de professionals en de jongeren. We hebben hen ook in verschillende fases van het onderzoek betrokken bij het onderzoek. Sommige professionals hebben ons informatie verschaft voor het literatuuronderzoek en anderen hebben deelgenomen door middel van een interview. De meeste professionals zullen ook aanwezig zijn bij de eindpresentatie in Gemert, waar wij zullen aansturen op het maken van verbindingen tussen de organisaties en het maken van afspraken voor een mogelijke pilot van een huisvestings- en begeleidingsproject (over deze presentatie volgt later meer informatie). De jongeren hebben deelgenomen aan het onderzoek door middel van interviews en de dialoogsessie. Hier hebben zij aan kunnen en mogen geven wat voor hen een ideale woonsituatie is en in hoeverre zij hier ondersteuning bij nodig hebben. De jongeren zijn ook uitgenodigd voor de eindpresentatie.

Daarnaast is er ook sprake van dialogische validiteit (Donk & Lanen, 2013, p.46). Zoals eerder gezegd is er gedurende het onderzoek gemiddeld gezien iedere twee weken een overleg geweest met de opdrachtgevers vanuit GWG. In deze gesprekken is er om feedback gevraagd, en is er gepeild of wat

we doen nog steeds aansluit bij de wensen en verwachtingen van de opdrachtgevers. Vanuit de opleiding kon er ook gebruikt gemaakt worden van begeleiding door een docent. Lisa van den Heuvel heeft regelmatig feedback gegeven en samen met de onderzoekers gebrainstormd over mogelijkheden binnen het onderzoek.

Hoofdstuk 4: Resultaten

In onderstaande paragrafen zijn de resultaten van deze drie onderdelen gepresenteerd. Als eerst de resultaten van de interviews met jongeren, daarna de resultaten van de interviews met de professionals en tot slot de resultaten van de dialoogsessie. Aan het eind van dit hoofdstuk een overzicht van de meest opvallende resultaten van de drie afzonderlijke groepen en een korte conclusie.

4.1 Interviews jongeren

In deze paragraaf zullen de belangrijkste resultaten van de interviews met de jongeren worden weergegeven.

Begeleiding/ ondersteuning

Wanneer aan jongeren gevraagd wordt op welke gebieden zij ondersteuning zouden willen krijgen op het gebied van zelfstandig wonen geven zij de volgende punten aan; sociaal netwerk uitbreiden, het plannen van school, 's ochtends uit bed komen, financiën en ondersteuning bij overige zaken. In tabel 1 een overzicht van de genoemde ondersteuningsgebieden.

Tabel 1: Begeleiding/ondersteuning

Begeleiding/ondersteuning	Citaat
Sociaal netwerk uitbreiden	<i>“Zou altijd handig zijn nieuwe mensen te leren kennen enzo. Ik denk dat ondersteuning wel daarin helpt.”</i>
Plannen school	<i>“Ja, plannen. Als er bijvoorbeeld onverwachte dingen komen op mijn pad, dan moet ik echt overschakelen, want dat is dan wel moeilijk om een plekje te geven en mijn eigen planning tijd te vinden om die vervulling dan te doen.”</i>
Financiën	<i>“Want eerst dan denk je van oh dat doe ik wel effe he. Dat is allemaal makkelijk gedaan, financieel dit dat zus zo. En dan als je hier komt dan denk je echt zo van, oh ja wacht effe daar komt toch best wel veel bij kijken.”</i>
's Ochtends uit bed komen	<i>“Ja, 's ochtends mijn bed uit komen. Dat is het enige wat ik eigenlijk nog moet leren.”</i>
Overige zaken	<i>“Bij zaken die geregeld moeten worden bij zelfstandig wonen bijvoorbeeld gas, water en licht.”</i>

Enkele jongeren geven aan ook begeleiding nodig te hebben bij het regelen van andere zaken die komen kijken bij het zelfstandig wonen, zoals bij lastige brieven, belasting en gas, water en licht. Niet elke jongeren heeft behoefte aan begeleiding op al deze gebieden. Zij geven wel allemaal aan ondersteuning bij hun financiën te willen, bijvoorbeeld iemand die zij altijd kunnen bellen om vragen aan te stellen.

Wanneer gevraagd wordt hoe de begeleiding er ideaal gezien uit moet zien geven jongeren verschillende dingen aan. Een jongere geeft aan dat ze het fijn vindt als er iemand bereikbaar is om vragen aan te stellen, een ander wil graag een vrijwilliger waar hij alles mee kan bespreken en een stappenplan mee kan maken. De jongeren die contact met hun ouders hebben vertellen dat zij ondersteuning bij hun ouders vragen voordat ze ondersteuning van iemand anders willen.

“Nou nee, dat zou ik dan via mijn ouders...als ik het echt zelf moest doen, dan zou ik niet weten waar ik moest beginnen, eerlijk gezegd.”

Zelfstandig

Wat is belangrijk wanneer je zelfstandig gaat wonen? Deze vraag is aan jongeren gesteld. In tabel 2 staan de twee belangrijkste factoren die jongeren als belangrijk hebben aangegeven met citaten erbij.

Tabel 2: Zelfstandig wonen

Zelfstandig	Citaat
Eigen inzet	<i>“... dus ja, dan kende er weinig aan doen. Ja ge het uw best gedaan en als die niet wilt, ja.. Dan kende er weinig aan veranderen. Je moet wel zelf willen veranderen en zelf stappen willen maken.”</i>
Plannen van taken	<i>“Pfoe. Ik denk gewoon overal aan denken. Bijvoorbeeld rekeningen op tijd betalen, boodschappen doen en zo. Gewoon de dingen die ik nou vanzelfsprekend zou vinden, die mijn ouders dan doen, dat ik die ook zelf moet gaan doen dan.”</i>

Jongeren geven aan dat eigen inzet en motivatie van groot belang is voor het slagen van zelfstandig wonen. Plannen van alle taken die bij zelfstandig wonen komen kijken is iets wat zij als lastig ervaren en waar eventueel begeleiding bij nodig gaat zijn. Wanneer jongeren zelfstandig gaan wonen krijgen zij ook meer vrije tijd die zij zelf moeten invullen. Jongeren geven aan hier geen problemen in te verwachten.

Woonwensen

Tijdens de interviews is er aan de jongeren gevraagd naar hun wensen op het gebied van woonplaats, type woning en de woonomgeving. De jongeren hebben zeer uiteenlopende ideeën over de woonplaats waar ze later zouden willen wonen. De een wil in de buurt van zijn huidige woning wonen terwijl een ander juist naar Eindhoven wil gaan. Vrijwel alle geïnterviewde jongeren willen in een dorp wonen. De meest genoemde reden om ergens te willen wonen is omdat het dicht bij familie is, zodat ze mensen hebben om op terug te vallen. Een rustige omgeving en ergens opgegroeid zijn worden ook als redenen genoemd. Wat betreft het type woning worden zeer uiteenlopende ideeën geuit, van appartementje en studentenkamer tot huis met tuin. De meeste jongeren willen zelfstandige woonruimte. Wat betreft de voorzieningen in de buurt worden een supermarkt, uitgaansgelegenheid en een huisarts genoemd. Tabel 3 laat een overzicht zien van de woonwensen.

Tabel 3: Woonwensen

Woonwensen	Citaat/toelichting
Woonplaats	"Ja, ik denk wel hier ergens in de buurt." "Ja. Ik werk in de Mortel dus dan blijf ik in Gemert wonen."
Redenen om ergens te willen wonen	"Ja, dus je familie zou je graag in de buurt willen, je vrienden ook wel misschien, kennissen. J: Dat je toch ergens terecht kunt als het niet goed gaat of zo. Dat ze toch op korte afstand wonen. I: Ja, dat je mensen hebt om op terug te vallen." "Ja, gewoon dicht bij familie."
Type woning	"I: Of zou je liever een eigen appartementje hebben? J: Dat zou natuurlijk helemaal tof zijn, maar.... J: ...maar dat zou natuurlijk wel fijn, ja, helemaal beter zijn, want dan heb ik alles zelf onder controle, dat vind ik toch wel fijn om alles zelf controle over alles te hebben."
Omgeving	"Ja... een supermarkt... ja uitgaans ding is altijd fijn, want ik ga bijvoorbeeld ook altijd hier in Helmond op stap ennuh.... de supermarkt is hier om de hoek en... de huisarts is tien minuten fietsen. Ja dat scheelt als je dat allemaal een bietje in de buurt hebt."

Vinden van woonruimte

Bij het vinden van een woonruimte lopen de jongeren tegen verschillende zaken aan. Zo zegt een jongere:

"Of ge bent te jong of er is een wachtlijst, of ze kijken naar hoe lang je bent ingeschreven en meestal.. ja hoe heet dat nou? Huursubsidie ofzo.. weet ik veel. Zoiets."

De jongere noemt hier al drie problemen waar andere jongeren ook over vertellen, zo kan het gebeuren dat jongeren door hun jonge leeftijd niet in aanmerking komen voor een woning, zijn er lange wachttijden en zijn de regels om in aanmerking te komen voor huursubsidie ingewikkeld voor de jongeren. Ook hoge prijzen voor woonruimte zijn een probleem voor jongeren. Onderstaande tabel laat een overzicht zien van de problemen bij het vinden van woonruimte.

Tabel 4: Problemen bij het vinden van een woonruimte

Problemen bij vinden woonruimte	Citaat
Prijzen zijn te hoog	"Ja soms zoek ik op internet en dan zie je wel grote bedragen."
Jonge leeftijd	"Ja dan wil je reageren en dan zeggen ze ja u bent te jong. En dan denk ik ja uuuh."
Lange wachttijden	"J2: Nee het is gewoon dat je ingeschreven staat bij een woningbouw enzo. En dan moet je eigenlijk gewoon gaan reageren enzo. Maarja daar word je ook niet altijd zo snel voor uitgepikt natuurlijk. Maar ja dat is wel echt irritant. Jij ook denk ik he? Of zeg ik nu iets heel raars? J1: Ja ik sta gewoon op een wachtlijst."
Huursubsidie ingewikkeld	"En vooral met de huursubsidie. Nondeju."

Eigen bijdrage

Aan jongeren is ook gevraagd welke bijdrage ze zelf zouden kunnen leveren om het zelfstandig wonen te laten slagen. Drie jongeren geven aan bereid te zijn om zich in te zetten voor het onderhoud van hun woning. Eén jongere geeft aan wellicht bereid te zijn om andere mensen te willen helpen als maatje, als vrijwilliger. Ook geeft deze jongere aan er geen problemen mee te hebben om reparaties uit te voeren in en om het huis, wanneer er wat kapot is. De twee andere jongeren zijn ook bereid dingen in het huis te onderhouden of te repareren. Ze zijn beiden bereid zich in te zetten om hun woonruimte zelf te beheren maar zijn daar niet allebei even handig in. In tabel 5 staat een citaat over de eigen bijdrage.

Tabel 5: Eigen bijdrage

Eigen bijdrage	Citaat
Klusjes	<i>"Ik ken ook nog een lamp vervangen dat is het niet hoor maar. Voor de rest moet je me echt niks vragen want dan.."</i>

Een kanttekening hierbij is jongeren mogelijk sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven en dat er gesloten vragen zijn gesteld. Een voorbeeld van een mogelijk sociaal wenselijk antwoord is:

[Zou je daar bereid toe zijn?] 'Ja ik heb daar echt geen problemen mee.'

Ook is deelvraag drie op een vrij gesloten manier gevraagd aan de jongeren. Dit bleek nodig omdat er op een aantal open vragen nauwelijks antwoorden kwamen, mogelijk was de vraag te moeilijk gesteld. We hebben hierdoor geen eigen ideeën van de jongeren gekregen. Onderstaand citaat laat zien dat er weinig input kwam vanuit de jongeren.

"Dus wat zou jij zelf bij kunnen dragen zodat het voor Goed Wonen Gemert makkelijker wordt om zoiets op te zetten? J2: Ja. J1: Een eigen bijdrage of zoiets bedoel je? B: Bijvoorbeeld goede ideeën, heb je daar goede ideeën over J1? J1: Nee daar heb ik nog niet over nagedacht. L: Nee. J2: Ik heb geen idee, ik ben niet zo creatief."

Om nog meer ideeën over de eigen bijdrage van jongeren te verzamelen gaan we deze vraag ook stellen aan de professionals die aanwezig zullen zijn bij de transdisciplinaire bijeenkomst op 18 januari. Alle informatie verkregen op deze bijeenkomst zal nagestuurd worden.

Niet onbelangrijk is verder dat alle jongeren die we spraken gemotiveerd en bereid zijn om zelfstandig te leren wonen. Enkele jongeren wonen nog thuis of nog niet helemaal zelfstandig maar zouden dit in de toekomst wel willen en anderen hebben, al dan niet met begeleiding, verschillende vaardigheden aangeleerd die nodig zijn om zelfstandig te wonen, werken en om hun vrije tijd in te vullen. Je zou dit als hun bijdrage kunnen beschouwen aan het proces om zelfstandig wonen tot een succes te maken.

"Wa je allemaal moet doen als je op jezelf woont. Dus koken en alles. En ja, ik leer dan om vroeg m'n bed uit te komen."

Een laatste mooie uitspraak van een jongere:

"En dat heb ik wel zo allemaal geleerd."

4.2 Interviews professionals

In deze paragraaf zullen de belangrijkste resultaten van de interviews met de professionals worden weergegeven.

Problemen bij het vinden van een woning

Dat het vinden van een woning niet gemakkelijk is voor jongeren wordt ook beaamd door de professionals. De professionals die in een trainingshuis werken geven aan dat hierdoor de doorstroom niet goed meer verloopt. Jongeren die alle fases in een trainingshuis hebben doorlopen en eigenlijk klaar zijn om zelfstandig te gaan wonen, kunnen geen woning krijgen. Hierdoor blijven ze voor langere tijd in het trainingshuis wonen en kunnen er geen nieuwe cliënten instromen. Dit verhindert de doorstroom. In tabel 6 staan citaten van professionals over deze problemen.

Tabel 6: Het vinden van woonruimte

Vinden van een woning	Citaat
Te weinig beschikbare woningen	<i>“Ja dat ze te jong zijn om bepaalde, woning, voor een bepaalde woning in aanmerking te komen. De doorstroom is natuurlijk nog niet zo eh snel en als jij je, je mag pas als je 18 bent of zo je zelf inschrijven. Dus die tijd is kort. Ja er zijn weinig woningen beschikbaar.”</i>
Geen werk/geld	<i>“De meeste die geen werk hebben kunnen daardoor ook niet sparen. Nou niet sparen betekent geen buffer hebben, geen buffer betekent je kunt ook geen meubels kopen dus die komen in zo’n visuele cirkel terecht en hebben ook gewoon niet het niveau om daarin.... hebben veel meer begeleiding nodig.”</i>
Lange wachttijd	<i>“Het vinden van een woning is niet anders dan bij jou of bij mij, want ze schrijven zich in en als ze een X tijd op de wachttijd staan kunnen ze reageren op woningen, dus dat is gelukkig regulier.”</i>
Betaalbare woning	<i>“En voor jongeren, er zijn volgens mij relatief vrij weinig van die eengezinswoningen of etages die een beetje betaalbaar zijn voor mensen die uit onze doelgroep komen. Met een bijstandsuitkering is het best wel heftig als je dan ook in een keer al die vaste lasten gaat hebben en een behoorlijke huur, dan moeten ze echt goed kijken naar hun budget om dat te verdelen en om dan rond te komen.”</i>

Professionals geven allemaal aan dat er een wachtlijst is, echter geven ze niet specifiek aan dat deze wachttijd te lang is. De meeste professionals geven aan dat het niet hebben van werk (dus geen geld), het niet krijgen van een urgentieverklaring, en het feit dat je je pas op je 18^e in mag schrijven als woningzoekende, de grootste problemen zijn bij het zoeken naar een woning. Volgens de professionals is het van belang dat de jongeren hulp krijgen bij het zoeken naar een woning. De meeste jongeren weten niet waar en of ze überhaupt een urgentieverklaring, een uitkering of huursubsidie aan kunnen vragen.

Ondersteuning bij zelfstandig wonen

Wanneer jongeren een woning hebben gevonden, is het de vraag of ze meteen helemaal zelfstandig kunnen wonen of dat ze daar ondersteuning bij nodig hebben. Daarnaast is het ook zo dat sommige (kwetsbare) jongeren al vanuit de jeugdhulpverlening in een trainingshuis hebben gewoond of iets soortgelijks als een kamertraining hebben gevolgd. In tabel 7 is terug te vinden wat voor ondersteuning jongeren nodig hebben volgens de professionals wanneer ze zelfstandig gaan wonen.

Tabel 7: Ondersteuning bij het zelfstandig wonen

Ondersteuning bij zelfstandig wonen	Citaat
Het huishouden bijhouden	<i>“Maar als je nou even die kwetsbare groep neemt, en die gaat ineens zelfstandig wonen. Dan kan het heel goed zijn dat je samen je verantwoordelijkheid neemt. Als hulpverleningsinstantie en als woningcorporatie. Waarbij je zegt, we bieden de jongeren een woning maar we willen wel gegarandeerd dat daar ook begeleiding komt. En afhankelijk van wat er moet gebeuren kan je helpen met huishoudelijke ondersteuning of leren koken of nou ja net wat de vraag is.”</i>
Financiën	<i>“In ieder geval financieel. Een stukje van, van iemand die toezicht houdt of van god, hé, betaal je je huur? Een stukje een coach die gewoon een keer in de maand mee kijkt, zodat je niet in de schulden komt en ook hoe je leert sparen. Dus een financiële coach of hoe je dat wilt noemen. Dat lijkt me, ja dat lijkt me echt het meest verstandige.”</i>
Persoonlijke begeleider	<i>“Die doelgroep is daar gewoon onvoldoende toe in staat en zijn dan vaak ook niet in staat om hun eigen leven in te richten. Om dagelijkse, huishoudelijke dingen te doen, dus als zij zelfstandig gaan wonen dan hebben zij vaak gewoon nog begeleiding nodig om hun leven in te richten, om werk te vinden, om vrijetijdsbesteding dat soort dingen.”</i>
Vrijetijdsbesteding	<i>“Ja dat ligt eraan. Ik zeg al dat het probleem is, vind je het van belang dat je ook een stuk vrijetijdsbesteding van mensen een begeleiding moet zetten ja of nee. Ik denk dan als sociaal cultureel werker van ja. Een basisvoorziening is een bunker, een inlooppunt, een inlooplek, een plek waar iedereen gewoon, maak niet uit wat voor vraag die komen en de jongere zegt ik heb een idee om iets te organiseren en de jongere die zegt ik heb een probleem. En dat je gewoon zegt er is een basisvoorziening waar da je altijd hulp of ondersteuning geboden kan worden.”</i>
Sociaal netwerk	<i>“Wat heel belangrijk is natuurlijk dat sociale netwerk dat waar ze op terug kunnen vallen. Het eerste wat we vaak aan denken ook wat kunnen je ouders nog voor je betekenen en als er geen ouders zijn wie is er dan in jouw omgeving om jou te kunnen ondersteunen.”</i>

Alle professionals zijn het er over eens dat de jongeren ondersteuning en/of begeleiding moeten krijgen wanneer ze zelfstandig gaan wonen. Iedereen geeft aan dat jongeren hulp nodig hebben bij de dagelijkse bezigheden zoals het huishouden, maar ook bij de financiën. Echter is er wel veel verschil in de wijze waarop deze ondersteuning geboden zou moeten worden. De ene professional geeft aan dat deze ondersteuning geboden moet worden door bijvoorbeeld een persoonlijk begeleider die één keer in de week langs komt, de andere professional geeft aan dat deze ondersteuning moet komen vanuit het sociale netwerk of dat de jongeren zelf op zoek moet gaan naar deze hulp. Deze hulp kan bijvoorbeeld gevraagd worden op inloopavonden of voorzieningen in de wijk die speciaal voor jongeren worden opgezet.

Omgeving van de jongeren

Een andere factor die kan zorgen dat zelfstandig wonen een succes wordt voor de jongeren is de omgeving waarin je ze plaatst. Dus met andere woorden, het is van belang in welke omgeving/wijk het huis staat waar de jongeren gaan wonen. De directe omgeving waarin de jongeren woont en de voorzieningen die zich daar bevinden, kunnen de kans van slagen bij het zelfstandig wonen vergroten. In tabel 8 staan citaten van de professionals over de omgeving.

Tabel 8 De omgeving van jongeren	
Omgeving van de jongeren	Citaat
Buurt waar de jongere leeft	<i>“En waar je eigenlijk naartoe zou willen en ons kabinet heeft het daar ook heel veel over is een inclusieve samenleving waarbij je eigenlijk zegt, al die doelgroepen zouden in de maatschappij door elkaar heen moeten kunnen leven. Dat is op zich een heel mooi plaatje, maar dat is ook een heel complex plaatje. Want daarmee ga je, ja ga je ervan uit dat we allemaal zo tolerant zijn dat alles en iedereen, kwetsbaar, niet kwetsbaar in deze maatschappij kan leven en ook kan wonen en zorg kan krijgen. En daarmee, die man zij vorige week, dat kan je alleen maar als je hier ook faciliteiten voor inricht. Dus goed ingerichte buurthuizen, goede voorzieningen, die ook echt maken dat dat lukt dat jij zo kan leven.”</i>
Bereikbaarheid	<i>“In ieder geval... een beetje... niet te ver in het buitengebied, gewoon een beetje in het centrum... Goed openbaar vervoer, makkelijk bereikbaar... Niet alleen maar jongeren, een beetje een mix.”</i>
Dorp of stad?	<i>“Dat ligt eraan naar welke cliënten je kijkt, wij bieden ook ondersteuning aan cliënten die en ernstige verstandelijke beperking hebben, die bijvoorbeeld in een rolstoel zitten of veel in bed liggen. Daar zal het misschien niet veel uitmaken of ze in Helmond in een stad liggen of hier in Gemert in een dorp. Maar hoe meer zelfstandig ze zijn en hoe meer ze deelnemen aan de maatschappij, hoe meer dat dat wel anders kan zijn. En zeker de cliënten waar ik verantwoordelijk voor ben, die jong zijn en verslavingsgevoelig, maakt het wel uit of jij in Helmond, vlak bij het station woont of hier in een dorp. Dat kan dan nog wel verschil uitmaken dan.”</i>

De meeste professionals geven aan dat het niet verstandig is om alle jongeren bij elkaar in de buurt te plaatsen. Doordat je ze bij elkaar plaatst versterk je het negatieve gedrag van de jongeren, ze missen hierdoor ook een goed voorbeeld. Een aantal professionals vraagt zich ook af hoe haalbaar het is om een kwetsbare jongere in de wijk te plaatsen. Dit komt doordat buurtbewoners vaak overlast ervaren van deze jongere(n) en zij weten niet hoe hier mee om te gaan. Het zou dus positief zijn als er voorzieningen in de omgeving van de jongeren zijn, waar zij een beroep op kunnen doen. Denk dan bijvoorbeeld aan een jongerencentrum waar ze terecht kunnen met vragen als ze ergens tegenaan lopen. Daarnaast is het de vraag of je de jongeren in een stad of een dorp zou moeten plaatsen. Beide hebben zowel voor- als nadelen.

Woonwensen

Ten slotte is het ook van belang om te kijken hoe de professionals aankijken tegen de woonwensen van jongeren. Is het volgens de professionals bijvoorbeeld belangrijk hoe het huis eruit ziet van binnen of wat er aanwezig moet zijn in de woning? In tabel 9 staat aangegeven wat professionals verwachten dat belangrijk zal zijn.

Tabel 9: Woonwensen	
Woonwensen	Citaat
Basisbehoeften	<i>“En als je van binnen kijkt dan denk ik echt van, gewoon echt een huis wat, de basis er al is. Dus met de basis bedoel ik, waar een vloer in ligt, waar een ding in ligt, als je zegt van, nou daar moet je beginnen. Dat ze niet bij meteen weet ik het hoeveel kosten hebben om te starten. Ja, dus keuken erin, badkamer, vloer.”</i>

In tabel 9 is te lezen dat er in het huis van een jongere in ieder geval de basisvoorzieningen aanwezig moeten zijn. De woning hoeft dus ook niet groot te zijn. Andere professionals spreken niet uit wat er specifiek in het huis aanwezig moet zijn, omdat ze op het moment dat wij dit vragen, zij vertellen dat het überhaupt erg lastig is om een woning te krijgen.

4.3 Dialoogsessie

Met de dialoogsessie willen we informatie verzamelen waarmee we antwoord kunnen geven op deelvraag 1: Wat zijn wensen en behoefte van kwetsbare jongeren tussen de 18 en 23 jaar om zelfstandig te wonen, te werken en invulling te geven aan hun vrije tijd volgens jongeren?

In tabel 10 is te lezen waar de respondenten zijn geboren, wat hun huidige woonplaats en hun huidige woonsituatie is.

Tabel 10: Inleidende tabel

Algemene informatie respondenten	Frequentie	Toelichting
Geboorteplaats	Noord-Brabant (6), Limburg (1), Utrecht (1)	De meeste respondenten komen uit Noord-Brabant
Huidige woonplaats	Gemert-Bakel (6), Boekel (2)	Alle respondenten wonen op dit moment in de omgeving van Gemert.
Huidige woonsituatie	Begeleid wonen (4), samenwonend in een appartement (2), thuiswonend (1), zelfstandig wonend eengezinswoning (1)	De huidige woonsituatie is zeer gevarieerd

In tabel 10 is te zien dat van de acht respondenten er zes zijn geboren in Noord-Brabant, één in Limburg en één in provincie Utrecht. De meesten komen dus uit Noord-Brabant. Op dit moment wonen zes van hen in de gemeente Gemert-Bakel en de overige twee wonen in de omgeving van Gemert-Bakel. Vier van hen wonen in een appartement of kamer, op een woongroep of in een trainingshuis. Één respondent woont bij moeder in een rijtjeshuis, één woont alleen in een eengezinswoning en twee respondenten wonen samen in een appartement. De respondenten komen uit gevarieerde woonsituaties. In tabel 11, 12 en 13 is te zien wat de woonwensen van de respondenten zijn, of ze in een stad of een dorp willen wonen en wat hun redenen hiervoor zijn.

Tabel 11: Woonwensen dorp of stad

Woonwensen op het gebied van woonplaats	Frequentie	Toelichting
Dorp	5	Er wordt 4 keer Gemert genoemd, daarnaast worden Deurne en Drunen genoemd
Stad	1	Eén persoon wil het liefst in Eindhoven wonen
Geen voorkeur	2	Twee respondenten geven meerdere mogelijkheden aan, waaronder Den Bosch en Rosmalen

Tabel 12: Redenen om in een dorp te willen wonen

Redenen om in een dorp te willen wonen	Frequentie	Toelichting
Gezelligheid en sfeer	4	"Hier begroeten mensen elkaar nog op straat"
Familie woont hier	3	
Respondent komt hier vandaan	2	
Voorzieningen	2	"Je hebt hier eigenlijk alles wat je nodig hebt"
Werk	1	
Partner woont hier	1	
Vrienden wonen hier	1	
Grotere huizen	1	"Ik heb een kinderwens, dus dat is fijn voor later"
Dorps karakter	1	

Tabel 13: Redenen om in een stad te willen wonen

Redenen om in een stad te willen wonen	Frequentie	Toelichting
Familie woont hier	2	
Binding met stad	1	"Ik ben een stadsmens"
Stad is anoniemer	1	"Toen ik mijn been gebroken had wist het hele dorp dat meteen"
Partner woont er	1	
Vrienden wonen er	1	

Van de acht ondervraagden hebben er zeven aangegeven eventueel in een dorp te willen wonen. Vijf van hen geven nadrukkelijk een specifiek dorp aan (dus bijvoorbeeld Gemert of Deurne) waar ze willen wonen.

"In Gemert omdat ik hier vandaan kom."

Vier hiervan willen in Gemert wonen en één in een dorp buiten Gemert. Twee jongeren willen in een dorp óf stad wonen (niet zomaar een dorp of stad, maar echt hun eigen keuze) en één jongere wil in een stad wonen. Gezelligheid en sfeer is de meest genoemde reden (vier keer) om in een dorp te wonen. Daarnaast wordt 'familie en bekenden die er wonen' drie keer genoemd en eenmaal 'werk' als reden om in een dorp te willen wonen. De twee respondenten die in een stad zouden willen wonen willen dit, omdat de respondent een echt stadmens is' en omdat het anoniemer is dan een dorp. In tabel 14 staan de redenen van respondenten om op een aangegeven plaats te willen wonen.

Tabel 14: Redenen om op aangegeven plaats te willen wonen

Redenen om ergens te willen wonen	Frequentie	Toelichting
Familie woont hier	5	Respondenten willen graag in de buurt van hun familie wonen
Gezelligheid en sfeer	4	
Respondent komt hier vandaan	2	
Voorzieningen	2	
Vrienden wonen hier	1	
Partner woont hier	1	
Binding met de stad	1	
Het is anoniemer	1	
Werk	1	
Karakter	1	
Grotere huizen	1	

De meeste respondenten willen op een plek wonen waar ze vandaan komen of waar hun familie, vrienden of partner wonen.

"Ik wil in Gemert wonen want hier wonen al mijn vrienden en hier is mijn werk, ook wonen mijn kinderen hier."

Van de respondenten hebben er twee aangegeven dat de reden om ergens te willen wonen is, omdat de partner er vandaan komt of woont. Twee respondenten geven aan ergens te willen wonen, omdat de respondent er vandaan komt of daar een tijd heeft gewoond.

Ook zijn er een aantal redenen genoemd voor iemands ideale woonplaats die niet met het sociale netwerk te maken hadden, maar met iemands karakter of met het gewenste karakter van een woonplaats of met de bestaande voorzieningen van een woonplaats. Eénmaal werd 'werk' genoemd als reden waarom degene ergens wil wonen. Ook één keer noemde een respondent zichzelf een 'stadmens', dit heeft betrekking op iemand karakter of voorkeur voor de stad. Tweemaal wordt 'voorzieningen' genoemd als reden om ergens te willen wonen, één respondent noemt specifiek dat er

voldoende voorzieningen zijn en één noemt dat de voorzieningen dichtbij zijn als reden. Ook wordt het dorpse karakter genoemd als reden en als laatste noemt iemand als reden:

"Daar heb je ook wel grote huizen, dat is fijn voor als we later kinderen hebben."

Kortom, de woonplaats van de leden van het sociale netwerk van de respondent speelt de grootste rol bij de keuze voor de ideale woonplaats. Tabel 15 toont de dag invulling van de respondenten.

Tabel 15: Dag invulling

Dag invulling	Frequentie	Toelichting
Werk	7	Variërend van bijbaantjes tot fulltime banen
School	1	Een respondent heeft een bijbaan naast de studie
Werkeloos	1	

Zeven van de acht respondenten hebben werk, waarvan één persoon zowel werk als studie heeft. Eén respondent zit sinds enkele jaren thuis en is op zoek naar werk. De respondent kan niet benoemen naar wat voor werk de voorkeur uitgaat. Dit is mogelijk een punt van aandacht. De respondenten lijken bereid om te werken. Tabel 16 toont de voorzieningen die de respondenten graag zien in hun wijk.

Tabel 16: Voorzieningen in de wijk

Gewenste voorzieningen wijk	Frequentie	Toelichting
Speeltuintje/speelveldje	5	Voor de toekomstige kinderen of de algemene sfeer in de wijk
Bushalte	2	
Tankstation	2	
Rustige/veilige straten	2	
Sportschool	1	
Supermarkt	1	

Op het gebied van de gewenste voorzieningen in de wijk willen de meeste respondenten een speeltuintje of speelveldje in de wijk hebben. Twee respondenten willen dit omdat ze nu of in de toekomst kinderen hebben. Anderen willen dit, omdat de sfeer in de wijk beter is met spelende kinderen.

"Wij hadden vroeger een voetbalveldje in de wijk en ik was elke dag buiten".

Een bushalte, een tankstation en níét in de buurt willen wonen van een drukke weg worden allemaal tweemaal genoemd. Dat laatste heeft ook vooral te maken met de veiligheid van (eventueel toekomstige) kinderen. Een supermarkt en een sportschool worden één keer genoemd als gewenste voorziening in de wijk. Tabel 17 toont de voorzieningen die de respondenten graag zien in hun woonplaats.

Tabel 17: Voorzieningen in de woonplaats

Gewenste voorzieningen woonplaats	Frequentie	Toelichting
Supermarkt/winkels	5	Bijvoorbeeld kledingwinkels
Bioscoop	3	
Trein/busstation	3	
Bowlingbaan	2	
Zwembad	2	
Drogisterij	1	
Bar/café	1	
Ziekenhuis	1	

In hun woonplaats willen de respondenten graag winkels en vrijetijdsbesteding. Vier respondenten geven aan dat ze graag een supermarkt in de hun dorp willen hebben, en ook winkels zoals kledingwinkels, worden genoemd. Eén respondent ziet graag een drogisterij en ziekenhuis in de buurt. Drie respondenten willen graag een bioscoop en twee een bowlingbaan en een zwembad. Eén respondent zou graag een barretje om uit te gaan en een friettent in de woonplaats willen. Deze antwoorden laten zien dat de respondenten het belangrijk vinden om vrijetijdsvoorzieningen in hun woonplaats te hebben, zodat ze op stap kunnen. Ook bereikbaarheid is belangrijk voor de respondenten. Op dit gebied wordt tweemaal een busstation en éénmaal een treinstation genoemd. Tabel 18 toont het type woning waar de respondenten graag zouden willen wonen.

Tabel 18: Type woning

Gewenste type woning	Frequentie	Toelichting
Vrijstaand huis	4	
Rijtjeshuis	3	
Hoekhuis	1	
Appartement	1	
Twee-onder-een-kap	1	

Een vrijstaand huis en een rijtjeshuis zijn de meeste geliefde type woningen. Wij hebben geen restricties gegeven bij het verzinnen van hun ideale woning, dus in hoeverre die haalbaar zal zijn, is een tweede vraag. Een vrijstaand huis wordt genoemd vanwege de ruimte en de minste overlast van burens. Bij een rijtjeshuis is men van mening dat de hele straat gelijk is en dat men zo het fijnste contact heeft met de burens. Een hoekhuis, een appartementje en een twee-onder-een kap worden allen éénmaal genoemd. Eén respondent weet niet welk type huis de voorkeur heeft. De respondenten geven specifiek aan niet in een studio te willen wonen, waar de slaapkamer en woonkamer zich in dezelfde ruimte bevinden.

De reden dat de meeste respondenten voor een bepaald type woning kiezen, is dat zij vroeger in een soortgelijk type woning gewoond hebben. Hieruit concluderen wij dat veel jongeren hun ouders en/of ouderlijk huis als voorbeeld ervaren bij het creëren van eigen woonwensen. Tabel 19 toont de wensen van respondenten op het gebied van huisgenoten.

Tabel 19: Woonwensen qua huisgenoten

Woonwensen op het gebied van huisgenoten	Frequentie	Toelichting
Met (toekomstige) partner	7	
Geen huisgenoten	3	
Op een groep	1	“Ik ben een gezelligheidsmens”

De meeste respondenten hebben de wens om samen te wonen met een (eventuele toekomstige) partner, namelijk zeven van de acht respondenten. Sommigen hebben nu nog geen partner, maar wel de wens om later samen te wonen. Indien dit niet lukt willen drie van de acht graag alleen wonen. Eén respondent wil nog wel in een groep wonen.

“Ik ben een gezelligheidsmens”.

Deze geeft aan later wel door te willen groeien naar zelfstandig wonen, maar heeft daar nu nog geen behoefte aan. Tabel 20 toont de wensen van de respondent wat betreft het delen van ruimtes met anderen.

Tabel 20: Woonwensen gedeelte ruimtes

Woonwensen op het gebied van ruimtes delen	Frequentie	Toelichting
Geen ruimtes delen	6	Respondenten willen verblijfruimtes voor zichzelf in gebruik hebben
Gedeelde tuin	1	

Zes respondenten willen geen ruimtes delen met andere huisgenoten, één respondent zou een gedeelte tuin willen.

“Als je een gedeelde tuin hebt kan je wat meer contact met andere mensen maken. Een gedeelde woonkamer, zoals we nu hebben, zou ik niet meer willen.”

De helft van de respondenten woont in een (leef)groep of heeft in een groep gewoond. Hierbij is vaak sprake van veel gemeenschappelijke ruimtes, jongeren geven aan dat zij dat niet meer willen.

Tabel 21 toont de wensen van de respondenten wat betreft de gewenste samenstelling van de wijk.

Tabel 21: Wijk samenstelling

Ideale wijk samenstelling	Frequentie	Toelichting
Gezinnen	3	
Gemengde samenstelling	2	
Leeftijdsgenoten	1	Leeftijdsgenoten van de respondent zijn twintigers
Mensen van 40-50	1	
Geen mening	1	

De meest genoemde voorkeuren voor de gewenste samenstelling van de wijk zijn gezinnen of een gemengde samenstelling. Drie van de acht respondenten wil graag gezinnen in de buurt hebben, en twee hebben graag een gemengde samenstelling van de buurt.

“Van alles wat is wel het gezelligste, denk ik”.

Twee respondenten hebben geen mening en één respondent wil graag met mensen van de leeftijd 40-50 in de wijk wonen, om dat deze dat gewend is en goed ervaring daarmee heeft. Tabel 22 toont hoeveel van de respondenten wel of niet op zoek zijn naar een woning.

Tabel 22: Huidige situatie

Huidige situatie	Frequentie	Toelichting
Op zoek naar een woning	6	
Niet op zoek naar een woning	2	

Op dit moment zijn zes van de acht respondenten op zoek naar een zelfstandige woning. Voor de andere twee heeft dit op dit moment nog geen prioriteit, zij willen in de toekomst wel zelfstandig gaan wonen. Tabel 23 toont waar de respondenten tegenaan lopen bij het vinden van een woning.

Tabel 23: Problemen bij het vinden van een woning

Problemen bij het vinden van een woning	Frequentie	Toelichting
Te weinig aanbod	5	
Prijzen zijn te hoog	3	
Geen woning toegewezen krijgen	2	
Te lange wachttijd	2	
Jonge leeftijd	1	

De respondenten lopen tegen verschillende problemen aan bij het vinden van een woning. De meest genoemde problemen zijn dat er te weinig aanbod van huizen is en dat de prijzen voor woningen te hoog zijn. Verder loopt één respondent er tegen aan dat de jonge leeftijd een probleem is bij het toegewezen krijgen van een woning. Eén respondent geeft aan dat het moeilijk is om contact te krijgen met de woningcorporatie Goed Wonen. Door twee respondenten wordt de wachttijd voor het krijgen van een woning als te lang ervaren. Daarnaast geven twee respondenten aan dat zij het vooral als probleem ervaren dat ze überhaupt geen woning toegewezen krijgen. Eén respondent wil graag meer woningaanbod zien van huizen met een maximale huur tot 580 euro

"Als er een huis aangeboden wordt hebben senioren altijd voorrang."

per maand. Eén van de respondenten ziet het toewijzen van woningen graag verlopen op basis van loting. Er moet bij vermeld worden dat nog niet alle respondenten op zoek zijn naar een woning, twee respondenten zijn hier nog niet mee bezig.

Uiteindelijke woning

Als we kijken naar de wensen en behoeften van jongeren op het gebied van het uiterlijk van de woning, geven alle acht de jongeren aan geen voorkeur te hebben voor het uiterlijk van de woning.

"Het uiterlijk maakt verder niet uit, ik ben allang blij als ik ergens terecht kan."

Eén respondent geeft aan een klassieke stijl mooi te vinden, echter is dit geen vereiste bij het vinden van een woning. Tabel 24 laat de woonwensen van de respondenten zien op het gebied van ruimtes in de woning.

Tabel 24: Woonwensen ruimte in de woning

Woonwensen op het gebied van ruimtes in de woning	Frequentie	Toelichting
Tuin	7	
Zolder	5	
Apart toilet	3	Toilet buiten de badkamer
Drie slaapkamers	3	
Vier slaapkamers	2	Een respondent wil één van de slaapkamers als kantoorruimte gebruiken.
Twee slaapkamers	1	Een respondent geeft aan één van slaapkamers als werkruimte in te willen richten en dus maar 1 kamer daadwerkelijk als slaapkamer te willen gebruiken. Een andere respondent wil graag dat de badkamer vast zit aan een van de slaapkamers.
Een slaapkamer	1	

Voor deze analyse hebben we jongeren hun ideale woning laten tekenen. De informatie uit deze tekeningen hebben we aangevuld met informatie uit de dialoogsessie. Kijkende naar de voorkeur voor een indeling van de ruimtes in een woning kunnen we zeggen dat dit erg verschilt per respondent. Drie respondenten willen graag drie slaapkamers, twee willen er vier slaapkamers. Eén respondent wil twee slaapkamers en één respondent wil één slaapkamer.

Wat wel duidelijk naar voren komt is dat de respondenten een tuin willen.

"Dan kunnen we barbecueën"

"Ik wil wel een tuintje, maar niet te groot in verband met het onderhoud."

Er werden ook enkele wensen genoemd zoals een grote woonkamer, keuken of tuin, een apart toilet en een bijkeuken. Tabel 25 toont de woonwensen van de respondenten op het gebied van het interieur van een woning.

Tabel 25: Woonwensen interieur

Woonwensen op het gebied van interieur	Frequentie	Toelichting
Terras	3	
Schuurtje	2	"voor de scooter"
Veel opbergruimte	2	Op iedere verdieping ruimte voor opslag
Twee wastafels	1	
Inloopkasten voor kleding	1	Op zolder

Op het gebied van de inrichting van een huis hadden de respondenten niet veel eisen. Er werden enkele voorkeuren genoemd. Zo wilden drie respondenten een terras in de tuin en twee wilden een schuurtje in de tuin. Daarnaast werden ook 'veel opbergruimte', 'twee wastafels' en 'inloopkasten voor kleding' genoemd. Op het gebied van specifieke eigenschappen van een woning werd door drie van de acht respondenten genoemd dat ze graag een woning hebben die niet zo gehorig is. Tabel 26 laat zien welke mensen de respondenten graag in hun omgeving zouden willen hebben.

Tabel 26: Sociaal netwerk

Mensen in je omgeving	Frequentie	Toelichting
Vrienden	5	
Onbekenden	4	Omdat je dan nieuwe mensen leert kennen
Familie	3	
Partner	2	Indien ze nog niet samenwonen
Geen familie	1	

Veel respondenten willen graag vrienden en familie in de buurt hebben wonen. Anderen gaven aan dat wonen met onbekenden leuker is.

“Dan leer je vanzelf nieuwe mensen kennen”.

Een respondent gaf aan juist geen familie in de buurt te willen hebben, omdat ze zich zo zelfstandig mogelijk wilde ontwikkelen.

Hoofdstuk 5: Conclusies

In dit hoofdstuk wordt er antwoord gegeven op de deelvragen, deze antwoorden leiden tot een antwoord op de hoofdvraag. De deelvragen zullen beantwoord worden op basis van literatuur en de resultaten die zijn opgehaald uit de praktijk.

Deelvraag 1

Wat zijn wensen en behoeften van kwetsbare jongeren tussen de 18 en 23 jaar rondom het zelfstandig wonen, werken en het geven van invulling aan hun vrije tijd, volgens de jongeren zelf?

Uit de interviews met de jongeren komt naar voren dat zij ondersteuning willen krijgen op verschillende gebieden namelijk bij het opbouwen, uitbreiden of onderhouden van een sociaal netwerk, bij het plannen van school, het beheren van financiën en bij overige zaken die geregeld moeten worden bij zelfstandig wonen. Niet elke jongere heeft behoefte aan begeleiding op al deze gebieden. Wat betreft de hoedanigheid van de begeleiding wordt iemand die je altijd kan bellen met vragen genoemd en een vrijwilliger met wie je van alles kan bespreken. Sommige jongeren vragen ondersteuning bij hun ouders voordat ze ondersteuning van iemand anders willen. Jongeren geven aan dat eigen inzet en motivatie van groot belang is voor het slagen van zelfstandig wonen. Wat verder als belangrijk wordt genoemd is het plannen van alle taken die bij zelfstandig wonen komen kijken. Dit ervaren zij als lastig en hier zou mogelijk begeleiding bij nodig kunnen zijn.

De woonwensen van jongeren zijn zeer uiteenlopend. Zo noemen alle jongeren een andere plek waar ze later zouden willen wonen. Zo zegt één jongere:

"Ik werk in de Mortel dus dan blijf ik in Gemert wonen."

Vrijwel alle geïnterviewde jongeren willen in een dorp wonen. Dichtbij familie is de meest genoemde reden om ergens te willen wonen, zodat er mensen zijn om op terug te vallen. Een rustige omgeving en ergens opgegroeid zijn, worden ook als redenen genoemd. Wat betreft het type woning zijn zeer uiteenlopende ideeën geuit, van appartementje en studentenkamer tot en met huis met tuin. De meeste jongeren willen een zelfstandige woonruimte. Wat betreft de voorzieningen in de buurt, worden een supermarkt, een uitgaansgelegenheid en een huisarts genoemd. Het vinden van woonruimte lukt jongeren nauwelijks omdat zij zich pas vanaf achttien jaar als woningzoekend kunnen registreren. Ze komen niet snel in aanmerking voor een woning, ze ervaren lange wachttijden en ook de regels rondom huurtoeslag vinden ze ingewikkeld. Daarnaast zijn de hoge huurprijzen een probleem voor jongeren.

Op het gebied van werken en vrije tijd zijn er weinig uitspraken gedaan door de jongeren. Hier kunnen verschillende redenen voor zijn. Mogelijk hebben we als interviewers geen goede vragen gesteld en niet goed doorgevraagd. Het is ook mogelijk dat dit onderwerp voor de jongeren minder interessant was. Dit laatste zou kunnen verklaren waarom er weinig over werd gezegd. Professionals gaven aan dat de jongeren ondersteuning nodig hebben bij het invullen van hun vrije tijd. Het is mogelijk dat de jongeren weinig invulling van hun vrije tijd hebben, maar dat ze dat zelf niet als probleem ervaren. Wat betreft de gebieden werken en leren zijn de geïnterviewde jongeren ofwel werkzoekend, ze zitten op school en lopen stage of ze zijn aan het werk. Eén jongere vertelt dat hij werkzoekend is en ondersteuning krijgt van een jobcoach.

"Die helpt me dan met CV en met vacatures en zo."

Van de andere jongeren is onbekend wat zij nodig hebben om zelfstandig te werken of leren. Hun vrije tijd spenderen de jongeren bij ouders (eenmaal genoemd) en werken ze op een manege (ook eenmaal genoemd).

Eén jongere vertelt:

"Uitgaan, gewoon van alles, dingen om effe school te vergeten, om mijn oplaadpunt gewoon effe op te laden zodat je de volgende dag weer gewoon verder kunt of, ja."

We moeten concluderen dat er door ons niet voldoende gevraagd is naar de wensen en behoeften van de jongeren op het gebied van zelfstandig werken en invulling geven aan hun vrije tijd. De vragen waren te veel gericht op het verkrijgen van informatie voor het maken van de maquette (zie **Bijlage 8**) en gingen vooral over de woonwensen. Daarnaast hebben we niet alleen kwetsbare jongeren bevroegd maar ook vier oudere jongeren (25 -27 jaar).

Deelvraag 2

Wat hebben kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar nodig om zelfstandig te kunnen wonen, werken en het geven van invulling aan hun vrije tijd volgens de betrokkenen?

Wanneer een jongere 18 wordt kan er veel veranderen. Tot zijn 18^e is een jongere afhankelijk van de Jeugdwet, daarna krijgt hij te maken met de WMO en de Participatiewet. Dit kan het lastig maken, want de WMO heeft minder mogelijkheden voor deze doelgroep dan de Jeugdwet. Hierdoor vallen deze jongeren vaak tussen wal en schip (NJI, 2016). Veel professionals geven aan dat het wettelijk volwassen worden voor veel problemen zorgt. Dit is het moment waarop een jongere zelf keuzes mag maken, ook als hij of zij daar nog helemaal niet klaar voor is. Positief is wel dat jongeren zich vanaf 18 jaar in mogen schrijven bij een woningbouwcorporatie, maar wanneer jongeren reageren op een appartement/woning krijgen zij vaak te horen dat ze te kort ingeschreven staan en andere woningzoekenden dus voorrang krijgen. Dit zorgt ervoor dat de jongeren die klaar zijn om zelfstandig te wonen noodgedwongen blijven zitten waar ze zitten. Dit belemmert de doorstroom, ook bij bijv. kamertrainingstrajecten. De vraag van veel professionals aan de woningbouwcorporatie is dan ook: Kan de inschrijf-leeftijd bij de woningbouwcorporaties verlaagd worden naar bijvoorbeeld 16 jaar?

Als jongeren uit een buurt komen waar armoede heerst en waar sprake is van burenruzies en overlast, krijgen sommige jongeren te weinig goede voorbeelden te zien. Ze leren dan niet hoe ze, in de buurt, rekening kunnen houden met elkaar. Voor veel van deze jongeren is de stap naar zelfstandig wonen zonder enige vorm van begeleiding dan ook te groot (Noorda, 2009, p. 61-63). Volgens professionals is een goed ondersteunend (sociaal) netwerk en het krijgen van begeleiding bij het zelfstandig wonen van belang. De professionals geven allemaal aan dat jongeren, zeker in de eerste periode, hulp en/of begeleiding nodig hebben. Deze begeleiding zou dan moeten starten op het moment dat de jongere aangeeft zelfstandig te willen gaan wonen. Vaak weten de jongeren helemaal niet waar ze naar woningaanbod moeten kijken of waar ze voor in aanmerking komen. Denk dan bijvoorbeeld aan het aanvragen van urgentie, huurtoeslag of een uitkering. Je zou kunnen zeggen dat de wet- en regelgeving voor jongeren een groot doolhof is. Als een hulpverlener met de jongere meekijkt waar hij recht op heeft en dit samen met hem aanvraagt en vervolgens uitlegt waar er gezocht kan worden naar een woning, kan de jongere zelf aan de slag met het reageren op woningen. Op het moment dat de jongere een appartement of woning tot zijn beschikking heeft, start de tweede fase van begeleiding. Volgens de professionals hebben de jongeren geen realistisch beeld van wat er allemaal komt kijken bij het zelfstandig wonen. Veel jongeren hebben begeleiding nodig met het opbouwen van structuur in hun leven, zoals het huishouden, de financiën bijhouden en op tijd naar bed gaan etc. Wanneer je samen met de jongere de eerste paar maanden een structuur aanbrengt in de dagelijkse routine, kan de begeleiding daarna langzaam worden afgebouwd. Wel is het verstandig om dan bijvoorbeeld wekelijks nog langs te gaan om vinger aan de pols te houden en zo terugval te voorkomen. Wanneer jongeren een ondersteunend netwerk hebben, maakt dit de kans van slagen op volledig zelfstandig wonen, groter.

Volgens de professionals is ook de woonomgeving belangrijk voor jongeren. In Gemert zouden, volgens de meeste professionals, een aantal voorzieningen beter geregeld kunnen worden. Ten eerste is Gemert erg slecht bereikbaar met het openbaar vervoer. Dit betekent voor studerende jongeren lange reistijd het openbaar vervoer naar bijvoorbeeld Nijmegen, Eindhoven of Den Bosch. Dit geldt ook voor het werk. Hierdoor zullen jongeren er eerder voor kiezen om een woning in een nabije stad te zoeken, in plaats van in Gemert.

Ten tweede zijn de vrijetijdsvoorzieningen in Gemert (voor jongeren) beperkt. Er is één jongerencentrum aanwezig, namelijk de Bunker. Volgens de jongerenwerker die in de Bunker werkt, zouden er veel meer van dit soort initiatieven in Gemert en omgeving moeten komen. Het biedt jongeren de mogelijkheid om elkaar te ontmoeten. Ook is er regelmatig een inloopuurtje waarin jongeren vragen kunnen stellen aan hulpverleners. Dit kan ervoor zorgen dat het sociaal netwerk van de jongeren wordt vergroot.

Deelvraag 3

Welke bijdragen zouden de jongeren zelf kunnen en willen leveren om zelfstandig wonen tot een succes te maken?

Voor kwetsbare jongeren in de samenleving is deelname aan de maatschappij niet vanzelfsprekend. Om de kans op deelname te vergroten, is het versterken van eigen kracht erg belangrijk. Daarnaast is de aanwezigheid van een (krachtig) sociaal netwerk bij kwetsbare jongeren vaak beperkt. Jongeren kunnen hierdoor in een sociaal isolement terecht komen. Het is daarom van belang dat wij deze kwetsbare doelgroep leren te participeren (Movisie, 2010). Uit de interviews met de jongeren blijkt dat zij niet goed in staat zijn in te schatten welke bijdrage ze zelf zouden kunnen leveren als het gaat om zelfstandig wonen. Jongeren konden ook geen antwoord geven op deze vraag. Na het noemen van een aantal voorbeelden zoals zorgen dat je huis in goede staat blijft, het bijhouden van de tuin of het uitvoeren van klusjes, gaven ze allemaal aan daar wel bereid toe te zijn. Een jongere gaf aan dat hij bereid was anderen te helpen wanneer ze hulp nodig hadden.

Het is daarom lastig om aan te geven of jongeren iets bij kunnen dragen om het zelfstandig wonen tot een succes te maken, omdat ze vaak geen idee hebben wat deze bijdrage zou kunnen zijn. Bij het opstarten van een mogelijk project en bij het maken van afspraken tussen organisaties is het daarom van belang dat er met de jongeren gesproken wordt over de mogelijke bijdrage die zij kunnen leveren. Hierbij zijn 'goede voorbeelden' behulpzaam voor jongeren.

Bij de beantwoording van deelvraag twee is ingegaan op de mogelijke begeleiding van jongeren bij het zelfstandig wonen. Het zou goed zijn als jongeren tijdens deze begeleiding ook leren hoe ze kunnen participeren in de samenleving, bijvoorbeeld op wijkniveau. Wanneer jongeren zelf ervaren hoe zij kunnen participeren in hun eigen omgeving, zal ook het inzicht gaan ontstaan welke bijdrage zij kunnen leveren aan een goed verloop van hun eigen leven.

Jongeren hebben zelf invloed op de eigen inzet om het zelfstandig wonen te laten slagen. Zowel professionals als de jongeren geven aan dat wanneer je niet gemotiveerd bent, de kans van slagen erg laag is. Dit wil zeggen dat een jongere gemotiveerd moet zijn om er een succes van te maken en te erkennen dat begeleiding behulpzaam is. Het is noodzakelijk om met de jongere af te stemmen wat passende begeleiding is.

Deelvraag 4

Hoe kan ondersteuning gefinancierd en gefaciliteerd worden?

Als jongeren geen inkomen hebben of, nog niet in staat zijn om te werken, zullen zij moeite hebben om in hun eigen levensonderhoud te voorzien. Zeker jongeren die uit een residentiële setting komen zijn niet gewend om financiële zaken zelf te regelen. Ook al is Goed Wonen niet gericht op winst maken, zij zullen, vanuit het perspectief van duurzaamheid, de kosten wel moeten dekken. Dit vraagt om een gezamenlijke financiering van meerdere partners, waarbij gedeeltelijk ook gekeken zal kunnen worden naar de 'social return on investment'.

Jongeren

In dit geval is de kwetsbare jongere gebruiker van de woonruimte, het zou logisch zijn om de gebruiker te laten betalen voor de ruimte die gebruikt wordt. Echter hebben deze jongeren niet altijd voldoende middelen om te betalen voor woonruimte. Jongeren die kwetsbaar zijn hebben vaak een reden waardoor zij moeilijk zelfstandig kunnen wonen. Jongeren met een verstandelijke beperking, fysieke handicap of onderwijsachterstand kunnen bijvoorbeeld moeilijk een baan vinden en de kans op een vast inkomen is daarmee ook kleiner. Dit geldt ook voor jongeren met verslavingsproblematiek of dakloze jongeren.

Een mogelijke oplossing is om jongeren op een andere manier te laten bijdragen aan het financieren van hun woning. Bijvoorbeeld door ze vrijwilligerswerk te laten doen waarmee ze hun woning betalen. Zo kunnen ze bijvoorbeeld bijdragen aan het onderhoud van de eigen woning en woningen in de buurt. Ook het helpen van ouderen valt onder de mogelijkheden. Hiermee helpen ze de gemeenschap op een andere manier, waarvoor ze beloond worden met huisvesting. Ook leren ze zo verantwoordelijker te worden en hebben ze een nuttige invulling van de dag. Dit levert wel een dilemma op. Wie bepaalt namelijk hoeveel werk er nodig is om een woning te betalen?

Een andere mogelijkheid is om de jongeren een woon- en werkcontract aan te bieden. Hierbij wordt de jongere aan een woning én aan werk geholpen. Met de werkgever worden afspraken gemaakt betreffende het loon. Met een deel van het loon wordt de huur betaald. Jongeren kunnen werkervaring opdoen en mogelijk doorgroeien naar een vaste baan. Hiermee worden de jongeren ook financieel zelfstandig. Het is noodzakelijk dat jongeren gemotiveerd zijn om aan dit traject te beginnen.

Uit ons eigen onderzoek blijkt dat het grootste probleem, wat betreft huisvesting, het aanbod in de lage prijsklasse is. De jongeren willen graag zelfstandig wonen, maar er is geen betaalbare woonruimte te vinden voor deze jongeren. De jongeren laten betalen is dus zeker een optie, maar lagere huurprijzen zijn dan wel noodzakelijk. Goed Wonen zou twee jaar met een pilot kunnen werken, waarbij jongeren in aanmerking komen voor lagere huur, gedurende deze twee jaar zouden jongeren mogelijk ook steeds meer kunnen gaan betalen zodat zij uiteindelijk in het reguliere traject mee kunnen doen.

Gemeente

Veel jongeren die kwetsbaar zijn hebben recht op een uitkering. Bijvoorbeeld omdat zij een beperking hebben, geen werk kunnen vinden of omdat zij geen financiële steun van hun ouders (kunnen) krijgen. Misschien is het mogelijk om een deel van deze uitkeringen om te zetten in subsidie voor het woonproject. Als er woningen en begeleiding voor kwetsbare jongeren gerealiseerd worden en deze jongeren succesvol aan een baan geholpen worden, heeft de gemeente hier baat bij. Mogelijk betekent dit op termijn minder uitkeringen en minder kosten door overlast. Dit vraagt wel om een investering van de gemeente in begeleiding aan de jongeren én het faciliteren van een pilot, dit vraagt om coördinatie en monitoring. Dit zou de gemeente moeten investeren.

Uit gesprekken met de gemeente blijkt dat zij open staan voor een project als 'Investeren in Perspectief'. De gemeente ziet zichzelf hierin niet als verantwoordelijke en niet als initiatiefnemer en dat maakt het lastig. Volgens de landelijke overheid is de gemeente namelijk wél de facilitator van een effectieve aanpak. De woningcorporatie (Goed Wonen) moet in samenwerking met zorginstellingen een gedetailleerd plan uitwerken waarin beschreven wordt wat de exacte verhuurconstructie inhoudt. Als er, samen met de zorginstellingen, geschikte kandidaten voor het project gevonden zijn, wil de gemeente het financieringsvoorstel bekijken. Wanneer de financiering dan geregeld zou kunnen worden is nu nog niet bekend. De gemeente ziet het als taak van Goed Wonen, óf een zorg- of welzijnsinstelling om het initiatief in gang te zetten. Hier door ligt het risico ook bij de initiatiefnemers, het zou op zijn minst redelijk zijn als de gemeente al een 'inspanningsbudget' beschikbaar zou stellen of een coördinator zou aanstellen.

Provincie

Het uiteindelijke doel van een zelfstandig woonproject voor jongeren is dat het de maatschappij geld bespaart of zelfs oplevert. De gemeente kan hierin investeren, maar op grotere schaal kan ook de provincie benaderd worden. Wanneer er minder jongeren genoodzaakt zijn om een uitkering aan te vragen, zij hoger opgeleid zijn en betere banen krijgen, is er minder hulp van zorginstellingen of wijkagent nodig. Dit levert een financieel gezondere maatschappij op en levert ook op provinciaal niveau geld op. Wanneer de gemeente geen potje heeft om geld vrij te maken voor een op te zetten project, kan de provincie hierin bijspringen. Zij zullen overtuigd moeten worden dat het project succesvol zal zijn. Met een kosten-baten analyse is aan te tonen dat het in praktijk voor de maatschappij winstgevend zal zijn.

(Jeugd)zorg- en welzijnsorganisaties

Partners waar Goed Wonen op dit moment al mee samenwerkt (GGZ, ORO, Bijzonder Jeugdwerk, LEVgroep, SMO en de wijkteams) hebben een budget voor het begeleiden en ondersteunen van kwetsbare jongeren. Nu wordt er dagbesteding geboden maar ook ambulante begeleiding. Dit bestaat bijvoorbeeld uit hulp bij financiën, hulp bij dagelijkse routine, onderwijsondersteuning, hulp bij het zoeken van werk etc.. Daarnaast is het jongerenwerk actief op wijkniveau voor deze jongeren. Een punt wat naar voren kwam bij bijna alle gesprekken met professionals, is dat maatwerk bij deze doelgroep van groot belang is. Elke jongere heeft een andere zorgvraag of hulpbehoefte. In de huidige situatie kan aan deze behoefte niet voldaan worden. De hierboven genoemde organisaties zijn gebaat bij het opzetten van een woon- en begeleidingsproject, omdat zij daardoor beter in staat zijn om specialistische hulp te bieden aan een grotere groep cliënten. (O.a. doordat er doorstroom komt.)

Voorbeelden uit de praktijk en literatuur wijzen uit dat begeleiding op maat het meest succesvol is. Professionals die we gesproken hebben van ORO-Dioma, SMO, Idris en Inzien=Inzicht geven dit aan.

Een combinatie van twee of meerdere van deze vormen is natuurlijk mogelijk. De meest logische optie zou zijn als de huurders zelf (jongeren) voor hun woning zouden betalen, maar zoals blijkt is dit bij deze doelgroep niet altijd mogelijk. Dus zal er een andere vorm van financiering bij moeten komen. Wanneer Goed Wonen aan kan tonen dat dit een succesvol project wordt, waarbij jongeren uitgroeien tot zelfstandige volwassenen die een goede bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij, zal de gemeente dit plan ondersteunen en dit subsidiëren. Ook partners, zoals zorgorganisaties, zouden bij kunnen springen, wanneer zij baat zien bij deelname.

Begeleiding door vrijwilligers

Om de jongeren extra begeleiding te bieden in hun traject naar een eigen plek in de maatschappij is het mogelijk om vrijwilligers in te zetten, bij voorkeur vrijwilligers die zelf hebben ervaren hoe het is om in een lastige situatie te zitten, ervaringsdeskundigen dus. Een geïnterviewde jongere, woonachtig in de crisisopvang van SMO, was zeer te spreken over de ondersteuning door een vrijwilliger. Deze vrijwilliger had vroeger in een gelijksoortige situatie gezeten als de jongere, waardoor ze veel overeenkomsten hadden en de vrijwilliger zich goed in kon leven. Zo zei de jongere:

"Ja, en bijvoorbeeld iemand als, net als die ik dan heb, die weet van mij heel veel, ik weet van hem heel veel en ja, dat komt best veel overeen en daar helpt hij mij gewoon heel veel mee en dat scheelt echt een hoop"

De jongere vertelde ook dat de vrijwilliger meer tijd voor de jongere had dan de persoonlijk begeleider en dat er daardoor werk uit handen neemt van de professional.

"Want hij.. het ook... hij neemt in principe ook een hoop werk van hier af, dat hun.. want ja die zie je.. vaak je pb'er, ja persoonlijke begeleider, die zie je niet zo vaak hier dan, omdat die meer cliënten heeft, ja en hij is dan bijvoorbeeld alleen op jouw gericht... Ennuh ja die ken hendig een uur of anderhalf uur of langer met jou bezig zijn of aan het praten zijn.... en ja dat scheelt wel veel meer als.. dat ze hier kennen doen, die moeten in een uur tijd zoveel proberen te doen... ja en hij ken er veel langer over doen en noem maar op. A: Ja. Dus je hebt eigenlijk meer aan een vrijwilliger.. of daar kan je meer mee bespreken dan... J: Ja.."

Vrijwilligers zouden op drie manieren gefinancierd kunnen worden, zo kunnen de vrijwilligers op vrijwillige basis zonder vergoeding werken, op vrijwillige basis met een onkostenvergoeding voor bijvoorbeeld reiskosten of op vrijwillige basis met een vrijwilligersvergoeding. De gemeente zou dit kunnen financieren, maar mogelijk kunnen ook organisaties dit financieren door arbeidsparticipatie plekken aan te bieden. Daarnaast is het een idee om jongeren die uit een kwetsbare situatie komen elkaar te laten helpen, deze jongeren hebben immers zelf een lastige situatie meegemaakt en zijn hier uitgekomen. Deze jongeren zijn dus zelf ervaringsdeskundigen. Een ervaringsdeskundigenproject waarin jongeren elkaar helpen, is een vorm van participatie.

De kosten van het project zouden dus verdeeld kunnen worden over de verschillende organisaties. Samengevat zijn er dus vier elementen die bijdragen aan de financiering van het project:

- De jongeren zelf. Zij kunnen een bijdrage leveren door (laag) huur te betalen, of door arbeid te verrichten. Ook kan er een soort lening worden voorgesloten door de verhuurder Goed Wonen. Jongeren kunnen elkaar ondersteunen op vrijwillige basis.
- Gemeente. Zij kunnen de begeleiding aan jongeren financieren, meedenken met het aanvragen van subsidies en een jongere ondersteuner/ coördinator aanstellen. Aangezien gemeenten moeten aansporen tot participeren, zou de financiering hier logischerwijs ondergebracht kunnen worden.
- Provincie. Zij kunnen een investeringsbudget beschikbaar stellen voor deze kwetsbare doelgroep.
- Zorg- en welzijn organisaties. Zij bieden óók begeleiding in het voortraject en werken actief aan het versterken van de informele netwerken door jongeren al vroegtijdig aan te melden bij het wijkteam.

Deelvraag 5

Welke ondersteuning op het gebied van wonen, werken en vrijetijdsbesteding wordt al geboden in Gemert-Bakel en sluit goed aan bij de behoeften van jongeren?

In ons onderzoek naar bovenstaande deelvraag hebben we literatuuronderzoek gedaan naar bestaande projecten waarbij woonruimte en begeleiding wordt geboden aan kwetsbare jongeren. Ook hebben we professionals gevraagd welke vormen van ondersteuning als positief worden ervaren, maar ook welke vormen in praktijk niet goed blijken te werken.

Wat het meeste terugkwam in de interviews met professionals was maatwerk. Elke jongere die op enige manier kwetsbaar is, is uniek. Zo moeten ze dus ook behandeld worden. In het beste geval gaat 'de hulpverlener' met de jongere en/of betrokkenen om de tafel om zo naar een specifieke aanpak te zoeken. Uitgaan van de eigen krachten van de cliënt kan al veel positieve gevolgen hebben. Zoals deze professional aangeeft:

Een individuele aanpak is dus een manier van werken waar de professionals goede ervaringen mee hebben. Bij de begeleiding die nu al wordt gegeven ziet de men positieve resultaten terug. Deze

“Ik kan alleen vanuit ons spreken en ik denk dat wij wel heel erg proberen om aan te sluiten bij de behoeftes, ja. Maar dat hoor je hoop ik wel in mijn antwoorden, dat mijn antwoorden allemaal op maat zijn, of individueel bekeken zijn. En dat is wel heel erg wat wij proberen te doen, wat heeft iemand nodig en daar proberen we op aan te sluiten.”

professional laat weten:

“Ja, dat is heel dankbaar werk. Ik heb een meisje, die wordt door twee dames van ORO begeleid en die heeft echt heel veel begeleiding nodig. Een stuk zelfvertrouwen opbouwen, het alleen kunnen zijn, het opbouwen van netwerk, maar ook het kijk krijgen op het hele sociale systeem. De boodschappen, hoe werkt dat allemaal, mijn pinpas aanvragen, waar doe ik dat? Je kunt het zo gek niet bedenken, die moet echt vanaf het allereerste basisding meegenomen worden door die begeleider, om te leren.... En dan gaat het echt heel breed en heel ver. Ik denk dat die heel goed werk doen daar”

Maatwerk is dus iets waar de professionals zeer over te spreken zijn, op het gebied van begeleiding. Het is dus raadzaam voor Goed Wonen om dit toe te passen in toekomstige projecten die met kwetsbare jongeren te maken hebben, ongeacht de inhoud van een project.

Op het gebied van wonen zijn ook een aantal bestaande projecten die goede resultaten laten zien. Zo is er het project 'Wonen op proef' in de gemeente Venlo, waarin jongeren begeleiding krijgen bij het zelfstandig wonen (Wel.kom Venlo, z.d.). Omdat zij beloond worden met een vast huurcontract, wanneer zij succesvol zelfstandig kunnen wonen, zijn ze gemotiveerd om hier hun best voor te doen.

Er bestaan veel vooroordelen over de doelgroep. Ze zouden niet gemotiveerd zijn, overlast veroorzaken en niet capabel zijn om zelfstandig te wonen. Met zulke projecten wordt jongeren de kans geboden om het tegendeel te bewijzen en hebben ze perspectief op een positieve toekomst. Sommigen zullen nog begeleiding nodig blijven hebben, maar het uiteindelijke doel is om jongeren zo zelfstandig mogelijk te laten leven. Hierbij wordt dus wel de inzet van de jongere zelf gevraagd. Deze professional legt uit hoe dit precies in zijn werk gaat:

“Dat doen we in Venlo al best wel veel. Dat heet wonen op proef. WOP-contracten noemen we dat dan. Daarmee zegt de woningcorporatie: wij stellen huurwoningen beschikbaar gedurende een jaar en in dat jaar zit er ook zorg in. Dus dan worden wij ingeschakeld en dan bieden wij - afhankelijk van de zorgvraag die er ligt - een aantal uren per week ondersteuning. Het WOP-contract wordt door de woningbouwvereniging opgesteld, is eigenlijk een soort driehoeksverhouding tussen de woningcorporatie, de instelling en de cliënt zelf. En eigenlijk zeg je; wij gaan met z'n drieën er alles aan doen om te zorgen dat jij hier kan wonen. En als dat nou na een jaar goed gaat dan klapt dat huurcontract om naar de jongere zelf. Dus als je het goed gedaan hebt mag je blijven wonen. Als het nou helemaal niet loopt of het gaat helemaal niet goed, dan is het vaak al eerder in het jaar ook wel duidelijk geworden, dan wordt de woning nog niet van de jongere en dan krijgt hij nog een tijdelijke periode om het nog een keer te proberen. Of dan moeten we voor diegene echt opzoek naar een andere vorm van wonen.

Dat werkt dan echt als een extra motivatie om te bewijzen dat je dat huis aankan. En het helpt de woningcorporatie om niet al te veel risico's te lopen, want die vinden dat hè. Die willen liever niet dat er jongeren komt wonen die meteen zoveel overlast veroorzaakt dat je ze uit hun huis moet gaan zetten met alle kosten van dien.”

Dit lijkt ons dus ook een mooie manier van een woning en begeleiding aanbieden, waarbij de kans op succesvol zelfstandig wonen zo groot mogelijk is. Vanuit de literatuur zijn er ook al bestaande vormen van wonen met begeleiding in de omgeving Gemert-Bakel te vinden.

GGZ biedt vier verschillende locaties binnen Gemert waar zij begeleiding aan huis bieden aan cliënten met een psychische beperking. Dit zijn allen woongroepen waarbij intensieve 24-uurszorg dagelijks aanwezig is. Een van die locaties biedt ook arbeid gerelateerde activiteiten aan waar bewoners ook hun dag nuttig kunnen invullen. Rust, ritme en veiligheid zijn bij al deze locaties belangrijk (GGZ Oost-Brabant, z.d.).

Ook SMO biedt begeleiding aan huis, echter hebben zij zelf geen woningen. De cliënt moet dan wel zelf een woning kopen of huren. SMO maakt hier in sommige gevallen afspraken met woningcorporaties, betreffende de huur, zodat wonen en begeleiding optimaal samen gaan. Ook hier wordt een individueel begeleidingsplan opgesteld waarbij er gewerkt aan de mogelijkheid om zelfstandig te wonen. De doelgroep is heel breed, variërend van mensen met financiële problemen tot mensen met een beperking.

ORO-Diomege biedt verschillende mogelijkheden. Zij hebben zelf woningen in bezit waar cliënten kunnen wonen met begeleiding, maar cliënten kunnen ook in hun eigen huis zorg inkopen. Het gaat hierbij om mensen met een verstandelijke beperking. Zij kijken vooral waar de zorgvraag ligt en proberen daarop in te spelen, waar zij tot nu toe goede resultaten mee bereiken (SMO, z.d.).

Trend Zorg biedt eveneens woonplekken aanbiedt met begeleiding. Zij hebben ook woningen waar cliënten vanaf 17 jaar bij elkaar wonen en waar 24-uurszorg aanwezig is. Hier wordt ook getracht de jongeren klaar te stomen om zelfstandig te wonen (Trend Zorg, z.d.).

Acuut Woonbegeleiding heeft woongroepen waarin de bewoners de vaardigheden leren die ze nodig hebben om op zichzelf te wonen. Elke bewoner heeft een eigen mentor. Deze woongroepen zijn niet in Gemert gesitueerd, maar wel in nabijgelegen steden, zoals Eindhoven (Acuut Woonbegeleiding, z.d.).

Daarnaast is er (onder andere) in Gemert een Trainingshuis van Idris. Hier wonen jongeren met een licht verstandelijke beperking in combinatie met (zeer) complex gedrag samen in een groep, waar ze de sociale en praktische zaken leren om zelfredzaam te worden. Hier doorloop je een aantal fases, waarbij de jongeren uiteindelijk zelfstandig gaan wonen (Idris, z.d.). Uit gesprekken met jongeren van dit trainingshuis blijkt echter dat de doorstroom moeizaam is, omdat de laatste stap, doorstromen naar een eigen woning, te lang duurt. Dit komt door lange wachttijden bij de woningcorporaties en weinig aanbod in goedkope huurwoningen. De begeleiding aan huis of het wonen in groepen met begeleiding is een goede manier om de jongeren de basisvaardigheden bij te brengen die het mogelijk maken om van zelfstandig wonen een succes te maken. In die zin sluit dit dus goed aan bij de behoeften van

jongeren. Het uiteindelijke doel, volledige participatie in de maatschappij en een perspectief op zelfstandig wonen, kan met deze vormen van ondersteuning bereikt worden.

Daarnaast moet er ook aandacht besteed worden aan de invulling van vrije tijd van kwetsbare jongeren. Vooral de welzijnsorganisaties kiezen deze insteek. Zij zien de positieve gevolgen wanneer gekozen wordt voor bewust investeren in zinvolle vrijetijdsbesteding, zoals deze professional aangeeft:

“Voor een gedeelte wel. Ik zeg al, het probleem zit hem in al die randgevallen. Vaak is het niet heel simpel van; er is alleen een verstandelijke beperking en that's it. Vaak zit er nog een hele hoop problematiek achter. En wat je ziet bijvoorbeeld bij de gehandicaptenzorg; op het gebied van vrijetijdsbesteding is er geen ondersteuning meer. Dat moet allemaal zelf maar geregeld worden, want dat is geen zorg geen primaire zorgtaak meer. En dan moet de gemeente dat maar op een of andere manier vanuit de WMO gaan opvullen, maar wat je vaak ziet is dat het pas opgepakt wordt op het moment dat er een probleem is. Dus het hele beleid is eigenlijk gestuurd op incidenten.

En wat je dan vaak ziet is dat met name jonge jeugd dan in de problemen raakt want die dwalen een beetje af en die komen in een of andere hanggroep op straat. Waar dan drugs of andere problematiek meespeelt. Dat is bij de zorg niet altijd in beeld, want die zeggen; dat is eigenlijk niet onze zorg, want wij zijn van dat woongedeelte en voor die zorgvraag. En vrijetijdsbesteding, zoek het maar uit.

Dat gat dat vullen wij nu in met een inloopavond hier. Er is vaak de groep die er komt voor een spelletje te doen, een potje te darten, een bakje koffie te drinken of een alcoholvrij biertje en die komen voor de gezelligheid. En af en toe is er ook wel eens wat met problemen en dan kun je ze heel simpel helpen of we zeggen die problemen kun je daar en daar neerleggen. Dus het werkt wel zoals bedoeld is.”

Het organiseren van een inloopavond sluit dus aan bij de behoefte van jongeren. Hier wordt dus vooral gebruik van gemaakt voor de gezelligheid, maar wanneer men ergens mee zit kan dat bij zo'n avond ook aangekaart worden. De jongeren hebben vaak geen idee hoe ze hun problemen op een andere manier op moeten lossen, dus heeft zo'n avond zeker waarde. Echter staat het ter discussie of deze avond kan blijven bestaan, aangezien het beleid van gemeente Gemert-Bakel op de schop gaat en hier in de toekomst mogelijk geen budget meer voor is.

Onderzoeksvraag

Hoe kan Goed Wonen Gemert ondersteuning bieden aan kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar bij het zelfstandig wonen?

Uit het onderzoek blijkt dat het bieden van ondersteuning aan jongeren bij het zelfstandig wonen, eigenlijk al moet starten op het moment dat een jongeren op zoek gaat naar een woning. Zowel de professionals als de jongeren geven aan dat zij hierbij veel problemen ervaren. Ten eerste weten jongeren vaak niet waar ze recht op hebben qua uitkering, huurtoeslag of een urgentieverklaring. Ten tweede is er het probleem dat bij het zoeken naar een woning jongeren hier vaak niet voor in aanmerking komen, omdat ze te kort staan ingeschreven, ze te jong zijn of het appartement is te duur. Daarnaast geven alle jongeren aan dat er te weinig woningaanbod is. Om te kijken of dit ook daadwerkelijk klopt, is er een cartotheek gemaakt aan de hand van het woningaanbod van GWG. De volledige versie hiervan is te vinden in **Bijlage 9**. Tijdens het maken van deze cartotheek is er gekeken naar de woningen met een bruto huurprijs van minder dan €350 per maand. In deze selectie kwamen 106 woningen, verspreid over de gemeente Gemert-Bakel naar boven.

Op het moment dat de jongere een appartement of woning tot zijn beschikking heeft, start het tweede deel van de begeleiding. Alle jongeren geven aan het fijn te vinden, om zeker in de eerste periode, ondersteuning te krijgen van een persoonlijk begeleider. Deze begeleider kan ze helpen een structuur op te bouwen in hun dagelijks leven en het aanleren van de financiën. Deze ondersteuning zou geboden kunnen worden door hulpverleningsinstanties/organisaties waar GWG momenteel mee samenwerkt. Professionals geven namelijk aan dat het geven van ondersteuning en/of begeleiding niet de taak is van een woningcorporatie, maar moet worden uitbesteed aan professionals.

Om een mogelijke pilot van een project te starten, is het van belang dat er goede afspraken worden gemaakt tussen organisaties onderling. Om passende zorg en ondersteuning te bieden, is samenwerking nodig tussen aanbieders van zorg en onderwijs, politie, woningbouwcoöperaties, de sociale dienst en vele andere aanbieders in het sociale domein (Rijksoverheid, 2016.). Uit het onderzoek is gebleken dat verschillende organisaties uit de Gemeente Gemert-Bakel open staan om samen een succesvol project kunnen realiseren. Hiervoor is het van belang dat organisaties zich eigenaar gaan voelen van het probleem. Van belang is dat deze samenwerkingsafspraken goed op papier worden gezet. De start hier van zullen wij gaan realiseren bij de eindbijeenkomst in Gemert op 18 januari 2017.

Hoofdstuk 6: aanbevelingen

Aanbeveling 1: Projectvoorstel

Aan de hand van alle verkregen resultaten uit het onderzoek is er gekeken naar projecten die mogelijkheden bieden voor een pilot die GWG kan gaan starten. Tijdens het interview met een medewerker van Bijzonder Jeugdwerk kwam het project Wonen op Proef ter sprake. Zij gaf aan dat dit een goedlopend project in Venlo is en dat dit mogelijk ook interessant is voor GWG. In het volgende stuk zal beschreven worden wat Wonen op Proef inhoudt. Daarna wordt er verder ingegaan op waarom dit project goed aansluit bij GWG en worden eventuele aanpassingen beschreven die er voor zorgen dat het project nog beter aansluit bij de doelgroep.

Wonen op proef – Venlo

'Wonen Op Proef' (WOP) is een vorm van intensieve woonbegeleiding. WOP is opgericht voor huurders die vanwege schulden, overlastveroorzaking, verwaarlozing en dergelijke uit hun huis zijn gezet of dreigen uit huis gezet te worden. Daardoor komen zij niet meer in aanmerking voor een huurwoning. Om deze mensen een laatste kans te bieden, is in samenwerking met de woningstichtingen en de Gemeente Venlo 'Wonen Op Proef' opgezet (Wel.kom Venlo, z.d.)

Doel

Het doel van 'Wonen op Proef' is dat huurders normaal kunnen functioneren in de woonomgeving. De cliënten moeten aan de betrokken partijen bewijzen dat ze zich als een goede huurder kunnen gedragen. Aandacht voor problemen op verschillende leefgebieden zoals financiën, sociaal netwerk, werk of scholing en dag- en vrijetijdsinvulling moeten ervoor zorgen dat het doel bereikt wordt. Dit doel kan bereikt worden door bijvoorbeeld het verplicht aanstellen van een bewindvoerder, accepteren van behandeling of een stappenplan voor re-integratie (Wel.kom Venlo, z.d.).

Hoe werkt 'Wonen op Proef'?

De cliënt krijgt een contract voor de duur van minimaal twaalf maanden, met daarin een aantal afspraken. In die twaalf maanden staat de huurovereenkomst op naam van 'Wonen op Proef'. Als na twaalf maanden blijkt dat de cliënt een goede huurder kan zijn/is, dan wordt de huurovereenkomst overgenomen door de cliënt. Wanneer dit niet het geval is, verliest de cliënt het recht op het gebruik van de woning en zal hij of zij de woning moeten verlaten. Eventueel kan het traject met zes maanden worden verlengd (Wel.kom Venlo, z.d.).

Wanneer is 'Wonen op proef' mogelijk?

Iemand komt in aanmerking voor 'Wonen op Proef' als hij of zij:

- Minimaal een jaar (in dit geval) in de gemeente Venlo woont;
- Moeilijk een woning kan vinden door problematisch huurgedrag in het verleden. Denk dan aan huur niet betalen, woning verwaarlozen, overlast veroorzaken;
- Gemotiveerd is voor het traject. Het traject moet gezien worden als een leerproces waarin ontbrekende vaardigheden worden aangeleerd;
- Binnen twaalf maanden perspectief kan laten zien op stabilisatie of op verbetering in het sociaal functioneren.

Om in te kunnen stromen moet de cliënt:

1. Een positief advies hebben van de indicatiecommissie;
2. Aantonen dat hij afspraken nakomt;
3. Bewindvoering accepteren;
4. Bereid zijn te werken aan een zinvolle dagbesteding (werk, scholing, e.d.);
5. Een inkomen uit arbeid of uitkering hebben;
6. In het bezit zijn van een geldig legitimatiebewijs;
7. Een WA- en zorgverzekering hebben

(Wel.kom Venlo, z.d.).

'Wonen Op Proef' (WOP) zou daarom een mooi voorbeeld van een project kunnen zijn dat Goed Wonen Gemert op kan gaan zetten voor kwetsbare jongeren. Natuurlijk zal het project moeten worden aangepast aan de wensen en behoefte van de jongeren én de situatie in Gemert-Bakel. Daarnaast zullen ook de instroomeisen voor het project moeten worden aangepast.

Een belangrijk onderdeel van WOP is dat jongeren het eerste jaar intensief worden begeleid, dit is ook een van de wensen van de jongeren in Gemert. De jongeren die we gesproken hebben, geven allemaal aan dat ze erg gemotiveerd zijn om een leerproces aan te gaan als dit hen kans op een woning biedt. Als de jongeren na een jaar hebben bewezen dat dit hen ook werkelijk lukt, zal het huis hun huurhuis worden. GWG zou in dit project de huisvesting kunnen realiseren. De zorginstellingen kunnen het stukje begeleiding op zich nemen.

Een andere reden dat er voor dit project is gekozen, is omdat GWG momenteel al soortgelijke afspraken heeft gemaakt met de GGZ, ORO-Diimage en Autismebegeleiding. In 2011 kwam Goed Wonen met de GGZ, ORO-Diimage en Autismebegeleiding overeen om te gaan werken met zogenaamde omklapwoningen. Als er gebruik gemaakt zou worden van een omklapwoning, huurt de cliënt voor de periode van één jaar de woning met een huurcontract met woonbegeleiding. De zorgaanbieder vraagt om een woning en bepaalt welke cliënt aan die woning gekoppeld wordt. De verhuurder zoekt een passende woning in een passende woonomgeving. Als na dit jaar blijkt dat de zelfstandige bewoning geen problemen geeft, wordt deze woning omgeklapt en gaat de bewoner een regulier huurcontract aan voor onbepaalde tijd. GWG is bereid om per zorgaanbieder tot maximaal drie woningen per jaar beschikbaar te stellen. In 2015 is er vanuit ORO-Diimage en Autismebegeleiding geen vraag geweest. In dit onderzoek is niet onderzocht wat de reden hier van is, het zou natuurlijk wel zinvol zijn om te weten wat de reden hier van is. Vanuit de GGZ kwam er een vraag voor een andere doelgroep; cliënten die toe zijn aan de stap naar zelfstandige woonruimte maar ook langdurig begeleiding nodig hebben. Voor deze doelgroep verhuurt GWG vier woningen, vanuit de in 2015 opgeleverde nieuwbouw, aan de GGZ (Goed Wonen Gemert, 2015). Een combinatie van deze twee projecten/afspraken, zou een mooi beginsel kunnen zijn om een pilot op te starten dat aansluit bij de wensen en behoefte van de kwetsbare jongeren.

Aanbeveling 2: Afspraken maken en verbindingen leggen

In aanbeveling 1 staat een mogelijk projectvoorstel dat kans van slagen heeft. Om passende zorg en ondersteuning te bieden, is samenwerking nodig tussen aanbieders van zorg, onderwijs, politie, woningbouwcoöperaties, de gemeentelijke overheid en mogelijk andere aanbieders in het sociale domein. Het komt nog vaak voor dat verschillende partijen die bij een jongere betrokken zijn, allemaal een afzonderlijk (eigen) plan maken. Deze plannen zijn nauwelijks op elkaar afgestemd, hebben een korte termijndoel, of doen een aanbod dat niet bij de jongeren past (Rijksoverheid, 2016). Professionals hebben dit bevestigd in de interviews. Zij geven aan dat er te weinig samen gewerkt wordt tussen organisaties onderling. Dit heeft een negatief effect op de effectiviteit van de hulp aan jongeren. Om tot een projectvoorstel te komen waarin er een gezamenlijk plan wordt gehanteerd, wordt er op 18 januari een bijeenkomst georganiseerd. Voor deze bijeenkomst zijn alle geïnterviewden en andere betrokkenen uitgenodigd.

Het doel van de bijeenkomst zal gericht zijn op het maken van afspraken over de samenwerking, en het leggen van verbindingen tussen organisaties. GWG streeft naar een basaal projectplan waar zij en andere organisaties mee aan de slag kunnen. Om tot een juiste samenwerking te komen is het van belang dat de partners de waarde in zullen zien van de benaderingswijze en de deskundigheid van de ander (Waal, 2008, p.57-58).

Succesfactoren

- Een belangrijke factor is het kennen van elkaar. Het is belangrijk om elkaars gezicht en naam te kennen, maar ook is het belangrijk te weten wat de ander doet, over welke kennis hij of zij beschikt en wat men voor jouw doelgroep kan betekenen. Wanneer je dit van elkaar weet pak je samen sneller zaken op en weet je sneller in te gaan op elkaars signalen.
- Korte lijnen en een directe communicatie met elkaar zorgt voor een betere samenwerking.

Belemmeringen

- Samenwerken kan moeizaam verlopen wanneer mensen verschillende waarde toekennen aan hetzelfde belang. Dit betekent voor de hulpverlening dat sociale wijkteams en Jeugdbescherming het eens zullen moeten worden over welke hulpverlening ze in zullen gaan zetten (Waal, 2008, p.58-61).

Bovenstaande punten geven aan dat het belangrijk is dat de organisaties zich aan het einde van de bijeenkomst mede-eigenaar voelen van het probleem en mede verantwoordelijk voor een oplossing.

Om ervoor te zorgen dat er een begin wordt gemaakt met een projectplan, zal er tijdens de bijeenkomst worden gewerkt met een partnerschapskaart. In de partnerschapskaart wordt systematisch toegewerkt naar een gelijkwaardige samenwerking. Op de kaart wordt het volgende ingevuld:

- Acties: Wat kan ik bijdragen? Wat gaan we doen en wat vragen we anderen om te doen?
- Voorwaarden: Wat vragen we van mensen en wat vragen we van de omgeving?
- Samenwerking: Wat moeten we kunnen? Hoe gaan we communiceren? Hoe betrekken we iedereen? Hoe gaan we kennis delen? Hoe gaan we zeggenschap delen? Hoe blijft ieder in zijn eigen kracht? Hoe beslissen we samen?
- Succes: Ik vind het geslaagd als?

Na het invullen van deze kaart zal er een vervolgspraak moeten worden ingepland. In de tussentijd kan GWG de kaarten naast elkaar leggen en bekijken welke organisaties welk deel van het projectplan op zich kan nemen. In de vervolgspraak kan dit op papier worden vastgelegd en kan er een projectplan worden uitgeschreven. Bij de bijeenkomst zal ook een jongere aanwezig zijn die ook heeft deelgenomen aan de dialoogsessie. Ook de jongere zal meehelpen om de kaart in te vullen. De jongere die aanwezig is kan de wensen en behoeften benoemen die leven onder jongeren. Ook kan deze jongere de professionals bewust maken voor welke doelgroep het project is, door tijdens de bijeenkomst ervaringen te delen.

Aanbeveling 3: Inzetten van (ervaringsdeskundige) vrijwilligers

Een geïnterviewde jongere, woonachtig in de crisisopvang van SMO, was zeer te spreken over de ondersteuning door een vrijwilliger. Deze vrijwilliger had vroeger in een gelijksoortige situatie gezeten als de jongere, waardoor ze veel overeenkomsten hadden en de vrijwilliger zich goed in kon leven. Deze jongere geeft duidelijk aan dat hij een ervaringsdeskundige vrijwilliger als zeer prettig en steunend ervaart. Een van de aanbevelingen is om bij het woonproject voor jongeren gebruik te maken van vrijwilligers, bij voorkeur vrijwilligers die ervaringsdeskundig zijn. De jongeren geeft aan dat zijn vrijwilliger meer tijd voor hem heeft dan zijn persoonlijk begeleider vanuit de instelling omdat deze speciaal voor hem komt en geen andere werkzaamheden heeft.

Een professional zei tijdens een interview het volgende:

“Op het moment dat er eentje komt die zegt van, hé daar heb ik zelf gezeten en die ook onder de tatoeages staat en ook een taalgebruik heeft wat niet zo netjes is voor ons, wat wij dan als netjes accepteren, accepteren ze tien keer meer van. Op een gegeven moment als die zegt, hé maat, je moet nu ophouden en schei daarmee uit, daar hebben, hebben ze meer aan dan... ja, de hbo'er die gestudeerd heeft en die het uit een boekje wel even zal vertellen. Zet er, zet daarnaast maar een ervaringsdeskundige, dan bereik je veel meer jongeren, want daar pikken ze het gewoon eerder van.”

Een mooi voorbeeld hoe een ervaringsdeskundige van toegevoegde waarde is bij de begeleiding van jongeren.

Waar haal je vrijwilligers vandaan

SMO en LEV-groep maken beiden gebruik van vrijwilligers, mogelijk kunnen er afspraken gemaakt worden over het werven van deze specifieke vrijwilligers.

Een ervaringsdeskundigenproject waarin jongeren elkaar helpen is een vorm van participatie waar de gemeente in zou kunnen investeren.

Competenties en vaardigheden van de vrijwilliger

Els Meijssen omschrijft in haar verslag "WonenPlus" (2010) competenties waarover een vrijwilliger dient te beschikken. Hieronder een selectie van competenties waarvan wij denken dat ze belangrijk zijn tijdens het begeleiden van jongeren.

- Affiniteit met de doelgroep
- Goede communicatieve vaardigheden
- Zich betrokken voelen bij de hulpvrager zonder te betuttelen
- Gevoel voor privacy
- Goed inschattings-/inlevingsvermogen
- Signalen kunnen opvangen (doorvragen is belangrijk) (Meijssen, 2010)

Aanbeveling 4: Samenwerken om jongeren op te sporen & één centraal aanspreekpunt

Nederland telt op dit moment naar schatting 66 duizend zogenoemde spookjongeren, aldus het Centraal Bureau voor de Statistiek. Spookjongeren vormen een kwetsbare groep, omdat ze relatief veel kans hebben om van een baan verstoken te blijven, schulden te maken of de criminaliteit in te gaan. De angst bestaat dat deze jongeren afzakken naar de criminaliteit of hun hele leven afhankelijk zijn van uitkeringen. Ook het risico dat ze radicaliseren is groter. Om dat onheil te voorkomen, gaven ministers Asscher (Sociale Zaken) en Jet Bussemaker (Onderwijs) vorig jaar de aanzet tot een omvattend plan. De overheid wil dat een deel van deze 'spookjongeren' de komende tijd geholpen wordt bij het halen van een diploma of het vinden van een baan. Deze jongeren zijn nog niet in beeld bij de autoriteiten, omdat ze niet op school zitten, geen diploma, baan of uitkering hebben en niet ingeschreven staan als werkzoekende (Kuiper & Mebius, 2016).

Regionale Meld- en Coördinatiepunten

De jongeren zouden volgens het kabinet gebaat zijn bij een centrale aanpak omdat nu het UWV, de sociale diensten en gemeenten zich los van elkaar over deze jongeren ontfermen. Vanaf dit jaar moeten het UWV, de Sociale Verzekeringsbank en gemeenten daartoe beter samenwerken. Het kabinet heeft deze partijen in 2016 daarom opgeroepen in hun regio afspraken te maken met de Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC's) waar voortijdige schoolverlaters worden geregistreerd. Deze partijen hebben vastgelegd hoeveel jongeren zonder werk of diploma ze de komende tijd aan het werk willen krijgen. De jongeren worden opgespoord door bijvoorbeeld verschillende bestanden naast elkaar te leggen en met onderwijsinstellingen te praten (Kuiper & Mebius, 2016).

Regionale aanpak

Aangezien niet alle regio's dezelfde problemen hebben, kregen ze de ruimte om zelf met passende oplossingen te komen. Zo werkt Friesland met jobcoaches, die leerwerkplekken proberen te regelen voor jongeren die voortijdig school hebben verlaten. In de regio Zaanstreek, de regio Zuid Kennemerland en de regio Gouda zijn overlegtafels ingericht, waar alle jongeren zonder diploma of baan worden besproken. Dordrecht gebruikt een zeer persoonlijke methode, hier probeert één bemiddelaar de jongeren daar aan een baan of een opleiding te helpen door uitvoerig met ze over hun problemen en wensen te praten. Onderzoekster Trudi Nederland van het Verwey-Jonker Instituut spreekt lovend over deze persoonlijke aanpak in de regio Dordrecht. 'Uit onderzoek van ons instituut blijkt dat het optuigen van één centraal aanspreekpunt noodzakelijk is om deze jongeren een heel traject te laten doorlopen.'

Onderzoekster Nederland waarschuwt dat een centrale aanpak niet per definitie tot succes leidt. Volgens haar werkt terugsturen naar school niet, ondanks alle goede bedoelingen. 'Deze jongeren hebben vaak (meerdere keren) gefaald in datzelfde schoolsysteem. Het blijkt ontzettend moeilijk om dan de knop om te zetten en het nogmaals te proberen'. Trudi Nederland zegt: "Laat deze jongeren eerst werken, en koppel daar later een leertraject aan vast. Dat werkt veel beter" (Kuiper & Mebius, 2016).

Jongeren zijn dus gebaat bij een centrale aanpak waarbij de verschillende partijen samenwerken. Goed Wonen zou als woningcorporatie aan kunnen sluiten bij de hierboven genoemde partijen, zoals het UWV, Sociale verzekeringsbank en gemeente. De betrokken partijen kunnen in hun regio

afspraken maken met de Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC's) waar voortijdige schoolverlaters worden geregistreerd. De gemeente zou jongeren bijvoorbeeld op kunnen sporen door de eigen bestanden naast die van de andere partijen te leggen.

Aanbeveling 5: Het woningaanbod

Uit ons onderzoek blijkt dat de vraag naar huurwoningen in een lage prijs categorie erg groot is onder jongeren. Dit was het probleem wat het sterkst naar voren kwam in de interviews én dialoogsessie. Ook zorg-, hulp- en dienstverleners bevestigen deze behoefte.

Onze cartotheek (**bijlage 9**) met goedkope huurwoningen van Goed Wonen illustreert dat het aanbod van woningen onder 350 euro huur per maand niet in heel Gemert-Bakel voldoende is. Dit zijn vooral appartementen of kleine eengezinswoningen met 2 of 3 kamers. De vraag hiernaar is groot, maar de woningen die Goed Wonen in bezit heeft en aan deze eisen voldoen, zijn op dit moment al in verhuur. Voor veel kwetsbare jongeren is het dus lastig om aan zo'n goedkope huurwoning te komen.

Bovendien kunnen zij zich pas vanaf hun achttiende inschrijven bij een woningcorporatie. Wachtlijden zijn lang, dus vaak maken zulke jongeren pas aanspraak op een woning wanneer ze twintig jaar oud zijn. Daarnaast krijgen ouderen vaak voorrang bij het toewijzen van een woning.

Ook uit de literatuur blijkt dat steeds meer jongeren problemen krijgen door het kleine woningaanbod.

Voor steeds meer kwetsbare jongeren is 'simpelweg geen plek', zegt voorzitter Jan Laurier van de Federatie Opvang. „Er is een groot gebrek aan betaalbare woningen. Voor een grote groep jongeren is een huur van meer dan 400 euro gewoonweg niet te betalen. En als je dan geen hulp hebt, kom je op straat terecht. Dat merken we, want de opvang zit overal in het land vol.”

(Groenendijk, 2016, p.6)

Door woninggebrek belanden jongeren op straat of in de crisisopvang, met alle gevolgen van dien. Deze ingrijpende gebeurtenissen kosten de maatschappij vooral (achteraf) veel geld. Dit geld zou ook preventief ingezet worden, bijvoorbeeld door het project *Investeren in Perspectief*.

Zoals in de cartotheek is te zien, is er nu nog een kleine concentratie goedkope huurwoningen in de wijk Molenbroek, in het noorden van Gemert. Het advies is om meer van dit soort woningen aan te bieden. Omdat de concentratie in Molenbroek het laagst is, zou het een mogelijkheid zijn om onder andere hier, meer woningen aan te kopen, te bouwen en daarna te verhuren.

De vraag naar kleine, maar vooral goedkope woningen is er, dus zou deze beantwoord kunnen worden met een aanbod aan woningen waarin jongeren zichzelf kunnen ontwikkelen en kunnen doorgroeien naar iets groters.

Niet alleen in de wijk Molenbroek is het aan woongelegenheden beperkt, maar ook de dorpen Handel en Elsendorp kampen met een laag aanbod van betaalbare woningen in verhouding met het aantal inwoners. Hier liggen dus ook kansen wat betreft het faciliteren van woonplekken voor jongeren. Dit zou de diversiteit van de bewoners in de wijken ook vergroten.

Qua woningaanbod zou GWG haar positie kunnen verstevigen. Voor de huurcategorie van onder 350 euro per maand, heeft Goed Wonen nog niet overal wat te bieden. Om zo goed mogelijk aan te sluiten op de woonwensen van kwetsbare jongeren, is het raadzaam om de jongeren meerdere opties te bieden binnen Gemert-Bakel. Grondgebonden woningen zijn geliefd. Deze zijn vaak duurder, maar uit de gegevens blijkt dat het ook mogelijk is om tussenwoningen voor een laag bedrag te verhuren. Verder zijn de meeste woningen op dit moment al in verhuur. Dat betekent dat er nog steeds weinig aanbod is voor woningzoekenden. Goed Wonen heeft de juiste woningen wel in haar bezit, maar dit zijn er mogelijk niet voldoende. Het is dus een interessante optie om meer van deze goedkope huurwoningen te bouwen of aan te kopen. Woningen met 2 of 3 kamers, die voor een lage prijs verhuurd kunnen worden, zijn volgens ons onderzoek erg gewild. Vanuit zulke woningen kan een kwetsbare jongere eventueel met begeleiding een stabiele basis opbouwen en uiteindelijk zelfstandig wonen. Daarna kan de jongere doorgroeien naar een grotere woning.

Discussie

Methodologische discussie

Betrouwbaarheid

De interviewvragen voor zowel de professionals als de jongere zijn geschreven aan de hand van literatuur en de onderzoeksvragen uit hoofdstuk 1. Na het opstellen van de interviews zijn de interviews afgenomen waarbij onderzoekers in tweetallen hebben samengewerkt. Zij hebben elkaar gecontroleerd tijdens het uitwerken van de interviews. Deze manier van werken verkleint de kans op interpretatiefouten. Hoewel we een interviewgide hebben gehanteerd hebben we ons onvoldoende aan deze 'gide' gehouden. Dit heeft invloed gehad op de betrouwbaarheid van ons onderzoek.

Validiteit

De narratieve benadering van het onderzoek heeft ervoor gezorgd dat de onderzoekers veel ingingen op wat de geïnterviewde vertelden. Op het gebied van werken en vrije tijd zijn er weinig uitspraken gedaan door de jongeren. Later zagen we ook onze beperkingen ten aanzien van het 'doorvragen' tijdens het interviewen, dit heeft mogelijk invloed gehad op de resultaten.

Professionals gaven aan dat de jongeren ondersteuning nodig hebben bij het invullen van hun vrije tijd. Het is mogelijk dat de jongeren weinig invulling van hun vrije tijd hebben. Het is ook mogelijk dat er bij het interviewen onvoldoende is ingegaan op de invulling van de vrije tijd en het werken en leren en de eventuele ondersteuningsvraag daarbij van kwetsbare jongeren. tijdnschet

Inhoudelijke discussie

Generaliseerbaarheid

In eerste instantie waren we van plan om de dialoogsessies vorm te geven door het organiseren van een aantal dialoogsessies op een middelbare school. Het spreken van de middelbare scholieren was een goed idee maar het bleek praktisch niet haalbaar. Eén van de drie kernwaarden van Goed Wonen is, 'samenwerken met anderen', daarom is ervoor gekozen om ook de huurders en woningzoekenden die ingeschreven staan bij Goed Wonen te betrekken bij het onderzoek.

Wanneer gekeken wordt naar de generaliseerbaarheid van onze resultaten kunnen we zeggen dat de onderzoekspopulatie te klein is om uitspraken te kunnen doen over alle professionals en alle kwetsbare jongeren. De resultaten kunnen dus niet zomaar in het algemeen gegeneraliseerd worden. Het onderzoek bevat echter wel waardevolle informatie en door deze informatie nogmaals te delen tijdens een gezamenlijke bijeenkomst met betrokkenen (18 januari) kan hier wel een gezamenlijke, verantwoorde en gedegen aanpak uit voortkomen.

Bronnenlijst

- Acuut woonbegeleiding. (z.d.). *Begeleid zelfstandig wonen*. Geraadpleegd op 12 januari 2017, van <https://acuutzorg.nl/onze-diensten/begeleid-zelfstandig-wonen>
- Auteur onbekend. (2012). *Dorps- en wijkgericht werken 2012*. Gedownload op 22 oktober 2016, van <http://www.socialegezondheiddeurne.nl/Documenten/doc008.pdf>
- Boeije, L. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Cbsinuwbuurt. (z.d.). *Aantal personen 15-25 jaar*. Gedownload op 29 september 2016, van http://www.cbsinuwbuurt.nl/#bevolkingskern2011_aantal_inwoners_15_tot_25_jaar
- Cbsinuwbuurt. (z.d.). *Percentage werkzame beroepsbevolking 15-25 jaar*. Gedownload op 27 oktober 2016, van http://www.cbsinuwbuurt.nl/#bevolkingskern2011_percentage_werkzame_beroepsbevolking_15_tot_25_jaar
- Centrum voor Jeugd en Gezin. (z.d.). Geraadpleegd op 22 oktober 2016, van <http://www.cjggemertbakel.nl/wijkteams>
- Dikkenberg, van den R. (2016). *Meer jongeren in bijstand door strengere Wajong*. Geraadpleegd op 7 oktober 2016 van <http://www.hr-overheid.nl/gemeente/nieuws/2016/week-9/meer-jongeren-in-bijstand-door-strengere-wajong.html>
- Donk, C. van der., Lanen, B. van. (2011). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Uitgeverij Coutinho
- Donk, C. van der., Lanen, B. van. (2013). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Donk, C. van der., Lanen, B. van. (2015). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn (tweede herziene druk)*. Bussum: Uitgeverij Coutinho
- GGZ Oost-Brabant. (z.d.). *Gemert*. Geraadpleegd op 12 januari 2017, van <http://www.ggzoostbrabant.nl/gemert>
- Goed Wonen Gemert. (2015). *Jaarverslag 2015*. Gedownload op 7 januari 2017, van http://www.goedwonengemert.nl/over-goed-wonen/publicaties/?no_cache=1
- Goed Wonen. (2015). *Ondernemingsplan 2015-2020: Duurzaam in beweging*. Gedownload op 23 september 2016, van <http://www.goedwonengemert.nl/over-goed-wonen/bedrijfsinformatie/>
- Groenendijk, P. (2016, 23 december). Explosieve groei aantal daklozen onder 30 jaar. *De Gelderlander*, p. 6.
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. (November 2016). *Richtlijnen voor verzamelen, verwerken en analyseren van gegevens uit kwalitatief onderzoek*. Nijmegen: Han-Pedagogiek.
- Idris. (z.d.). *Trainingshuis: op eigen benen*. Geraadpleegd op 12 januari 2017, van <http://www.idris.nl/wijkteams-zorgpartners/wijkteams-zorgpartners-behandelaanbod/wijkteams-verblijf/wijkteams-trainingshuis>
- Kuiper, R. & Mebius, D. (5 januari 2017). *Overheid wil betere hulp voor 66 duizend jongeren zonder baan of diploma*. Gedownload op 5 januari 2017, van <http://www.volkskrant.nl/economie/overheid-wil-betere-hulp-voor-spookjongeren~a4444004/>

- Meijssen, E. (2010). WonenPlus. *Beschrijving van de good practice*. Utrecht .
- Movisie. (2010). *Kwetsbare groepen in beeld*. Gedownload op 4 januari 2017, van [https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Kwetsbare%20groepen%20in%20beeld%20\[M OV-222017-0.3\].pdf](https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Kwetsbare%20groepen%20in%20beeld%20[M OV-222017-0.3].pdf)
- Nederlands Jeugd Instituut. (2016). *Uitdagingen en oplossingen*. Gedownload op 23 september 2016, van <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/van-jeugd-naar-volwassenheid/Inkomen/Uitdagingen-en-oplossingen>
- Nederlands Jeugd Instituut. (2016). *Van jeugd naar volwassenheid*. Geraadpleegd op 21-12-2016, van <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/van-jeugd-naar-volwassenheid>
- Nederlands Jeugd Instituut. (2016). *Wet- en regelgeving*. Gedownload op 23 september 2016, van <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/van-jeugd-naar-volwassenheid/Wonen/Wet--en-regelgeving>
- Noorda, J., Pehlivan, T. (2009). *Kredietcrisis onder risicojongeren*. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Rijksoverheid. (z.d.). *Participatiewet*. Geraadpleegd op 7 oktober 2016, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet>
- Rijksoverheid. (2016). *Samenwerkend Toezicht Jeugd*. Gedownload op 12 januari 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2016/11/28/rapportage-kwetsbare-jongeren-op-weg-naar-zelfstandigheid-van-het-samenwerkend-toezicht-jeugd-toezicht-sociaal-domein-stj-tsd>
- Rijksoverheid. (z.d.). *Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO)*. Geraadpleegd op 7 oktober 2016, van, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorg-en-ondersteuning-thuis/inhoud/wmo-2015>
- SMO. (z.d.). *Woonbegeleiding*. Geraadpleegd op 12 januari 2017, van <http://www.smo-helmond.nl/pages/woonbegeleiding/woonbegeleiding.php>
- Trend Zorg. (z.d.). *Begeleid wonen*. Geraadpleegd op 12 januari 2017, <http://www.trend-zorg.nl/begeleid-wonen-regio-veldhoven/>
- Verkooijen, L., Andel, J. van., & Hoogland, J. (2014). *Netwerkontwikkeling voor zorg en welzijn*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Waal, V. de. (2008). *Samenspel in de buurt*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Waarstaatjegemeente. (2016). *Jeugd en jeugdhulpverlening*. Geraadpleegd op 29 september 2016, van <http://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Jeugd-en-jeugdhulpverlening--c13/>
- Waarstaatjegemeente. (2016). *Verwijzingen Halt*. Geraadpleegd op 29 september 2016, van http://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Jeugd-en-jeugdhulpverlening--c13/Verwijzingen-Halt--halt_tot_pct/
- Wel.kom Venlo. (z.d.). *Wonen op proef*. Geraadpleegd op 12 januari 2017, van <http://www.welkom.nu/venlo/wonenopproef/>
- Woningwet 2015. (z.d.). *Lokale driehoek*. Geraadpleegd op 23 september 2016, van <http://woningwet2015.nl/kennisbank/lokale-driehoek>

Bijlage 1: Overzicht stakeholders

Stakeholder	bedoeling	belang	bijdrage
Goed Wonen Gemert	vitale en leefbare samenleving creëren	huisvesting	woonvoorziening bieden aan kwetsbare jongeren
SMO	goede samenleving voor iedereen	huisvesting	begeleiding en opvang bieden
GGZ	kansrijke woonplek bieden met toekomstperspectief	huisvesting	ondersteunen mensen met psychische aandoeningen
LEVgroep	jongeren stimuleren op eigen kracht te wonen	huisvesting	begeleiding bij zelfstandig wonen bieden
ORO	doelgroep ondersteunen in leiden gelukkig leven	huisvesting	begeleiding bij zelfstandig wonen bieden
Senzer	clients laten integreren in de maatschappij	huisvesting	begeleiding bij zelfstandig wonen bieden
Wijkteams	perspectief bieden op goede toekomst	huisvesting	signaleren en doorverwijzen kwetsbare jongeren
gemeente	een goed maatschappelijk initiatief ondersteunen	maatschappelijk belang	subsiëren, vergunningen verlenen
investeerdere	een goed maatschappelijk initiatief ondersteunen	maatschappelijk belang	financiële bijdrage
kwetsbare jongeren	een goede leefomgeving vinden en het leven beteren	huisvesting en toekomstperspectief	inzet tonen en eventueel bijdragen aan eigen woning in arbeid
omwonende	jongeren in de wijk accepteren	geen overlast ondervinden	acceptatie en eventuele ondersteuning

- pijlers
- participanten
- partners
- publiek

Bijlage 2: Interview Marlies van de Akker (Vivare)

Kan je ons wat vertellen over het project van Vivare?

Vivare heeft met acht woningcorporaties een project opgericht wat zich richt op het verbeteren van woningperspectief van kwetsbare mensen in de maatschappij, waaronder ook jongeren. Het gaat om complexe vraagstukken die beter samen opgelost kunnen worden dan alleen omdat vraagstukken zowel in de stad als platteland afspeelen. Sommige projecten voor jongeren, sommige voor ouderen enz..

Doel van project was om het perspectief op wonen en daarmee op een goed leven te verbeteren en binnen het bereik van de kwetsbare groepen te brengen. Bijv. zwerf jongeren waarvoor maatschappelijke opvang geen optie meer is. Gekeken is naar wat op het gebied van wonen nog gedaan kon worden. Gesprek over begeleiding kon gevoerd worden omdat woning geregeld was. Hulpvragen kwamen naar Marlies via gemeentes, onderwijs enz. Zij waren brievenbusfunctie en vervolgens gingen ze lopen. Het project loopt nog wel, maar in een andere vorm. Het was een programma. Nu een aantal projecten uitgevoerd die nog steeds lopen

Wat zijn dingen waar jullie tegenaan liepen tijdens het project?

Wanneer je werkt aan een soort gelijk project moet je rekening houden met de grilligheid van de doelgroep die vandaag aanwezig kan zijn en morgen niet meer. Er is weinig cijfermatig materiaal bekend zoals bijvoorbeeld omvang van de doelgroep. De urgentie van de doelgroep loopt meestal niet synchroon met de loop van project. Soms heb je er 10 en soms geen. Het is belangrijk om samenwerken met professionals te starten vanuit een gemeenschappelijk belang en steeds blijft toetsen of het in het belang is van de persoon waarvoor je het doet en niet alleen voor jouw als organisatie. Focussen op gezamenlijk belang en niet op verschillen. Goed projectmanagement is erg belangrijk bij dit soort projecten. Geld is een moeilijk onderdeel. Toeslagen aangevraagd worden en de doelgroep moet leren omgaan met geld en werk/onderwijs weer oppakken. Persoonlijke begeleiding aan jongeren, geen standaard product gebruiken. Ze zitten niet voor niks in maatschappelijke opvang. Maatwerk is belangrijk bij deze doelgroepen.

Wat liep/loopt wel goed?

Positief is dat er een aantal projecten gerealiseerd zijn die het perspectief van mensen echt verbeterd hebben. Van slapen in auto naar wonen. Echt verschil hebben kunnen maken. Persoonlijke ondersteuning is altijd onderdeel van het project.

Eerst met professionals kijken wat nodig is voor goed project. Afspraken maken met elkaar over wat iedere partij te bieden heeft en hoe je samen gaat werken. Dan begin je gewoon. Je hebt een cliënt en daar zoek je een huis of woning bij.

Is er informatie beschikbaar die wij kunnen gebruiken voor ons project?

Ik heb gezocht naar informatie, maar helaas geen informatie meer beschikbaar. Projectplan voor jongeren bij Goed Wonen Gemert. Daar kan je naar vragen bij Goed Wonen Gemert, dat moeten zij hebben.

Je vertelde dat je betrokken was bij Goed Wonen Gemert. Kan je vertellen wat je rol daarin was en wat de reden is dat het uiteindelijk niet slaagde?

Ik was daar als projectmanager verbonden aan een jeugdzorgorganisatie en heb corporaties gezocht om woningen voor jongeren te regelen en gesprekken gevoerd. Ik ben weggegaan toen plan gereed was en het leek of er genoeg geld was en er een bestaand werktraject geregeld kon worden. Ik ben toen weggegaan en weet niet waarom het niet gewerkt heeft uiteindelijk.

Bijlage 3: Wetgeving voor kinderen en jongeren

Wetgeving voor kinderen en jongeren

Onderstaand schema laat zien welke wetten in Nederland gelden voor kinderen, jongeren en jongvolwassenen van verschillende leeftijden. In dit schema staat per leeftijdsklasse en per domein (onderwerp) benoemd welke wet van toepassing is.

Wetgeving voor kinderen en jongeren

Domein	Leeftijd	0-4	5-12	13-15	16-17	18-20	21-23	>23
Onderwijs								
		Wet kinderopvang vve	Leerplichtwet PO WPO WEC WOW	Leerplichtwet PO WVO WEC WOW	Leerplichtwet PO WVO WEB WEC WOW	WVO en WEB: PO WHO RMC / WEC	WVO en WEB: WHO RMC	WHO
Ondersteuning en hulp								
Preventieve gezondheidszorg		Wpg Zw	Wpg Zw	Wpg Zw	Wpg Zw	Wpg Zw	Wpg Zw	Wpg Zw
Maatschappelijke en psychosociale ondersteuning		Jeugdwet Wmo 2015	Jeugdwet Wmo 2015	Jeugdwet Wmo 2015	Jeugdwet Wmo 2015	Wmo 2015	Wmo 2015	Wmo 2015
Preventie		Jeugdwet Wmo 2015	Jeugdwet Wmo 2015	Jeugdwet Wmo 2015	Jeugdwet Wmo 2015	Zw Wmo 2015	Zw Wmo 2015	Zw Wmo 2015
Jeugdhulp		Jeugdwet	Jeugdwet	Jeugdwet	Jeugdwet	Jeugdwet: verlengde jeugdhulp	Jeugdwet: verlengde jeugdhulp	
Ggz		Jeugdwet	Jeugdwet	Jeugdwet	Jeugdwet	Zw	Zw	Zw
Somatische zorg (cure)		Zw	Zw	Zw	Zw	Zw	Zw	Zw
Zorg (care)		Wiz	Wiz	Wiz	Wiz	Wiz	Wiz	Wiz
Werk en inkomen								
Werk				Burgerlijk Wetboek Arbeidstijdenwet	Burgerlijk Wetboek Arbeidstijdenwet	Burgerlijk Wetboek Participatiewet	Burgerlijk Wetboek Participatiewet	Burgerlijk Wetboek Participatiewet
Inkomen		Burgerlijk Wetboek	Burgerlijk Wetboek	Burgerlijk Wetboek	Wet Minimumloon	Wet Minimumloon Wet Stufi WSHO Participatiewet	Wet Minimumloon Wet Stufi WSHO Participatiewet	Wet Minimumloon Wet Stufi WSHO Participatiewet
Wonen								
Woonplaats		Burgerlijk Wetboek	Burgerlijk Wetboek	Burgerlijk Wetboek	Burgerlijk Wetboek			
Begeleiding bij wonen					Jeugdwet	Wmo 2015	Wmo 2015	Wmo 2015
Veiligheid								
Bescherming		Jeugdwet (gedwongen kader)	Jeugdwet (gedwongen kader)	Jeugdwet (gedwongen kader)	Jeugdwet (gedwongen kader)	Burgerlijk Wetboek (mentorschap, bewindvoering en curatele)	Burgerlijk Wetboek (mentorschap, bewindvoering en curatele)	Burgerlijk Wetboek (mentorschap, bewindvoering en curatele)
Maatregelen en straffen				Jeugdstrafrecht	Jeugdstrafrecht of Adolescentenstrafrecht	Jeugdstrafrecht of Adolescentenstrafrecht	Jeugdstrafrecht of Adolescentenstrafrecht	Strafrecht voor volwassenen
Reclassering				Jeugdreclassering	Jeugdreclassering of Reclassering voor volwassenen	Jeugdreclassering of Reclassering voor volwassenen	Jeugdreclassering of Reclassering voor volwassenen	Reclassering voor volwassenen
PO	Passend onderwijs				WPO	Wet op het primair onderwijs		
RMC	Regionale Meld en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten				WVO	Wet op het voortgezet onderwijs		
Vve	voor en vroegschoolse educatie				WHO	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek		
WEC	Wet educatie en beroepsonderwijs				WOW	Wijzigingswet onderwijswetten		
WEB	Wet op de Expertisecentra				WSHO	Wet studievoorschot hoger onderwijs		
Wiz	Wet langdurige zorg				Wet Stufi	Wet studiefinanciering		
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning				Zw	Zorg verzekeringswet		
Wpg	Wet Publieke Gezondheid							

juni 2016

Bijlage 4 : Omschrijving risicjongeren

Jongeren met een lichtverstandelijke beperking

Jongeren met een lichtverstandelijke beperking hebben een IQ tussen de 50 en 85. Daarnaast hebben ze een beperkt sociaal aanpassingsvermogen. Zij hebben moeite met aanpassingsgedrag dat past bij hun leeftijd. Denk dan bijvoorbeeld aan communicatie, zelfverzorging, zelfstandig kunnen wonen, gebruik maken van gemeenschapsvoorzieningen etc. Er is bij deze jongeren ook sprake van bijkomende problematiek zoals leerproblemen, lichamelijke problemen en problemen in het gezin en de sociale omstandigheden (NJI, 2016).

Risicjongeren

Jongeren die opgenomen zijn in de Verwijsindex Risicjongeren, omdat er twee of meer meldingen zijn gedaan door professionals met wie deze jongeren in aanraking zijn geweest (NJI, 2016).

Spookjongeren

Dit zijn jongeren tussen de 18 en 26 jaar die niet staan ingeschreven in de Basisregistratie Personen, maar die wel in een gemeente leven. Het kan zijn dat ze zijn uitgeschreven uit het bevolkingsregister of op een ander adres staan geregistreerd dan waar zij wonen. Voor zover bekend is hebben deze jongeren geen werk, doen zij geen beroep op een uitkering en volgen zij geen onderwijs.

Spookjongeren vallen onder de noemer risicjongeren met problemen op het gebied van schulden, criminaliteit, thuisproblematiek en huisvestingsnood (NJI, 2016).

Onzichtbare jongeren

Deze jongeren zijn niet in beeld, omdat ze geen onderwijs volgen, niet aan het werk zijn en niet in beeld zijn bij het UWV van gemeente voor ondersteuning naar werk, zij ontvangen geen uitkering en staan niet ingeschreven als werkzoekende. Het gaat om 5,4% van alle jongeren tussen de 15 en 27 jaar. Veel van deze jongeren zijn al in aanraking geweest met justitie. Echter staan zij wel ingeschreven in de gemeentelijke persoonsregisters. Het zijn jongeren die niet willen of kunnen werken en/of leren, jongeren die een zorgtaak hebben of jongeren die minder dan 12 uur werken (NJI, 2016).

Probleemjongeren en overbelaste jongeren

Jongeren die onder probleemjongeren vallen vertonen vaak probleemgedrag. Dit kan in de breedste zin worden opgepakt. Je kunt dan denken aan een gedragsstoornis, persoonlijke of gezinsproblemen. Overbelaste jongeren daarentegen zijn jongeren met meerdere persoonlijke en ontwikkelingsproblemen waardoor zij aan de rand van de maatschappij dreigen te raken (NJI, 2016).

Dakloze jongeren en zwerfjongeren

Dakloze jongeren zijn jongeren die geen vast onderdak of thuis hebben. Zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 met meervoudige problemen. Daaronder vallen de volgende jongeren:

- Feitelijk dakloze jongeren.
- Residentieel dakloze jongeren in specifieke voorzieningen voor zwerfjongeren.
- Residentieel dakloze jongeren in volwassenen voorzieningen (MO).

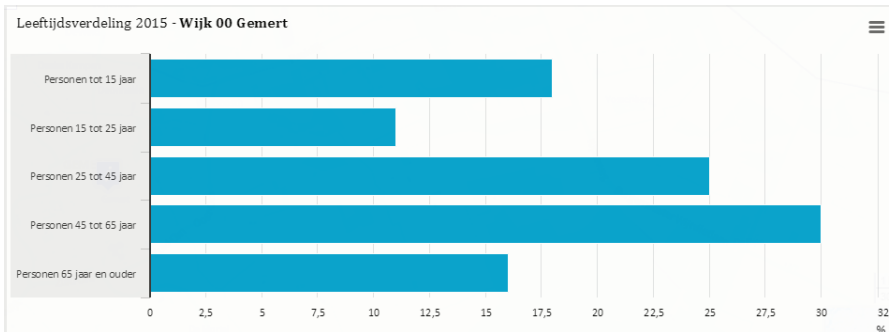
De meeste van deze jongeren niet dakloos. Ze slapen niet letterlijk op straat, maar zwerven op en neer tussen logeeradresses en/of instanties die voor crisisopvang zorgen (NJI, 2016).

Bijlage 5: Omgevingsanalyse Gemert

Sociaal-demografische gegevens

Gemert is een dorp met ongeveer 16 000 inwoners in de gemeente Gemert-Bakel (29 500 inwoners). Uit de gegevens van CBS blijkt dat er vergrijzing optreedt in Gemert. Dit komt redelijk overeen met de gemiddelde cijfers van Nederland. De doelgroep 18- tot 23-jarigen is het minst vertegenwoordigd in Gemert. Het project 'Wonen met perspectief' zal dus een vrij kleine groep omvatten.

Bron:

<http://www.cbsinuwbuurt.nl/#gemeenten2015>

De 16 000 inwoners zijn verdeeld over 6615 huishoudens. Het merendeel woont samen, al dan niet met kinderen. Jongeren zonder vaste woon- of verblijfplaats zijn niet opgenomen in de metingen.

Aantal huishoudens	6 615
Eenpersoonshuishoudens	28 %
Huishoudens zonder kinderen	34 %
Huishoudens met kinderen	39 %
Gemiddelde huishoudensgrootte	2,4

Bron:

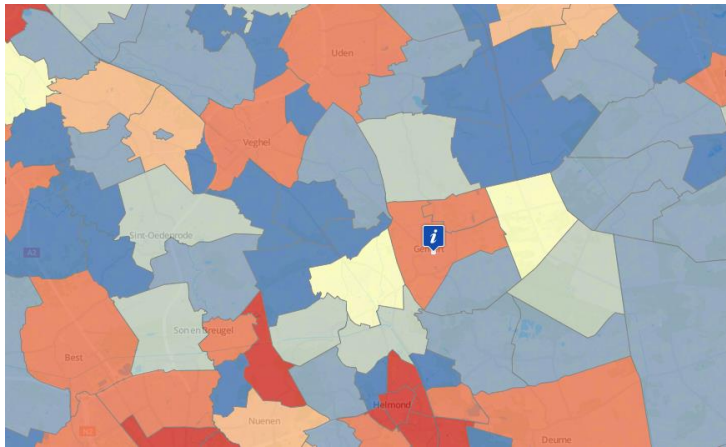
<http://www.cbsinuwbuurt.nl/#gemeenten2015>

Uit cijfers blijkt dat de gemeente Gemert-Bakel in 2016 tot nu toe gegroeid is qua inwonersaantal. En dit komt niet alleen door geboorten. Van januari tot en met augustus zijn er al 719 personen vanuit een andere gemeente verhuisd naar Gemert-Bakel, terwijl er slechts 470 zijn vertrokken. Het is niet duidelijk om welke leeftijdscategorie gaat. De hypothesen waren dat jongeren weg zouden trekken naar grotere steden, maar dat is uit deze cijfers niet te herleiden.

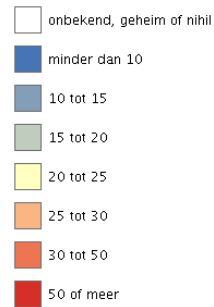
Het percentage met algemene bijstandsuitkeringen is in Gemert relatief hoog. Het gebied van Gemert heeft 30 tot 50 inwoners met een algemene bijstandsuitkering per 1000 inwoners. Dit is veel in vergelijking met de directe omgeving. Dit kan van invloed hebben op het aantal jongeren dat als kwetsbaar gezien kan worden, omdat een uitkering in relatie staat met werkloosheid.

		Perioden	2016 januari*	2016 februari*	2016 maart*	2016 april*	2016 mei*	2016 juni*	2016 juli*	2016 augustus*
Bevolking aan het begin van de periode		aantal	29 647	29 668	29 724	29 753	29 789	29 845	29 874	29 900
Levendgeborenen			17	24	31	25	33	27	26	
Overledenen			25	22	21	17	23	17	18	
Vestiging in de gemeente	Vestiging vanuit een andere gemeente		84	101	100	78	78	79	94	
	Vestiging vanuit het buitenland		22	24	16	12	30	24	15	
Vertrek uit de gemeente	Vertrek naar een andere gemeente		67	66	74	54	58	66	85	
	Vertrek naar buitenland Vertrek naar buitenland inclusief adm...		10	5	23	8	4	18	6	
Bevolkingsgroei	Bevolkingsgroei		21	56	29	36	56	29	26	
	Bevolkingsgroei, relatief	%	0,07	0,19	0,10	0,12	0,19	0,10	0,09	
	Bevolkingsgroei sinds 1 januari	aantal	21	77	106	142	198	227	253	
	Bevolkingsgroei sinds 1 januari, rela...	%	0,07	0,26	0,36	0,48	0,67	0,77	0,85	
Bevolking aan het einde van de periode		aantal	29 668	29 724	29 753	29 789	29 845	29 874	29 900	

Bron: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37230ned&D1=0-2,4-5,7-8,13-17&D2=204&D3=182-189&VW=T>

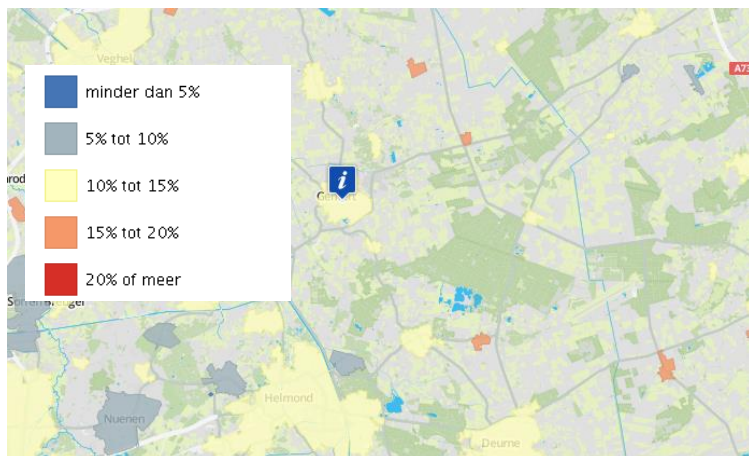

Bron:

<http://www.cbsinuwbuurt.nl/#gemeenten2015>

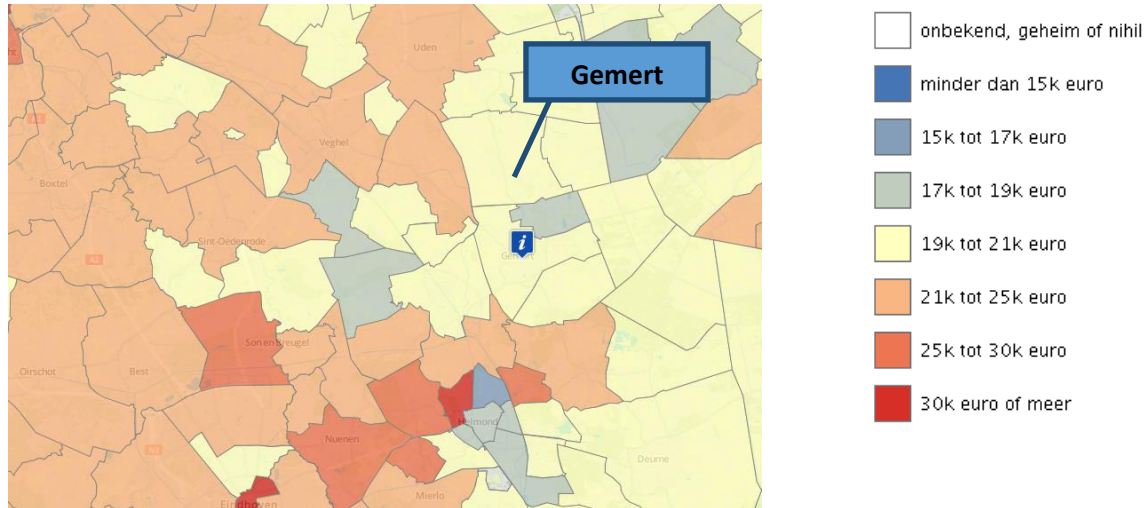
De cijfers van bijstandsuitkeringen zijn echter niet terug te koppelen aan het aantal werklozen. Hieronder ziet u de percentages van het aantal werkende personen in de leeftijdscategorie van 15 tot 25 jaar, waar de doelgroep van Goed Wonen Gemert dus ook in valt. 10% tot 15% heeft dus betaald werk voor minimaal twaalf uur per week. Dit is gemiddeld voor Nederlandse begrippen. Veel personen uit deze leeftijdscategorie volgen namelijk nog een opleiding. De werkloze jongeren die daarnaast geen opleiding volgen, vormen wel een risicogroep die eerder als kwetsbaar kan worden gezien.

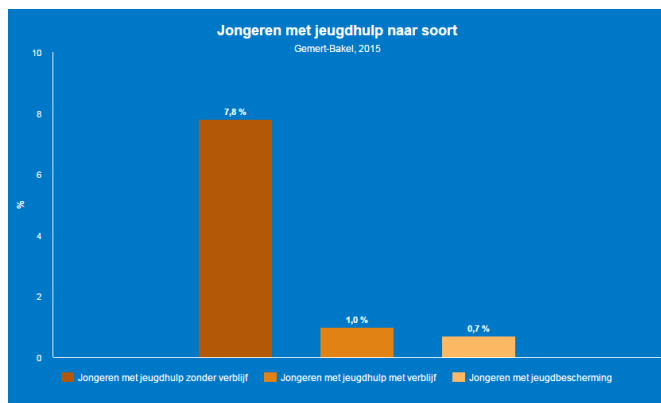
Bron:

<http://www.cbsinuwbuurt.nl/#bevolkingskern2011> percentage werkzame beroepsbevolking 15 tot 25 jaar

Het jaarlijkse inkomen van de inwoners van Gemert is enkele duizenden euro's lager dan de rest van de omgeving. Het gemiddelde inkomen per inwoner ligt tussen de 19.000 en 21.000 euro per jaar. Dit is ook minder dan het modale gemiddelde, dat rond de 23.000 euro ligt. Een reden hiervoor kan zijn dat er veel ouderen in Gemert wonen die geen inkomsten hebben (buiten een uitkering) of dat de goed verdienende volwassenen naar grotere steden trekken.

Bron: <http://www.cbsinuwbuurt.nl/#gemeenten2015>

Bron: <http://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Jeugd-en-jeugdhulpverlening--c13/>

gemiddelde. Hoewel dit in 2014 is afgenomen, is dit nog groter probleem dan in de rest van Nederland. Dit kan ook een indicatie zijn van de aanwezigheid van jongeren die moeite hebben met het aanpassen aan de maatschappij.

Voor Goed Wonen Gemert zijn vooral jongeren met jeugdhulp zonder verblijf interessant. 7,8% van de jongeren zat in 2015 in die situatie. Deze cijfers zullen in 2016 niet extreem veel veranderd zijn. Hoewel het in Gemert-Bakel iets beter is gesteld dan het gemiddelde van Nederland, zijn dit toch nog ongeveer 250 jongeren. De vraag is of deze jongeren na hun recht op jeugdhulp wel op het goede pad belanden. De uitdaging is om deze groep jongeren te vinden en een passende oplossing voor het te vinden. In Gemert-Bakel zijn veel jongeren onder 17 jaar al in contact geweest met jeugdcriminaliteit. In 2013 zijn 205,6 jongeren per 10.000 inwoners doorverwezen naar bureau Halt. Dit is ver boven het modale

Jaar	Gemert-Bakel	Nederland
2013	205,6	138,8
2014	147,3	139,7

http://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Jeugd-en-jeugdhulpverlening--c13/Verwijzingen-Halt--halt_tot_pct/

Diefstal en inbraak in Gemert-Bakel

Diefstal en inbraak in woningen is in 2012 in Gemert-Bakel gestegen met 18,0% tot een totaal van 72 ten opzichte van een jaar eerder. Het aantal inbraken in garages, schuren en tuinhuizen is gestegen met 8 delicten tot een totaal van 23.

Diefstal uit en vanaf motorvoertuigen is het afgelopen jaar afgenomen. In 2011 is er 73 keer aangifte gedaan, in 2012 was dit 57. In totaal zijn er het afgelopen jaar 11 voertuigen gestolen wat een toename is van 13% ten opzichte van 2011. Er is een toename van het aantal zakkenrollers in Gemert-Bakel. Werd er in 2011 nog 33 keer aangifte gedaan van zakkenrollerij, in 2012 is dat toegenomen met 9,1% tot 36.

Mishandeling, bedreiging en vernieling in Gemert-Bakel

In 2012 is er in totaal 138 keer aangifte gedaan van bedreiging en mishandeling. Het aantal bedreigingen in 2012 is toegenomen met 4,6% tot 91, het aantal mishandelingen is toegenomen met 6,8% tot 47. Het aantal aangiften van vernieling in Gemert-Bakel is met 19,4% toegenomen tot een totaal van 228.

Criminaliteit in het algemeen is de laatste jaren licht toegenomen in Gemert-Bakel. Het aantal aangiftes van mishandeling, bedreiging en vernieling kan te wijten zijn aan het uitgaanscentrum Time-Out in Gemert. Dit is bestempeld als risicogebied, omdat het veel mensen aantrekt en er doorgaans alcohol (en mogelijk andere verdovende middelen) gebruikt worden.

Het aantal diefstallen en inbraken is een op zichzelf staand probleem, waar geen directe connectie met het uitgaansgebied is. Deze aantallen zijn dan ook minder dan het landelijk gemiddelde. Gemert ligt niet direct aan een snelweg, wat het niet aantrekkelijk maakt voor criminele organisaties.

Stedenbouwkundige analyse

Gemert fungeert als streekcentrum van gemeente Gemert-Bakel. Hier wonen ook de meeste inwoner en zijn de meeste faciliteiten van de gemeente. Enkele zaken uit de analyse zijn opvallend. Gemert ligt ver van omliggende snelwegen, maar het is via N-wegen te bereiken. De belangrijkste aansluitingen zijn Helmond aan het zuiden, Veghel aan het noordwesten en Boxmeer aan het noordoosten.

Het culturele centrum ligt eigenlijk totaal niet centraal in het dorp, maar meer ten westen van Gemert. De 'hoofdweg' van het centrum, wat de belangrijkste winkelstraat is, is eigenlijk de rand van de bebouwde kom. Dit heeft te maken met de ligging van het kasteel. Het Ridderplein ligt hier tegenover. Dit is een brede straat die slecht deels toegankelijk is voor auto's. Zo blijft het grootste deel van het plein over voor horeca. Dit geeft een gezellig uiterlijk en trekt mensen naar het centrum. De rest van het centrum loopt in principe verder op deze straat richting het noorden, met enkele zijstraatjes waar winkelgelegenheden zijn.

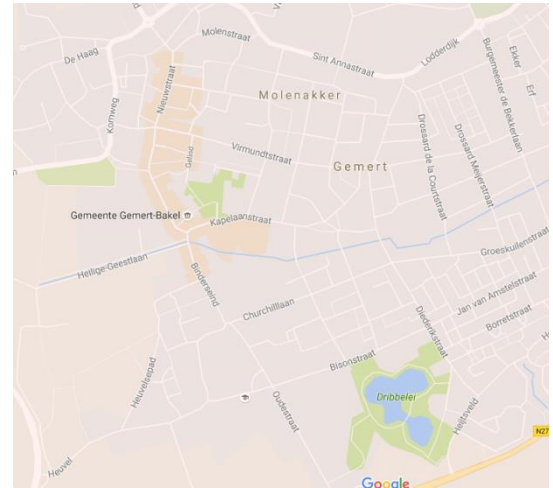
Door G.Lanting - Eigen werk, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=14401577>

Verder is er veel aandacht voor groen in het dorp. Rond het kasteel ligt het kasteelpark met veel water en bijzondere bomen. Verder naar het westen is nauwelijks bebouwing meer, maar is een landelijke uitstraling met weilanden en akkers.

Aan het zuiden van het dorp ligt het Dribbelei, een grote plas met een park er omheen. Deze is alleen per fiets of te voet te bereiken. Hier kan gevist worden en het is populair bij wandelaars.

Direct aan het centrum ligt het Prinses Beatrixplantsoen. Dit is een park midden in het dorp. Het wordt ook omgeven door bebouwing, alsof het de binnenplaats van een hofje is. Er is hier een vijver een looppaden door het park. Ook zijn er bankjes en aangezien dit een vrij afgesloten plek is, kan dit hangjongeren aantrekken.

Verder naar het oosten bestaat het dorp vooral uit woningen. Deze variëren tussen rijtjeswoningen, tweekappers, appartementen en vrijstaande woningen. Het merendeel is vrij gedateerd, maar er zijn ook enkele nieuwbouwprojecten te zien tussen de jaren 60 en 70-woningen.

Bijlage 6: Interviewguide hulpverleners & jongeren

Interviewguide hulpverleners

Intro	Wat fijn dat u tijd voor ons vrij hebt willen maken. Wij zijn vier studenten van de HAN die deelnemen aan het Civil Society Lab. Gedurende deze minor zullen wij een halfjaar aan een project werken in opdracht van Goed wonen Gemert. Het doel van het project is om dak- en thuisloze jongeren te begeleiden naar zelfstandig wonen en werken of studeren. Goed wonen Gemert wilt deze jongeren perspectief bieden op een eigen plek in de samenleving. Ze willen dit bereiken door woonruimte ter beschikking te stellen en jongeren in de gelegenheid te stellen werkervaring en andere vaardigheden op te doen, met als doel uitstromen naar regulier werk en/of onderwijs.
Topics	In het interview zullen wij het hebben over de volgende onderwerpen: <ul style="list-style-type: none"> - Kwetsbare jongeren - Woonbegeleiding - Wensen en behoeftes
Anonimiteit en vertrouwelijke informatie	Bij het uitwerken van het interview zullen wij geen gebruik maken van uw naam. Daarnaast zullen wij de informatie uit dit interview uitsluitend en alleen voor dit onderzoek gebruiken. Wanneer wij het interview uitgewerkt hebben zullen wij dit naar u op sturen zodat u kunt checken of er geen verkeerde dingen of aannamen in staan.
Verloop interview	Tijdens dit interview zullen wij u een aantal vragen gaan stellen. Wanneer u het gevoel heeft dat de vragen te persoonlijk zijn, of op een andere manier bij u in het geding komen, dan mag u dit aangeven en zullen wij naar de volgende vraag gaan.
Introductievragen	Om te beginnen stellen wij u eerst twee algemene vragen: <ul style="list-style-type: none"> - Voor welke instantie werkt u en wat is uw functie? - Met welke doelgroep werkt u het meest?
Hoofdvraag	Hoe kan Goed Wonen Gemert ondersteuning bieden aan kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar bij het zelfstandig wonen?
Interviewvragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Welke (werk)ervaring heeft met kwetsbare jongeren? 2. Wat zijn volgens u risicofactoren binnen de leefwereld van jongeren? Wat maakt een jongeren kwetsbaar? 3. Wat zijn volgens u beschermende factoren binnen de leefwereld van jongeren? Waardoor zijn zij minder kwetsbaar? 4. Jongeren tussen 18 en 23 jaar kunnen tegen problemen aanlopen bij het vinden van een woning. Wat is uw ervaring hiermee? 5. Denkt u dat jongeren een realistisch beeld hebben van wat zelfstandig wonen inhoudt en welke ondersteuning zij daar mogelijk bij nodig hebben? 6. Wat denkt u dat kwetsbare jongeren nodig hebben om (zelfstandig) te kunnen gaan wonen? 7. Welke ondersteuning kunnen zij volgens u gebruiken? 8. Bent u op de hoogte of er al projecten zijn in de omgeving van gemeente Gemert-Bakel die jongeren ondersteuning bieden op het gebied van wonen, werken en vrije tijd? Vindt u dat het aanbod aansluit op de behoefte van de jongeren? 9. Wat denkt u dat uw organisatie er aan wanneer Goed Wonen Gemert een project opstart voor kwetsbare jongeren? 10. Wat zou uw organisatie bij kunnen dragen aan dit project? Denkt u bijvoorbeeld dat er mogelijkheden zijn om samen te gaan werken met Goed Wonen Gemert om kwetsbare jongeren een perspectief te geven op zelfstandig wonen?

Interviewgide jongeren

Intro	Wat fijn dat u tijd voor ons vrij hebt willen maken. Wij zijn vier studenten van de HAN die deelnemen aan het Civil Society Lab. Gedurende deze minor zullen wij een halfjaar aan een project werken in opdracht van Goed wonen Gemert. Het doel van het project is om dak- en thuisloze jongeren te begeleiden naar zelfstandig wonen en werken of studeren. Goed wonen Gemert wilt deze jongeren perspectief bieden op een eigen plek in de samenleving. Ze willen dit bereiken door woonruimte ter beschikking te stellen en jongeren in de gelegenheid te stellen werkervaring en andere vaardigheden op te doen, met als doel uitstromen naar regulier werk en/of onderwijs.
Topics	In het interview zullen wij het hebben over de volgende onderwerpen: <ul style="list-style-type: none"> - Kwetsbare jongeren - Woonbegeleiding - Wensen en behoeftes
Anonimiteit en vertrouwelijke informatie	Bij het uitwerken van het interview zullen wij geen gebruik maken van uw naam. Daarnaast zullen wij de informatie uit dit interview uitsluitend en alleen voor dit onderzoek gebruiken. Wanneer wij het interview uitgewerkt hebben zullen wij dit naar u op sturen zodat u kunt checken of er geen verkeerde dingen of aannamen in staan.
Verloop interview	Tijdens dit interview zullen wij u een aantal vragen gaan stellen. Wanneer u het gevoel heeft dat de vragen te persoonlijk zijn, of op een andere manier bij u in het geding komen, dan mag u dit aangeven en zullen wij naar de volgende vraag gaan.
Introductievragen	Om te beginnen stellen wij u eerst twee algemene vragen: <ul style="list-style-type: none"> - Hoe oud ben je? - Waar woon je? - Welke opleiding/werkervaring heb je momenteel?
Hoofdvraag	Hoe kan Goed Wonen Gemert ondersteuning bieden aan kwetsbare jongeren van 18 tot 23 jaar bij het zelfstandig wonen?
Interviewvragen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe ziet een week er momenteel voor jou uit? (school/studie, werk, vrienden, familie, hobby's) 2. Waar loop je tegenaan? Wat vind je lastig? 3. Waar haal jij steun uit? Waar krijg je energie van? 4. Heb je de wens om zelfstandig te gaan wonen? 5. Jongeren tussen 18 en 23 jaar kunnen tegen problemen aanlopen bij het vinden van een woning. Heb jij zelf of ken jij iemand die hier ervaring mee heeft? 6. Aan welke ondersteuning zou jij mogelijk behoeftes hebben wanneer je zelfstandig gaat wonen? 7. Denk je dat je nu al een realistisch beeld hebt van waar je mogelijk tegenaan gaat lopen wanneer je op jezelf gaat wonen? 8. Welke bijdrage zou je zelf kunnen leveren om zelfstandig wonen tot een succes te maken? 9. Als je je voorstelt dat je zelfstandig woont. Hoe zou jouw ideale huis en omgeving er dan uitzien? Wie wonen er in je buurt? Hoe ziet het huis eruit? Enz. 10. Zijn er dingen waar wij niet naar hebben gevraagd maar die volgens jou toch belangrijk zijn?

Bijlage 7 Gebruikte codes

Interview jongeren

Beschermende factoren

Begeleiding

- Begeleider
- Ervaring
- Vrijwilliger
  - Trainingshuis
  - Idris
  - Oro
  - SMO

Dagbesteding

- Afgestudeerd
- Opleiding
- Stage
- Studeren
- Dagbesteding
- Vrijwilligerswerk
- Werkt full time

Eigen inzet

Sociaal netwerk

- Sociaal contact
- Familie en vrienden in de buurt
- Ouders

Hulp vragen

Plannen

Thuisituatie

- Woont nog thuis
- Woont in Gemert

Vertrouwde omgeving

Voldoende inkomen

Woonwensen

Ideale woning

- Betaalbare woning
- Woonkamer
- Hobbykamer
- Keuken
- Slaapkamer
- Tuin
- Niet te groot

Woonplek

- Dorp
- Stad
- Verhouding dorp – stad
- Wijksamenstelling
- Vertrouwde omgeving

Woonsituatie

- Familie en vrienden in de buurt
- Gedeelde ruimtes
- Zelfstandig wonen

Voorzieningen

- Supermarkt
- Uitgaan

Risicofactoren

Thuisituatie

- Woont nog thuis
- Woont in Gemert

Financiën

- Werkzoekende

PDD-NOS

Eigen inzet

- Hulp vragen
- Plannen
- Structuur

Sociaal netwerk

- Sociaal contact
- Ouders

Woning zoeken

- Wachlijst
- Te jong
- Betaalbare woning

Zelfstandig wonen

Zelfstandigheid

Beschermende factoren

- Begeleider
- Begeleiding

Risicofactoren

Klusjes

- Boodschappen doen
- De was doen
- Koken
- Schoonmaken

Verantwoordelijkheid

- Eigen inzet
- Financiën

Plannen
Uit bed komen

Vrije tijd

Vrijheid
Muziek

Interview professionals

Beschermende factoren jongeren

Jeugdzorg

Bijzonder Jeugdwerk Brabant
Wonen op proef

CASA
Centrum voor Jeugd en Gezin
ORO-Diimage
GGD
GGZ Oost-Brabant
Idris
LEV groep
ORO
Senzer
SMO
Stichting Mee
Stichting Oosterpoort
Zorgboog
Wijkteam

Begeleiding

Coaching bij studiekeuze
Ervaringsdeskundigen
Groepshuizen
Hulp op maat
Pleegzorg
Re-integratie project
Stimuleren

Betaalbare woning

Sociaal netwerk

Zelfstandigheid

Structuur
Eigen inzet
Inkomen
Studeren

Veilige omgeving

Thuisituatie
Invloed ouders

Voorzieningsniveau

Jongerencentrum
Mobiel bereik
Onderwijs
Openbaar vervoer
Social media

Vrijtijdsbesteding

Doelgroep

Kwetsbaar

- ADHD
- Autisme
- Dakloos
- Verstandelijke beperking
- Problemen op meerdere leefgebieden
- Tienermoeder

Overschatten

Te jong

Goed Wonen

Betaalbare woning

Informatie project GWG

Goed Wonen

Plaatsing kwetsbare doelgroep

- ADHD
- Autisme
- Dakloos
- Verstandelijke beperking
- Problemen op meerdere leefgebieden
- Tienermoeder

Samenwerking met GW

Verbindingen leggen

Woonruimte vinden

Risicofactoren jongeren

ADHD

Autisme

Dakloos

Financiën

- Inkomen

Problemen op meerdere leefgebieden

- Schoolverzuim
- Schulden
- Laag inkomen
- Laag IQ
- Laag opgeleid
- Middelengebruik
  - Verslaving
- Pesten
- Tienermoeder

Samenwerking tussen hulpverleners

Wijkgerichtwerken
Overschatten

Thuisituatie
Huiselijk geweld
Scheiding

Verhuizen
Verschil dorp - stad

Wettelijk volwassen
Jeugdwet
Participatiewet
Verandering in de maatschappij

Risicofactoren dorp

Zelfstandig wonen

Begeleiding
Structuur
Wonen op maat
Hulp op maat

Plaatsing kwetsbare doelgroep
Groepshuizen
Groepsamenstelling
Wijksamenstelling

Inkomen
Financiën
Uitkering
WMO
Betaalbare woning

Woonplek

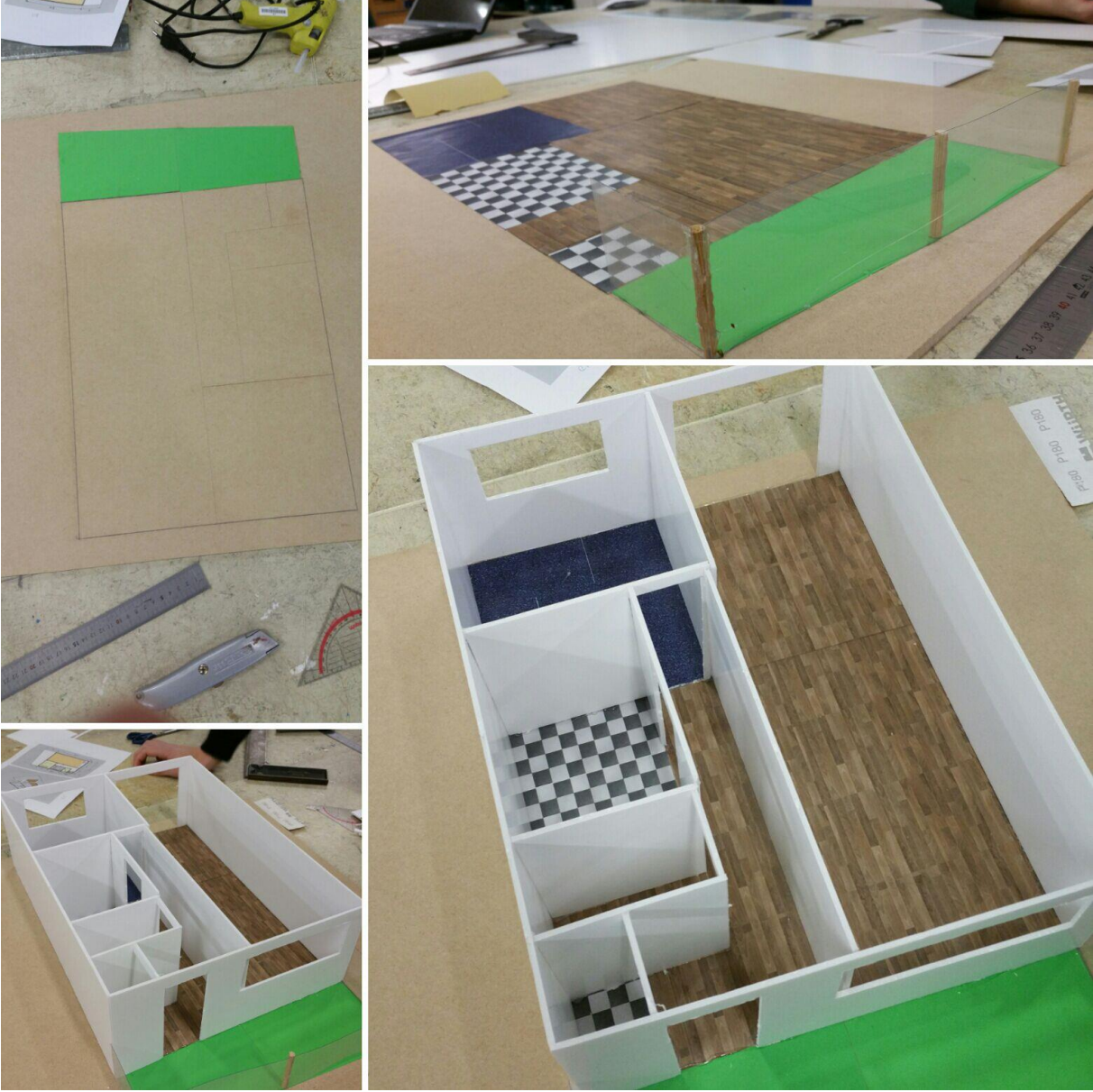
Zelfstandig wonen
Zelfstandigheid
Zelfredzaamheid
Verantwoordelijkheid
Eigen inzet

Codes pizzapuntbijeenkomst

1. Geboorteplaats
2. Huidige woonplaats
3. Huidige woonsituatie
4. Ideale woonplaats
5. Dagingvulling
6. Problemen vinden woning
7. Voorkeur dorp
8. Voorkeur stad
9. Voorzieningen wijk
10. Wijksamenstelling
11. Voorzieningen woonplaats
12. Type woning

13. Huisgenoten
14. Gedeelde ruimtes/funcities
15. Uiterlijk woonruimte
16. Ruimtes
17. Interieur
18. Personen dichtbij
19. Oplossing vinden woning
20. Eigenschappen woning

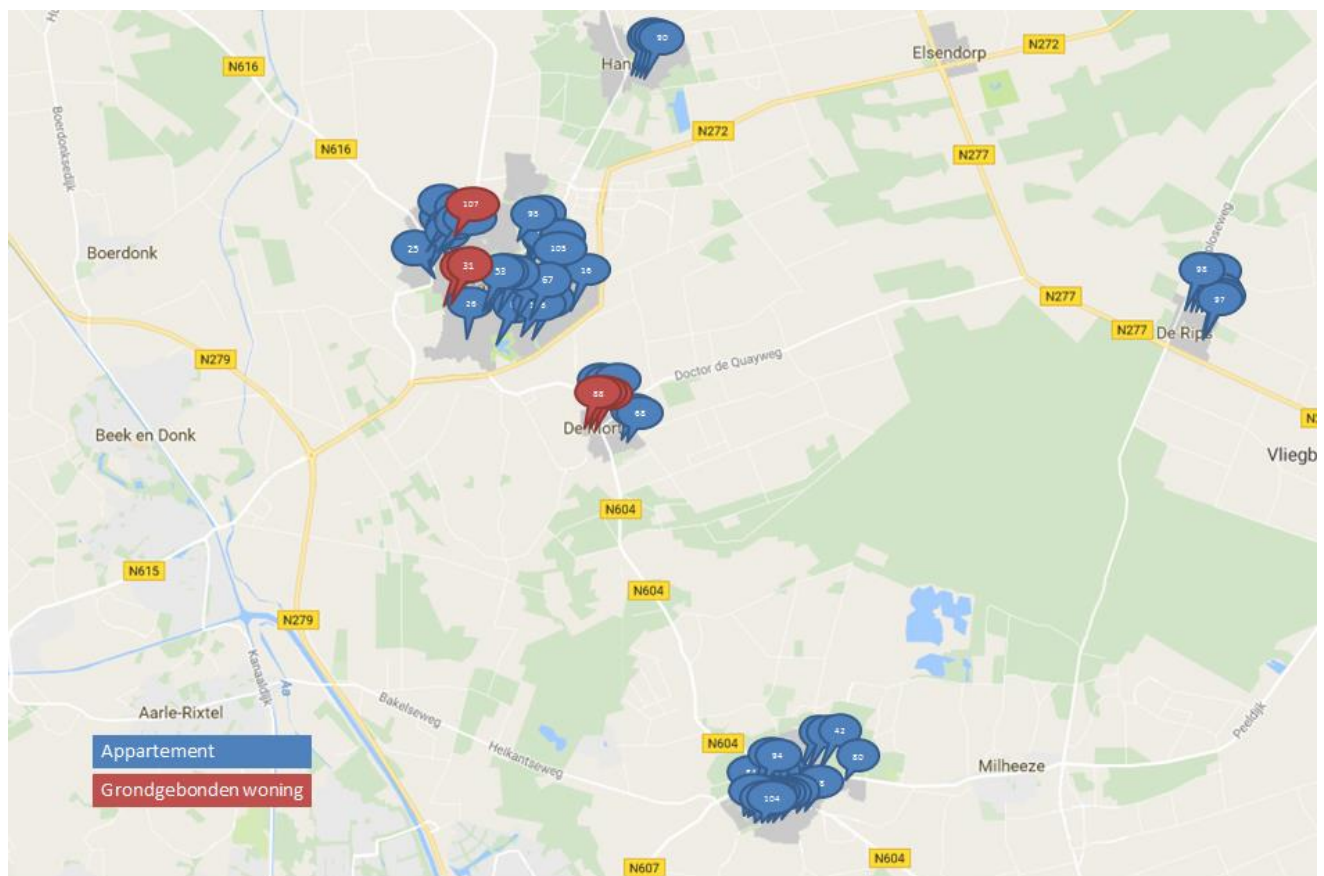
Bijlage 8: Maquette 'Ideale woning'

Bijlage 9: Cartotheek

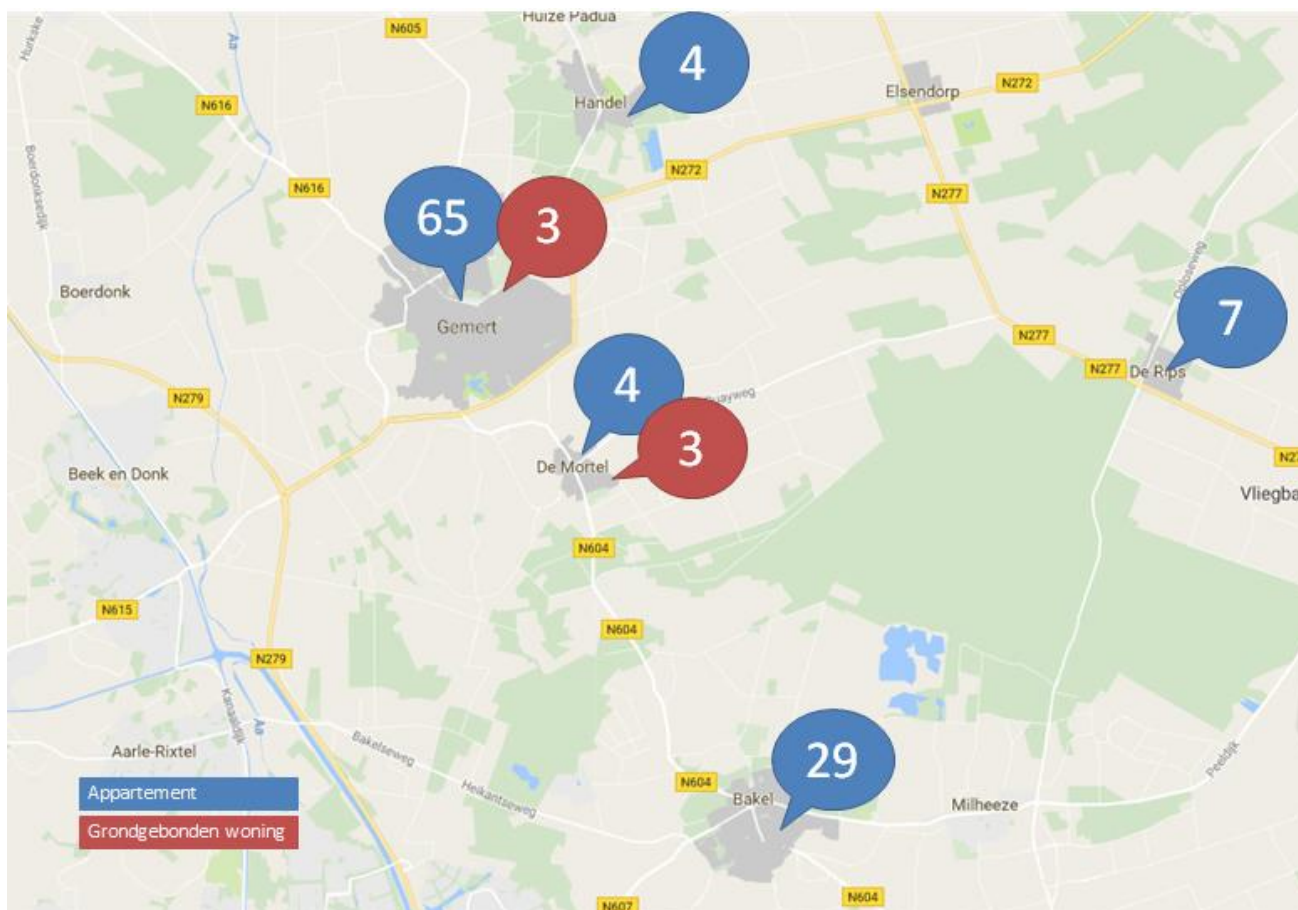
Uit ons onderzoek blijkt dat het grootste struikelblok bij het vinden van een woning voor jongeren het aanbod is in een lage prijsklasse. Toch willen zij graag een kleine rijtjeswoning of een appartement om hun zelfstandige leven op te bouwen. Met de gegevens die we van Goed Wonen hebben gekregen zijn we aan de slag gegaan om te analyseren of het aanbod echt zo laag is en of dit verbeterd kan worden.

In de lijst met verhuurbare objecten van Goed Wonen hebben we gekeken naar de goedkoopste woningen. We hebben woningen geselecteerd met een bruto huurprijs van minder dan 350 euro per maand. Hieruit kwamen 106 woningen, verspreid over de gemeente Gemert-Bakel. Het grootste deel hiervan zijn appartementen met 2 kamers, slechts enkele hadden 1 of 3 kamers. Ook zaten er 6 grondgebonden woningen bij. Dit waren allemaal tussenwoningen van een rijtjeshuis. De meeste van deze woningen zijn op dit moment al verhuurd, maar ze zijn wel in het bezit van Goed Wonen.

De ondervraagde jongeren wilden over het algemeen 2 of 3 kamers, dus tussen de lijst met woningen zitten enkele geschikte gelegenheden. De kleinste woning bevatte 25 m², terwijl de grootste 50 m² besloeg. De meeste van deze woningen zaten echter tussen de 35 en 45 m², wat naar onze mening zeer geschikt is voor een alleenwonende of eventueel een tweetal personen. We hebben zelf ook een ontwerp van een ideale woning gemaakt en deze kwam uit op ongeveer 45 m². Dit lijkt ons een goede maat voor een iemand die begint met op zichzelf wonen. *Afbeelding: huurwoningen van Goed Wonen Gemert goedkoper dan €350,- p.m. in Gemert-Bakel*

Afbeelding: aantal huurwoningen van Goed Wonen Gemert goedkoper dan €350,- p.m. per dorp

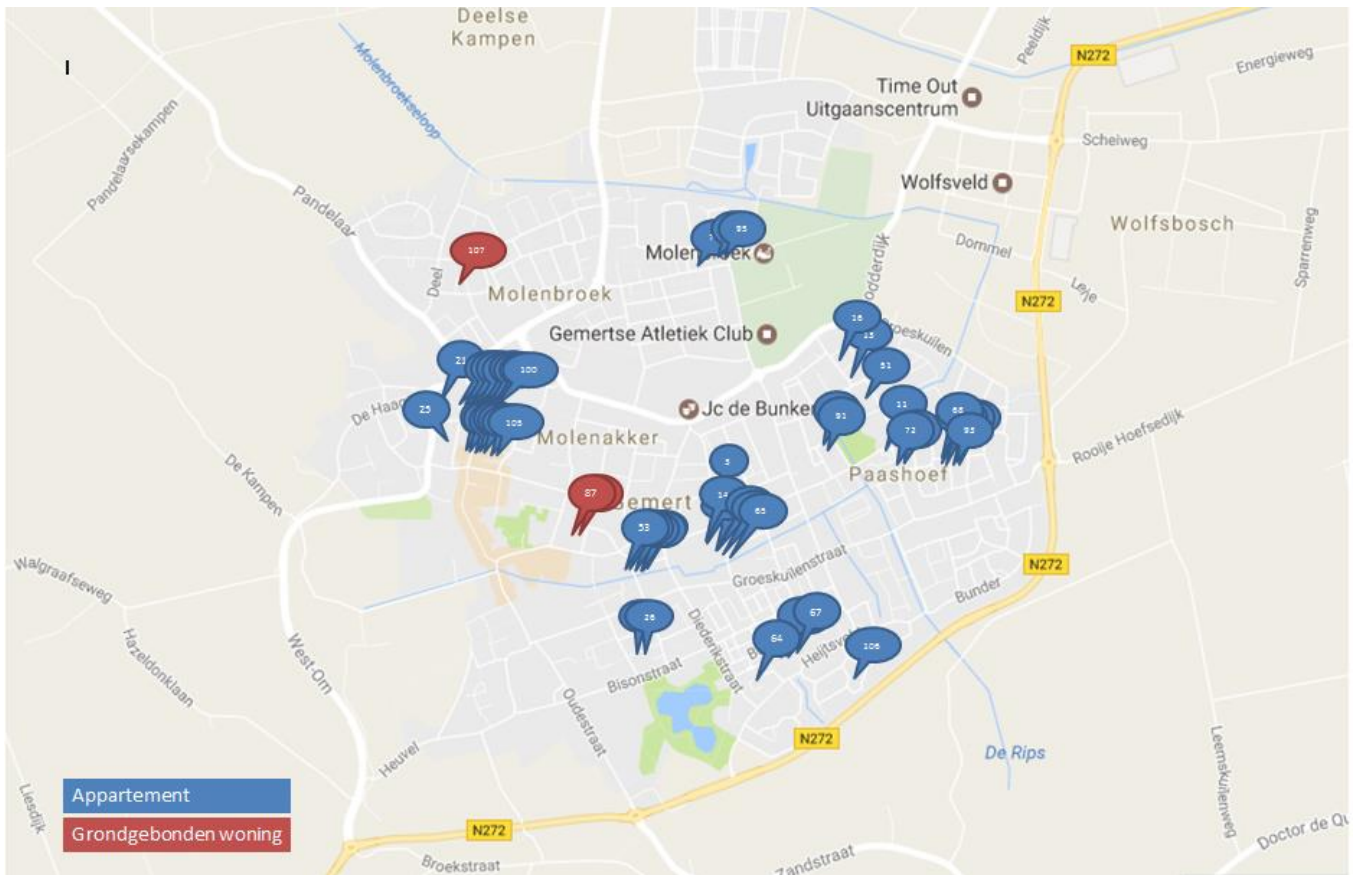
Als we kijken naar het aantal huurwoningen van Goed Wonen in de prijsklasse onder de €350 euro per maand, zien we vooral in Gemert en Bakel een ruim aanbod aan woningen. Daarnaast zijn er enkele in Handel, De Mortel en De Rips. Dit komt wel redelijk overeen met de verhouding met het aantal inwoners van deze dorpen. Alleen in Elsendorp is in deze prijs categorie geen huurwoning in bezit van Goed Wonen.

Voor goedkope grondgebonden woningen kan men alleen in Gemert of in De Mortel terecht. Aangezien de wensen van de meeste jongeren die wij ondervraagd hebben wel liggen bij een rijtjeswoning, zouden hier nog kansen liggen, wat betreft het aanbod. Velen zien vaak als ideaalbeeld dat het mogelijk is om buiten te zitten, als is het maar in een klein tuintje. Bij een appartement is men aangewezen op een balkon, als die er al is.

Dorp	Aantal inwoners
Gemert	15950
Bakel	5670
Handel	1860
De Mortel	1560
De Rips	1190

Tabel: aantal inwoners per dorp in Gemert-Bakel

Als we verder inzoomen op Gemert, zien we dat goedkopere huurwoningen wel redelijk verspreid zijn over het dorp, maar dat er wel clusters opvallen. Deze ontstaan vooral doordat er meerdere appartementen in een blok worden aangeboden. Ook zijn er delen waar het aanbod van dit woningtype nog laag is.

Afbeelding: huurwoningen van Goed Wonen goedkoper dan €350,- p.m. in Gemert

Veel jongeren gaven aan dat zij graag in de buurt van een supermarkt en andere winkels zouden wonen. Goed Wonen heeft in het centrum een groot aantal wooneenheden. Dit zijn vooral clusters van appartementen in de Komweg en Elisabethplaats. Dit zijn appartementen van ongeveer 40 m², op loopafstand van het centrum. Dit zouden geschikte woningen voor een jongere om alleen of met een partner te wonen.

Verder wilden veel jongeren een speeltuintje of speelveldje in de wijk. Dit gaf een betere sfeer, een veilig gevoel en met het oog op de toekomst is dit leuk voor de kinderen. Speelplekken zijn er over Gemert verdeeld genoeg, vooral in de wijken buiten het centrum. In de Pater van den Elsenstraat en Drossard de la Courtstraat heeft Goed Wonen ook een groot aantal appartementen. Dit zijn boven- of benedenwoningen van één verdieping, met zelfs een klein tuintje. Ook zit je hier in een rustige straat op relatief korte afstand van het centrum.

Ook in de wijk Paashoef, in het oostelijke deel van Gemert, heeft Goed Wonen veel woningen, waaronder ook veel in de lage prijsklassen. In de straten Horst, Wijst en Bogerd zijn grotere appartementencomplexen, met wooneenheden die geschikt zouden zijn voor jongeren. Hier woon je ook erg rustig, maar je zit wel wat verder van de meeste voorzieningen.

Een plek waar nog weinig aanbod is qua woningen in de lage prijscategorie, is het noordelijke deel van Gemert, onder andere de wijk Molenbroek. Hier vind je vooral veel duurdere huurwoningen. Dit is een uitermate geschikte wijk, met veel groen en speelplekken voor kinderen en een supermarkt. Hier zou nog winst behaald kunnen worden, door het aanbieden van goedkopere huurwoningen. De wijksamenstelling wordt zo ook verbreed. En een gemengde wijksamenstelling is ook wat veel jongeren aanspreekt bij het uitkiezen van een ideale woonplaats. Op dit moment zijn hier slechts enkele appartementen en een tussenwoning in bezit van Goed Wonen.

De meeste respondenten van ons onderzoek gaven ook aan graag in de buurt van hun familie of vrienden te wonen. Die plek verschilt dus per jongere, maar door woningen aan te bieden verspreid over heel Gemert (en omgeving) geef je ze wel de kans om deze wens te realiseren.

Qua aanbod is er voor Goed Wonen dus nog wel wat te halen. Voor de huurcategorie van onder 350 euro per maand, heeft Goed Wonen nog niet overal wat te bieden. Om zo goed mogelijk aan te sluiten op de woonwensen van kwetsbare jongeren, is het raadzaam om de jongeren meerdere opties te bieden binnen Gemert-Bakel. Grondgebonden woningen zijn geliefd. Deze zijn vaak duurder, maar uit de gegevens blijkt dat het ook mogelijk is om tussenwoningen voor een laag bedrag te verhuren.

Verder zijn de meeste woningen op dit moment al in verhuur. Dat betekent dat er nog steeds weinig aanbod is voor woningzoekenden. Goed Wonen heeft de juiste woningen wel in haar bezit, maar dit zijn er blijkbaar niet voldoende. Het is dus een interessante optie om meer van deze goedkope huurwoningen te bouwen of aan te kopen. Woningen met 2 of 3 kamers die voor een lage prijs verhuurd kunnen worden, zijn volgens ons onderzoek erg gewild. Vanuit zulke woningen kan een kwetsbare jongere eventueel met begeleiding een stabiele basis opbouwen en uiteindelijk zelfstandig wonen. Daarna kan deze doorgroeien naar een grotere woning.